

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ: Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ».

Διπλωματική εργασία

**ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ**

Χρήστος Εμμ. Μαρκογιαννάκης.

Επιβλέπων. Καθ. Ιάκωβος Φαρσεδάκης

Μέλη Επιτροπής: Καθ. Αντώνης Μαγγανάς,
επικ. Καθ. Γρηγόριος Λάζος.

**ΑΘΗΝΑ
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2007**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.

Η ταχύτατη εξάπλωση, τα γενικά χαρακτηριστικά και οι ευκολίες τις οποίες παρέχει το διαδίκτυο έχουν ως αποτέλεσμα την ραγδαία αύξηση των κρουσμάτων online εκμετάλλευσης και πορνογραφίας ανηλίκων τα τελευταία χρόνια.

Η παιδική πορνογραφία, για την οποία υπάρχει πληθώρα ορισμών νομικών αλλά και επιστημονικών αποτελεί σήμερα μία από τις πλέον κερδοφόρες βιομηχανίες στο internet, συνδεδεμένη άμεσα δε με την πραγματική και ηλεκτρονική σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων, την εμπορία παιδιών και τον σεξουαλικό τουρισμό. Οι δράστες των διαδικτυακών σεξουαλικών εγκλημάτων σε βάρος ανηλίκων, στην συντριπτική τους πλειονότητα τους άρρενες, δύνανται να προέρχονται από οποιοδήποτε οικογενειακό, κοινωνικό, οικονομικό και επαγγελματικό περιβάλλον και να ανήκουν σε οποιαδήποτε ηλικιακή ομάδα, ή φυλή με μοναδικό κοινό τους χαρακτηριστικό την εντατική τους ενασχόληση με το διαδίκτυο. Τα ανήλικα θύματα ανήκουν επίσης σε όλες τις ηλικίες, από τη βρεφική μέχρι την εφηβική και προέρχονται κυρίως από προβληματικά οικογενειακά και κοινωνικά περιβάλλοντα με τις συνέπειες της κακοποίησης, διαδικτυακής ή/και πραγματικής να αποδεικνύονται τραυματικές τόσο βραχυπρόθεσμα, όσο και μακροπρόθεσμα.

Ο σημαντικός ρόλος, τον οποίο καλείται να διαδραματίσει η επιστήμη της εγκληματολογίας για την κατανόηση και την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του καινού αυτού φαινομένου, επιβάλει την επανεξέταση και τον επαναπροσδιορισμό των αρχών της, προκειμένου να μπορέσει να αγκαλιάσει θεωρητικά την νεοδημιουργηθείσα σεξουαλική κυβερνοεγκληματικότητα, στην οποία υπάγεται και η εκμετάλλευση και πορνογραφία των ανηλίκων στο διαδίκτυο ειδικότερα.

Προκειμένου να προληφθεί επιτυχώς και να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το φαινόμενο αυτό, έχουν υπάρξει σημαντικές πρωτοβουλίες, τόσο ήπιες- μη δικαιικές όσο και κατασταλτικές- δικαιικές σε διεθνές, ευρωπαϊκό αλλά και ελληνικό επίπεδο. Μόνες οι δικαιικές ρυθμίσεις ωστόσο, δεν είναι απόλυτα αποτελεσματικές, ενώ και οι νομοθετικές δράσεις δεν έχουν την αναμενόμενη επιτυχία, μιας και συνήθως οι τεχνολογικές εξελίξεις προηγούνται των δικαιικών ρυθμίσεων, καθιστώντας συχνά τις τελευταίες ουραγούς και πεπερασμένες ήδη εν τη γενέσει τους.

Λέξεις κλειδιά. Παιδική πορνογραφία, εκμετάλλευση ανηλίκων, διαδίκτυο, online σεξουαλική εγκληματικότητα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

- ΜΕΡΟΣ Α'. ΟΡΙΣΜΟΙ, ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ, ΔΡΑΣΤΕΣ- ΘΥΜΑΤΑ

1. Γενικά: Ηλεκτρονικά εγκλήματα.....σελ. 3

1.1. Ορισμός ηλεκτρονικού εγκλήματος.....σελ. 5

1.2. Κατηγορίες ηλεκτρονικών εγκλημάτων.....σελ. 5

1.3. Κατηγορίες Κυβερνο-εγκλημάτων.....σελ. 5

2. Παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο.....σελ. 6

2.1 Ορισμός Παιδικής Πορνογραφίας.....σελ. 6

2.2 Το διαδίκτυο ως τόπος προώθησης της παιδικής
πορνογραφίας.....σελ. 16

2.3. Φαινομενολογία.....σελ. 18

2.4 Πρόσφατα περιστατικά ελληνικής πραγματικότητας.....σελ. 20

2.5 Modus Operandi.....σελ. 26

A - Παραγωγή.

B - Διακίνηση.

Γ – Κατέβασμα (downloading) .

2.6 Προφίλ των δραστών.....σελ. 34

2.7 Προφίλ θυμάτων.....σελ. 40

2.8 Επίδραση παιδικής πορνογραφίας σε θύματα και
χρήστες.....σελ. 42

3. Εκμετάλλευση ανηλίκων στο διαδίκτυο.....	σελ. 45
3.1. Άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων..	σελ. 45
3.1.α. Επικοινωνία μεταξύ εκμεταλλευτών ανηλίκων και συγκρότηση διεθνών δικτύων.....	σελ. 45
3.1.β. Επικοινωνία με υποψήφια θύματα και ηλεκτρονική σεξουαλική παρενόχληση.....	σελ. 46
3.1.γ. Παιδικός σεξουαλικός τουρισμός και trafficking ανηλίκων..	σελ. 52
3.2 Σχέση μεταξύ πορνογραφίας και λοιπών μορφών εκμετάλλευσης ανηλίκων.....	σελ. 53

- ΜΕΡΟΣ Β΄. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ.

<u>1. Θεωρητικές προσεγγίσεις για το διαδίκτυο, προσαρμοσμένες στην παιδική πορνογραφία- εκμετάλλευση.....</u>	σελ. 57
<u>2. Θεωρητικές προσεγγίσεις για την πορνογραφία γενικά και η άποψη των θεωρητικών για την παιδική πορνογραφία.....</u>	σελ. 60
<u>3. Εγκληματολογικές προσεγγίσεις.....</u>	σελ. 62

- ΜΕΡΟΣ Γ΄. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ.

<u>1. Γενικά: Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του εγκλήματος στον Κυβερνοχώρο και δυσχέρειες κατά την έρευνα και αντιμετώπισή του.....</u>	σελ. 65
1.1. Δυσχέρειες κατά τη διερεύνηση.....	σελ. 65

1.2. Προβληματισμοί ως προς την εφαρμογή δικαίου και τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων.....σελ. 69

1.3. Δυσχέρειες κατά την απονομή της Δικαιοσύνης.....σελ. 71

2. Τρόποι αντιμετώπισης.....σελ. 72

2.1 Μη δικαιοτικές ρυθμίσεις, ήπιας πρόληψης και αντιμετώπισης.....σελ. 73

2.1α Αυτορρύθμιση βιομηχανίας η/υ και ίντερνετ.....σελ. 73

2.1β. Συμβουλές και μέθοδοι πρόληψης και αυτοπροστασίας...σελ. 78

2.2. Δικαιοτικές ρυθμίσεις.....σελ. 86

2.2α. Διεθνής πραγματικότητα.....σελ. 87

2.2.β. Ευρωπαϊκή πραγματικότητα.....σελ. 93

2.2.γ. Ελληνική πραγματικότητα.....σελ. 98

- ΕΠΙΛΟΓΟΣ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ- ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ- ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ.

- ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου αποτελεί πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας μας, της εκπαιδευτικής, επαγγελματικής, αλλά και κοινωνικής μας πραγματικότητας. Η χρήση του διαδικτύου έχει αναμφισβήτητα θετικά αποτελέσματα, μαζί με αυτά όμως, παρουσιάστηκαν και πολλές αρνητικές συνέπειες. Σε ότι μας αφορά εν προκειμένω, το διαδίκτυο επέτρεψε την εμφάνιση νέων μορφών εγκληματικής δράσης¹ και τον εκσυγχρονισμό παραδοσιακών εγκλημάτων. Στην παρούσα μελέτη θα εξετάσουμε μία από τις πλέον αναπτυσσόμενες εγκληματικές δραστηριότητες στο διαδίκτυο τα τελευταία χρόνια: την εκμετάλλευση και πορνογραφία ανηλίκων.

Ξεκινώντας, στο Α' μέρος του παρόντος πονήματος, αφού ορίσουμε στο πρώτο κεφάλαιο το ηλεκτρονικό έγκλημα γενικά, θα αναπτύξουμε στο δεύτερο κεφάλαιο ειδικότερα, το θέμα της εκμετάλλευσης και πορνογραφίας των ανηλίκων μέσα από τους θεωρητικούς, ερευνητικούς και νομικούς ορισμούς που έχουν κατά καιρούς αποπειραθεί να περιγράψουν το φαινόμενο, θα εξετάσουμε τον ρόλο του διαδικτύου ως μέσου προώθησης της παιδικής πορνογραφίας και θα παραθέσουμε στατιστικά και πραγματικά στοιχεία για το φαινόμενο, συνοδευόμενα από πρόσφατα περιστατικά της ελληνικής πραγματικότητας. Στη συνέχεια θα αναπτύξουμε τον τρόπο, με τον οποίο πραγματοποιείται η παραγωγή, η διακίνηση, αλλά και το κατέβασμα παιδικού πορνογραφικού υλικού και θα αποπειραθούμε να σκιαγραφήσουμε

¹ Λάζος Γ., *Πληροφορική και έγκλημα*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2001, πρόλογος Ιάκωβου Φαρσεδάκη.

το προφίλ των δραστών και των ανήλικων θυμάτων της διαδικτυακής σεξουαλικής εκμετάλλευσης, καθώς και την επίδραση αυτής της εμπειρίας σε αυτουργούς και θύματα. Στο τρίτο κεφάλαιο του Α' μέρους, θα εξετάσουμε τις λοιπές μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης των ανηλίκων στο διαδίκτυο και τη σχέση τους με την online πορνογραφία.

Στο Β' τμήμα της εργασίας θεμελιώνουμε το υπό εξέταση φαινόμενο σε θεωρητικό υπόβαθρο, μέσα από θεωρητικές προσεγγίσεις για το διαδίκτυο και την πορνογραφία γενικά, προσαρμοσμένες στην εκμετάλλευση και πορνογραφία ανηλίκων στο internet, στο πρώτο και δεύτερο κεφάλαιο αντίστοιχα και στη συνέχεια, παραθέτουμε στο τρίτο κεφάλαιο απόψεις για την εγκληματολογική προσέγγιση του ζητήματος.

Στο Γ' και τελευταίο τμήμα της εργασίας, αφού αναπτύξουμε στο πρώτο κεφάλαιο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του διαδικτυακού εγκλήματος, τα οποία καθιστούν δυσχερή την αποτελεσματική διερεύνηση και αντιμετώπισή του, θα προβούμε στο δεύτερο κεφάλαιο στη συνέχεια, στην παράθεση συμβουλών πρόληψης και στην ανάπτυξη μεθόδων αντιμετώπισης του φαινομένου, τόσο ήπιων, όσο και νομοθετικών από την διεθνή, ευρωπαϊκή και ελληνική πραγματικότητα.

ΜΕΡΟΣ Α'. ΟΡΙΣΜΟΙ, ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ, ΔΡΑΣΤΕΣ- ΘΥΜΑΤΑ.

1. Γενικά: Διαδίκτυο και Ηλεκτρονικό έγκλημα.

Το διαδίκτυο, ήτοι το τεράστιο πλέγμα ψηφιακών γραμμών που διασυνδέει εκατομμύρια υπολογιστών σε χιλιάδες δίκτυα, διασκορπισμένα σε ολόκληρο τον κόσμο, έχει συντελέσει αποφασιστικά στη δημιουργία νέων μορφών συμπεριφοράς σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής και δραστηριότητας, καθώς παρέχει ποικιλία υπηρεσιών και εργασιών. Οι συναλλαγές, το εμπόριο, η πολιτική, η εκπαίδευση, η δικαιοσύνη, η διασκέδαση και κυρίως η επικοινωνία και η πληροφόρηση έχουν επηρεαστεί ριζικά την τελευταία δεκαετία από τη νέα αυτή πραγματικότητα. Το internet που ξεκίνησε ως ιδέα, όταν το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης των Η.Π.Α. αποφάσισε, στις αρχές της δεκαετίας του 1960, να υιοθετήσει τη λύση ενός δικτύου επικοινωνίας απαλλαγμένου από εξωτερικές παρεμβάσεις και παρεμβολές, ξεκίνησε να χρησιμοποιείται από το ευρύ κοινό, στις αρχές της δεκαετίας του 1990, με την εμφάνιση των πρώτων εμπορικών ISPs (Παροχέων Διαδικτυακών Υπηρεσιών) κι έχει σήμερα, σχεδόν μια δεκαπενταετία μετά, καταστεί αναγκαίο συστατικό της πραγματικότητάς μας. Είναι χαρακτηριστικό ότι αυτή τη στιγμή, πάνω από 1 δισεκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες χρήστες ηλεκτρονικών υπολογιστών είναι συνδεδεμένοι με το διαδίκτυο, οι περισσότεροι από τους οποίους (ποσοστό 37%) βρίσκονται στην Ασία. Όσον αφορά στην ελληνική πραγματικότητα, ένα στα δύο νοικοκυριά διαθέτει Η/Υ και ένα στα τέσσερα είναι συνδεδεμένο στο διαδίκτυο,

ενώ από το σύνολο των χρηστών internet στην Ελλάδα, ποσοστό 42% ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 16 έως 24 ετών.

Παράλληλα όμως με το νέο κοινωνικό περιβάλλον, το διαδίκτυο δημιούργησε κι ένα νέο περιβάλλον για τη διάπραξη εγκλημάτων. Υποστηρίζεται από πολλούς, ότι το διαδίκτυο, αφού έχει κατασκευασθεί από ανθρώπους που ανήκουν σε μία συγκεκριμένη κοινωνία, δεν θα μπορούσε παρά να αποτελεί αντανάκλαση της εικόνας που δίνει η κοινωνίας αυτή. Έτσι λοιπόν, *«αφού στην πραγματική κοινωνία συναντά κανείς τόσο ευκτήριους οίκους, όσο και οίκους ανοχής, άλλο τόσο φυσικό είναι να συναντά κανείς τα εικονικά αντίγραφα των οίκων αυτών, στην εικονική πραγματικότητα του κυβερνοχώρου»*.² Η ανωνυμία, η ταχύτητα και η ευκολία διάπραξης εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο, έχουν ως αποτέλεσμα, από τη μία την αύξηση των διαδικτυακά τελουμένων αδικημάτων κι από την άλλη, την μεγέθυνση του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας. Βρισκόμαστε λοιπόν, μπροστά σε νέες καταστάσεις, που δεν δύνανται να υπαχθούν στους έως πρότινος υφιστάμενους γενικούς ποινικούς κανόνες, του ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού πεδίου. Η νομοθεσία και η δικαιοσύνη καλούνται να προσαρμοστούν και να προβλέψουν νέους τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης των πρωτότυπων αυτών ανθρωπίνων συμπεριφορών στον καινοφανή χώρο του διαδικτύου, προσεγγίσεις όμως που απαιτούν όχι μόνο νομικές αλλά και τεχνικές γνώσεις σε θέματα Η/Υ και internet.

² Τσουραμάνης Χ., «Internet και ποινική δικαιοσύνη: Πορνογραφία και Internet», *Ποινική Δικαιοσύνη, Τεύχος 4/2002*, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 400.

1.1. Ορισμός ηλεκτρονικού εγκλήματος.

Δεν υπάρχει ακόμα γενικά αποδεκτός ορισμός για το ηλεκτρονικό έγκλημα ούτε στη διεθνή νομοθεσία ούτε στη διεθνή νομολογία. Στην παρούσα εργασία θα προχωρήσουμε σε μία δημιουργική σύνθεση απόψεων με σκοπό την πληρέστερη και πλέον σφαιρική απόπειρα καθορισμού της έννοιας του ηλεκτρονικού εγκλήματος. Ως ηλεκτρονικό έγκλημα λοιπόν, ορίζουμε τις εγκληματικές πράξεις, οι οποίες γίνονται με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και συστημάτων επεξεργασίας δεδομένων και τιμωρούνται από τη νομοθεσία.

1.2. Κατηγορίες ηλεκτρονικών εγκλημάτων.

Περαιτέρω, τα ηλεκτρονικά εγκλήματα ανάλογα με τον τρόπο και το περιβάλλον τέλεσής τους διακρίνονται σε α) εγκλήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών ή computer crimes και β) κυβερνοεγκλήματα ή cyber crimes. Τα computer crimes τελούνται αποκλειστικά σε περιβάλλον ηλεκτρονικού υπολογιστή, χωρίς δηλαδή τη χρήση του διαδικτύου, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την «πειρατεία λογισμικού», ήτοι την χωρίς άδεια αντιγραφή και διανομή ή εμπορική εκμετάλλευση προγράμματος Η/Υ. Τα κυβερνοεγκλήματα αντίθετα, τελούνται μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή αλλά σε διαδικτυακό περιβάλλον. Σημαντικότερες μορφές cyber crime είναι οι απάτες μέσω διαδικτύου, το cracking και το hacking, η παρεμπόδιση κυβερνοκυκλοφορίας, η τροποποίηση και κλοπή δεδομένων, η εισβολή και σαμποτάζ σε δίκτυο, η μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση σε δίκτυο, η διασπορά ιών, η υπόθαλψη αδικημάτων, η πλαστογραφία, η απάτη και φυσικά η εκμετάλλευση και

πορνογραφία ανηλίκων στο διαδίκτυο, στις οποίες θα αναφερθούμε λεπτομερώς στα επόμενα κεφάλαια.

1.3. Κατηγορίες Κυβερνο-εγκλημάτων.

Τα cyber crimes διακρίνονται σε α) *κοινού ποινικού δικαίου με τη χρήση του διαδικτύου*, σε εγκλήματα δηλαδή που διαπράττονται τόσο σε «κοινό», όσο και σε διαδικτυακό περιβάλλον και β) *γνήσια εγκλήματα του κυβερνοχώρου*, με την έννοια της ποινικοποίησης συμπεριφοράς που έχει σχέση αποκλειστικά με το internet, στα οποία περιλαμβάνεται και το έγκλημα της παιδικής πορνογραφίας ανηλίκων.³

2. Παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο.

2.1 Ορισμός Παιδικής Πορνογραφίας.

Α. Ξεκινώντας και πριν προβούμε σε μια απόπειρα σκιαγράφησης και σύγκρισης των διαφόρων ορισμών της πορνογραφίας που αφορά σε ανηλίκους, θα πρέπει να επισημάνουμε τη διάκριση στην ελληνική έννομη τάξη μεταξύ των όρων «παιδί» και «ανήλικος». Ενώ σε όλα τα σχετικά διεθνή κείμενα, τα οποία θα εξετάσουμε στη συνέχεια, υιοθετείται ο όρος «παιδί» (child), ο οποίος αναφέρεται σε κάθε πρόσωπο νεότερο των 18 ετών, στην ελληνική νομοθεσία εν γένει και στον Ποινικό Κώδικα ειδικότερα, ο όρος «παιδί» αναφέρεται σε πρόσωπα ηλικίας μεταξύ 8 και 13 ετών, ενώ για όλα τα πρόσωπα κάτω των 18 ετών γενικά, χρησιμοποιείται ο όρος «ανήλικος». Στην ελληνική έννομη τάξη δηλαδή, ο ακριβής όρος, ο οποίος αναφέρεται στο

³ Αγγελόπουλος Δ. - Πάσχος Ι., «Κατάσχεση-Ανάλυση ψηφιακών πειστηρίων», *Ποινική Δικαιοσύνη*, Τεύχος 4/2003, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 439.

φαινόμενο, το οποίο θα εξετάσουμε είναι «πορνογραφία ανηλίκων» και όχι «παιδική πορνογραφία». Στα πλαίσια της παρούσης εργασίας ωστόσο, οι δύο αυτοί όροι «παιδί» και «ανήλικος» θα χρησιμοποιηθούν εναλλάξ, φέροντας το αυτό περιεχόμενο, δηλαδή οποιουδήποτε προσώπου ηλικίας κάτω των 18 ετών. Με το ίδιο περιεχόμενο λοιπόν και εναλλάξ θα χρησιμοποιούνται οι όροι «παιδική πορνογραφία» και «πορνογραφία ανηλίκων».

Συνεχίζοντας, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι δεν υπάρχει κοινά αποδεκτός ορισμός της παιδικής πορνογραφίας, καθώς έχουν διατυπωθεί για το θέμα διαφορετικές απόψεις τόσο στη θεωρία, όσο και στα νομοθετικά κείμενα που ασχολούνται με το ζήτημα αυτό.

1. Στη θεωρία και στους ορισμούς που χρησιμοποιούνται για ερευνητικούς σκοπούς, ως παιδική πορνογραφία ορίζεται συνήθως «*η φωτογραφική ή άλλη απεικόνιση ανηλίκων, ήτοι ατόμων κάτω των 18 ετών, ή ατόμων που φαίνονται πολύ νέα, τα οποία ποζάρουν γυμνά με εστιασμό στα γεννητικά τους όργανα, ή ευρισκόμενα σε τέτοιες στάσεις ώστε να εγείρουν σεξουαλική επιθυμία, κυρίως με τη επίδειξη σεξουαλικών πράξεων με ενήλικους ή άλλα παιδιά, προβάλλοντας δε συχνά ιδιαίτερα βίαιες εικόνες*».

Στην πλειονότητα των θεωρητικών της ορισμών, η παιδική πορνογραφία περιλαμβάνει και την κατηγορία των μορφοποιημένων εικόνων ή ψευδοφωτογραφιών.⁴ Οι μορφοποιημένες εικόνες διακρίνονται σε τρεις περαιτέρω κατηγορίες: α) τις *ψηφιακά επεξεργασμένες φωτογραφίες*, στις οποίες δίδεται σεξουαλική χροιά και έμφαση στο σώμα παιδιών, όπως π.χ. η απεικόνιση ανηλίκου με μαγιό στην παραλία, από το οποίο έχει αφαιρεθεί ψηφιακά το μαγιό, β) τις *ξεχωριστές-διαφορετικές φωτογραφίες που*

⁴ Krone T., «A typology of online child pornography offending.», *Trends and issues in crime and criminal justice*, Australian Institute of Criminology, July 2004.

παρουσιάζονται με την κατάλληλη σύνθεση (κολλάζ) ως ένα ενιαίο σύνολο, όπως π.χ. η σύνθεση της απεικόνισης ενός παιδιού που προτείνει το χέρι του κρατώντας ένα παιχνίδι, με τη φωτογραφία ενός ανδρικού μορίου, με αποτέλεσμα να φαίνεται το παιδί να κρατάει το ανδρικό γεννητικό όργανο και γ) τη συρραφή (μοντάζ) κινούμενων εικόνων, κάποιες από τις οποίες είναι σεξουαλικές ενώ άλλες όχι, όπως π.χ. η συρραφή παιδικών προγραμμάτων κινουμένων σχεδίων με πορνογραφικό υλικό, με χαρακτηριστική την περίπτωση του Αυστραλού κατ' εξακολούθηση ανθρωποκτόνου και βιαστή Lenny Lawson, στην κατοχή του οποίου βρέθηκαν βιντεοκασέτες, οι οποίες περιείχαν τμήματα της παιδικής εκπομπής «Sesame Street» συνδυασμένα με αποσπάσματα από πορνογραφικές ταινίες με ανήλικους.

Σε έναν ευρύτερο ορισμό της παιδικής πορνογραφίας, υποστηρίζεται ότι θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν, εκτός από τις φωτογραφικές απεικονίσεις, και οι λεκτικές περιγραφές σεξουαλικών πράξεων με ανήλικους, ανεξάρτητα του αν τα περιγραφόμενα πρόσωπα είναι υπαρκτά ή μη, καθώς και τα κινούμενα σχέδια (cartoons) με σχετικό περιεχόμενο.⁵ Προβληματισμός υπάρχει, εξάλλου, σχετικά με το αν θα πρέπει να συγκαταλεχθούν ως παιδική πορνογραφία στον οικείο ορισμό, οι μη γυμνές ή ημίγυμνες φωτογραφικές απεικονίσεις παιδιών σε φυσικό ως προς τούτο περιβάλλον, όπως π.χ. οι φωτογραφίες ανηλίκων με κολυμβητική περιβολή στην παραλία, οι οποίες όμως επιδεικνύονται σε ιστοσελίδες με υλικό απευθυνόμενο σε παιδόφιλους.

Περαιτέρω, το πορνογραφικό υλικό γενικά, διακρίνεται σε softcore (ελαφρύ) και hardcore (σκληρό), διάκριση την οποία μπορούμε να ανάγουμε

⁵ Ορισμός παιδικής πορνογραφίας των Lore Stone and David Finkelhor σύμφωνα με τους οποίους, «Παιδική πορνογραφία είναι... η απεικόνιση ή αναπαράσταση παιδιών με σκοπό τον σεξουαλικό ερεθισμό, τόσο στην εικονογραφημένη παιδική πορνογραφία όσο και σε κείμενα, με γραπτές περιγραφές σεξουαλικών πράξεων οι οποίες αφορούν σε ανήλικους».

και στο παιδικό πορνογραφικό υλικό, με την απεικόνιση του ανηλίκου - γυμνή ή όχι- σε ερωτικής φύσεως εικόνες και πόζες να ανήκουν στην πρώτη κατηγορία και την πραγματική ή μη, απεικόνιση σεξουαλικής δραστηριότητας ανηλίκων και τη χυδαία απεικόνιση τμημάτων του σώματός τους να ανήκουν στην δεύτερη.

Ειδικότερα, οι απεικονίσεις ανηλίκων, διακρίνονται στις πιο κάτω κατηγορίες, ανάλογα με τη σοβαρότητα και τον βαθμό κακοποίησης, που αποτυπώνεται σε αυτές⁶:

1. Εικόνες χωρίς σεξουαλικό ή ερωτικό περιεχόμενο, οι οποίες έχουν παραχθεί νόμιμα και προορίζονται για νόμιμους σκοπούς, π.χ. για περιοδικά, διαφημιστικούς καταλόγους κλπ.

2. Γυμνές ή ημίγυμνες απεικονίσεις ανηλίκων σε φυσικό ως προς τούτο περιβάλλον, πχ παραλία, συλλεγείσες από νόμιμες πηγές.

3. Ερωτικές φωτογραφίες, οι οποίες έχουν ληφθεί κρυφά και στις οποίες απεικονίζονται κάποια γυμνά ή ημίγυμνα τμήματα του σώματος των ανηλίκων.

4. Σκόπιμα στημένες απεικονίσεις ανηλίκων με εκτιθέμενα διάφορα τμήματα του σώματός τους.

5. Στημένες απεικονίσεις ανηλίκων σε σεξουαλικής φύσεως διεγερτικές πόζες.

6. Αποτυπώσεις ερωτικών στάσεων, οι οποίες δίδουν έμφαση στα γεννητικά όργανα των ανηλίκων.

7. Εικόνες κάθε μορφής σεξουαλικής δραστηριότητας μεταξύ ανηλίκων, χωρίς τη συμμετοχή ενηλίκων.

⁶Wortley R. και Smallbone S., «Child Pornography on the Internet», *Problem-Oriented Guides for Police, Problem-Specific Guides Series, Guide No. 41*, Μάιος 2006, σελ.7 επ.

8. Επιθετικές εικόνες- αποτυπώσεις ανηλίκων, οι οποίοι υπόκεινται σε σεξουαλική κακοποίηση από ενήλικο.

9. Έντονα χυδαίες και επιθετικές απεικονίσεις ανηλίκων, οι οποίοι υποβάλλονται σε σεξουαλική κακοποίηση από ενήλικους, όπως συνουσία, αυτοϊκανοποίηση ή στοματικό βιασμό και

10. Εικόνες σαδιστικές ή κτηνοβασίας, στις οποίες αποτυπώνονται ανήλικοι να υφίστανται σωματικό πόνο, υποκείμενοι σε βασανιστήρια, ή συμμετέχοντας σε σεξουαλικές πράξεις με ζώα.

II. Όσον αφορά στους ορισμούς που δίδουν οι διάφορες νομοθετικές ρυθμίσεις ενάντια στην παιδική πορνογραφία, σύμφωνα με το άρθρο 2 της εισηγητικής εκθέσεως του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, σχετικά με την πώληση παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία της 25^{ης} Μαΐου 2000, ως παιδική πορνογραφία ορίζεται *«οιαδήποτε αναπαράσταση, με οποιοδήποτε μέσον, παιδιού εμπλεκόμενου σε πραγματικές ή εικονικές γενετήσιες δραστηριότητες ή κάθε απεικόνιση των γενετήσιων οργάνων παιδιού για σεξουαλικούς σκοπούς»*.

Το άρθρο 1 της απόφασης πλαισίου 2000/854 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, ορίζει ως παιδική πορνογραφία το *«πορνογραφικό υλικό που απεικονίζει οπτικά παιδί, ήτοι κάθε πρόσωπο ηλικίας μικρότερης των 18 ετών, σε καταφανώς σεξουαλική συμπεριφορά»*.

Η Συνθήκη της Βουδαπέστης της 23^{ης} Νοεμβρίου 2001, για την καταπολέμηση του κυβερνοεγκλήματος στο άρθρο 9 αναφέρει τα σχετικά με την παιδική πορνογραφία αδικήματα: α) παραγωγή παιδικής πορνογραφίας

με σκοπό τη διανομή της μέσω συστήματος Η/Υ, β) προσφορά η διάθεση παιδικής πορνογραφίας μέσω συστημάτων Η/Υ, γ) προμήθεια παιδικής πορνογραφίας μέσω συστήματος Η/Υ για τον ίδιο ή άλλον, δ) κατοχή παιδικής πορνογραφίας σε σύστημα Η/Υ ή μέσο αποθήκευσης δεδομένων, ενώ στο 2^ο κεφάλαιο αναφέρει ότι «η παιδική πορνογραφία, όπως αυτή αναφέρεται παραπάνω, περιλαμβάνει πορνογραφικό υλικό, το οποίο απεικονίζει οπτικά α) ανήλικο σε καταφανώς σεξουαλική συμπεριφορά, β) πρόσωπο που φαίνεται να είναι ανήλικο σε τέτοια συμπεριφορά και γ) αληθοφανείς απεικονίσεις που παρουσιάζουν έναν ανήλικο σε τέτοια συμπεριφορά. Ως ανήλικος ορίζεται κάθε πρόσωπο κάτω των 18 ετών, ή αν κάποιος μέλος το επιθυμεί μπορεί να θέσει χαμηλότερο όριο, όχι όμως κάτω των 16 ετών».

Κατά την ισχύουσα ομοσπονδιακή νομοθεσία των Η.Π.Α., τον λεγόμενο «Protect Act», παιδική πορνογραφία είναι η «οπτική απεικόνιση ερωτικού περιεχομένου, συμπεριλαμβανομένων φωτογραφιών, ταινιών, εικόνων ηλεκτρονικού υπολογιστή και ηλεκτρονικά κατασκευασμένων φωτογραφιών, για την παραγωγή των οποίων χρησιμοποιήθηκε ανήλικο πρόσωπο σε σεξουαλικής φύσεως πράξη, οποιαδήποτε ψηφιακή ή ηλεκτρονικά κατασκευασμένη εικόνα που δεν μπορεί να διακριθεί από την εικόνα ενός ανηλίκου εμπλεκόμενου σε σεξουαλικής φύσεως πράξη, η οπτική απεικόνιση που κατασκευάσθηκε ή τροποποιήθηκε με τέτοιον τρόπο ώστε να παρουσιάζει έναν μη αναγνωρίσιμο ανήλικο εμπλεκόμενο σε σεξουαλικής φύσεως πράξη». Ήδη η προηγούμενη απόπειρα του Αμερικανού νομοθέτη να συμπεριλάβει στον οικείο ορισμό του Child Pornography Act του 1996, τις εικόνες ατόμων ηλικίας άνω των 18 ετών, τα οποία παρουσιάζονται ως ανήλικα, προσέκρουσε στην απόφαση του Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου, σύμφωνα με την

οποία, μία τέτοια διάταξη θα περιόριζε το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της ελευθερία του λόγου, από τη στιγμή που για τη δημιουργία των απεικονίσεων αυτών δεν έχουν κακοποιηθεί ανήλικοι και καταργήθηκε, αντικαθισταμένη από το παρόν νομοθετικό κείμενο. Η συνταγματικότητα και «Protect Act» όμως αμφισβητείται, καθώς παρά την αλλαγή του γράμματος του κειμένου, το πνεύμα παραμένει το ίδιο, αφού ως «μη αναγνωρίσιμος ανήλικος» μπορεί να νοηθεί και κάποιος ενήλικος παρουσιαζόμενος ως παιδί .

Τέλος, στο άρθρο 348^α του Ποινικού μας Κώδικα, στη δεύτερη παράγραφο ως πορνογραφικό υλικό ορίζεται *«κάθε περιγραφή ή πραγματική ή εικονική αποτύπωση, σε οποιονδήποτε υλικό φορέα, του σώματος ανηλίκου που αποσκοπεί στη γενετήσια διέγερση, καθώς και η καταγραφή ή αποτύπωση, σε οποιονδήποτε υλικό φορέα, πραγματικής, προσποιητής ή εικονικής ασελγούς πράξης που ενεργείται για τον ίδιο σκοπό από ή με ανήλικο»*. Κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, δεν αρκεί απλώς το εικονιζόμενο υλικό να είναι πορνογραφικό με τη γενική του έννοια, αλλά θα πρέπει να αναφέρεται στο σώμα του ανηλίκου και να αποτελεί περιγραφή του με λόγο ή με σχήματα και πραγματική ή εικονική αποτύπωση του σώματος ανηλίκου σε οποιονδήποτε υλικό φορέα, που αποσκοπεί στην γενετήσια διέγερση είτε καταγραφή ή αποτύπωση σε οποιονδήποτε υλικό φορέα πραγματικής ή προσποιητής ή εικονικής ασελγούς πράξης που ενεργείται για τον ίδιο σκοπό από ή με ανήλικο. Ειδικότερα, περιγραφή είναι η αποτύπωση δια λέξεων ή άλλων ισοδύναμων τρόπων μετάδοσης του νοήματος μέσω των χαρακτηριστικών, προσώπου, σώματος, κατάστασης γεγονότος κλπ, ώστε να μπορεί κάποιος να σχηματίσει μια παράσταση περί του σώματος του ανηλίκου ή της ασελγούς πράξης που ενεργείται από ή με ανήλικο, ενώ

αποτύπωση είναι η αναπαράσταση της κατάστασης αυτής ή του γεγονότος. Στην τελευταία αυτή έννοια συμπεριλαμβάνεται και η προσομοιωμένη εικόνα που έχει δημιουργηθεί με ηλεκτρονικά μέσα και δεν απεικονίζει πραγματικά και υπαρκτά πρόσωπα, καθώς και αυτή που παρουσιάζει πρόσωπα, τα οποία φαίνονται ως ανήλικα, ενώ δεν είναι. Ο υλικός φορέας, επί του οποίου γίνεται η περιγραφή ή η αποτύπωση περιλαμβάνει βιβλία, περιοδικά, ζωγραφίες ή σκετς, βιντεοταινίες, DVD, CD-ROM, υλικό αποθηκευμένο σε δισκέτα, φωτογραφίες και τα αρνητικά τους, ιστοσελίδες, εικόνες στο διαδίκτυο κλπ.⁷ Ως παρασκευή τέτοιου υλικού, νοείται η δημιουργία του, ενώ ως θέση σε κυκλοφορία, η παράδοση με οποιονδήποτε τρόπο στο κοινό.⁸ Είναι άξιο λόγου, το γεγονός ότι το ανωτέρω άρθρο του Ποινικού Κώδικα περιορίζει σημαντικά το αξιόποino της πράξεως, λαμβάνοντας υπόψη τα κίνητρα του δράστη και τιμωρώντας μονάχα εκείνον, ο οποίος διακινεί, διαθέτει, πωλεί ή θέτει γενικά σε κυκλοφορία πορνογραφικό υλικό με πρωταγωνιστές ανήλικους «από κερδοσκοπία».

Παρατηρούμε ότι τόσο στο Πρόσθετο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση του ΟΗΕ της 25^{ης} Μαΐου 2000, για τα Δικαιώματα του Παιδιού, όσο και στη Συνθήκη της Βουδαπέστης για την καταπολέμηση του κυβερνοεγκλήματος, διατυπώνονται, παρά τις διαφορές τους, ευρύτεροι ορισμοί της παιδικής πορνογραφίας σε σχέση με τους αντίστοιχους της απόφασης πλαισίου του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας και την –ήδη

⁷ Η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο, επιστημονική εποπτεία Δημήτριος Κιούπης, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, Σειρά ομάδας νέων (ΙΜΔΑ), Νομική Βιβλιοθήκη 2007, σελ 58.

⁸ Αποφ. ΣυμβΑΠ 628/2006 Στ' Τμ., Ποινική Δικαιοσύνη τεύχος 11/2006, Νομική Βιβλιοθήκη, Νοέμβριος 2006, σελ. 1249.

ελεγχόμενη για τη συνταγματικότητα της- ομοσπονδιακή αμερικανική νομοθεσία.

Έτσι, στο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ως παιδική πορνογραφία νοείται η οποιαδήποτε αναπαράσταση, -επομένως και λεκτική- ανηλίκου εμπλεκόμενου ακόμα και σε εικονικές κι όχι πραγματικές σεξουαλικές δραστηριότητες. Στον ορισμό, τον οποίο παραθέτει το Πρωτόκολλο, όπως και στη Συνθήκη της Βουδαπέστης, περιλαμβάνονται και οι μορφοποιημένες εικόνες και ψευδοφωτογραφίες, ως εικονικές απεικονίσεις ανηλίκου σε τέτοια συμπεριφορά, ενώ παράλληλα περιλαμβάνονται και οι λεκτικές αναπαραστάσεις, καθιστώντας στο δεύτερο αυτό σημείο, τον ορισμό της πορνογραφίας ευρύτερο από τον αντίστοιχο της Συνθήκης της Βουδαπέστης.

Ωστόσο στο Πρωτόκολλο δεν περιλαμβάνονται στον σχετικό ορισμό οι εικόνες προσώπων άνω των 18 ετών, τα οποία όμως παρουσιάζονται ως ανήλικοι. Αντίθετα, κατά τις παραγράφους β' και γ' της Συνθήκης της Βουδαπέστης ως παιδική πορνογραφία μπορούν να νοηθούν όχι μόνο οι μορφοποιημένες εικόνες-ψευδοφωτογραφίες, και τα τρισδιάστατα κινούμενα σχέδια, ως αληθοφανείς απεικονίσεις ανηλίκου σε τέτοια συμπεριφορά, αλλά και οι οπτικές απεικονίσεις προσώπων που φαίνονται να είναι ανήλικοι, ακόμα κι αν δεν είναι, σε σαφή σεξουαλική δραστηριότητα. Παρατηρούμε λοιπόν ότι στο τελευταίο αυτό σημείο ο ορισμός της παιδικής πορνογραφίας της Συνθήκης είναι ευρύτερος του αντίστοιχου του Πρωτοκόλλου.

Όσον αφορά δε στο άρθρο 348^A Π.Κ., ενώ περιορίζεται σημαντικά το αξιόποino της πράξεως, εισάγοντας το κριτήριο της από κερδοσκοπία δράσης του αυτουργού, ο καθαυτό ορισμός της παιδικής πορνογραφίας είναι

ευρύτερος από αυτόν της Συνθήκης της Βουδαπέστης καθώς και των αντίστοιχων της απόφασης πλαισίου του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ομοσπονδιακής αμερικανικής νομοθεσίας, πλησιάζοντας στο σημείο αυτό τον ορισμό του Προσθέτου Πρωτοκόλλου του ΟΗΕ, αφού δεν υπάρχει ο περιορισμός της «οπτικής» απεικόνισης και δεν αποκλείονται από την έννοια της πορνογραφίας ανηλίκων κατά τον Π.Κ. οι λεκτικές περιγραφές, όπως αυτές αναλύθηκαν παραπάνω, μιας και το 348^A ξεκάθαρα ορίζει ως πορνογραφικό υλικό και *«κάθε περιγραφή σε οποιονδήποτε υλικό φορέα, του σώματος ανηλίκου»* και την *«καταγραφή ή αποτύπωση, σε οποιονδήποτε υλικό φορέα, πραγματικής, προσποιητής ή εικονικής ασελγούς πράξης»*.

Κλείνοντας, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι έχει υποστηριχτεί η άποψη ότι ακόμα και ο όρος «παιδική πορνογραφία» είναι αδόκιμος και ακατάλληλος, παρά τη γενικευμένη χρήση του, τόσο στη θεωρία και την έρευνα, όσο και σε νομοθετικά κείμενα που ασχολούνται με το ζήτημα. Κατά την άποψη αυτή, ο όρος «πορνογραφία» είναι υπερβολικά ευρύς, υποδηλώνοντας κατά κύριο λόγο την απεικόνιση ερωτικής πράξης μεταξύ *συναινούτων* ενηλίκων. Εικόνες, οι οποίες αποτυπώνουν ανηλίκους είτε γυμνούς, είτε σε σεξουαλικές ενέργειες, δεν δύνανται σε καμία περίπτωση να δεικνύουν σεξουαλικές πράξεις πραγματοποιούμενες με τη συναίνεση των εικονιζόμενων, αντίθετα είναι το ορατό αποτέλεσμα σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων, και η χρησιμοποιούμενη ορολογία οφείλει να το καθιστά σαφές. Για το λόγο αυτό, ως καταλληλότερες διατυπώσεις έχουν προταθεί οι *«εικόνες παιδικής*

κακοποίησης» καθώς και «εικόνες σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών»⁹, χωρίς ωστόσο να έχουν γίνει ευρέως αποδεκτές.

2.2 Το διαδίκτυο ως τόπος προώθησης της παιδικής πορνογραφίας.

Η παιδική πορνογραφία δεν είναι σημερινό φαινόμενο, δεδομένου ότι εμφανίστηκε παράλληλα με την εφεύρεση της φωτογραφίας. Το διαδίκτυο ωστόσο, ενέτεινε το πρόβλημα, αφού σε ελάχιστο χρόνο από την εμφάνισή του, ως μέσο επικοινωνίας και αναζήτησης πληροφοριών, αύξησε ραγδαία το σύνολο του διαθέσιμου υλικού παιδικής πορνογραφίας, τις δυνατότητες παραγωγής και διανομής του, καθώς και την ευκολία πρόσβασης σε αυτό,¹⁰ καθιστώντας τον κυβερνοχώρο το κυρίαρχο μέσο διανομής τέτοιου υλικού.

Ειδικότερα, το διαδίκτυο προσέφερε τις κατάλληλες συνθήκες για την διεθνή ανάπτυξη και διάδοση της παιδικής πορνογραφίας, συνθήκες όχι μονάχα τεχνολογικές, αλλά και ατομικές και κοινωνικές.¹¹ Έτσι, τα τεχνικά χαρακτηριστικά και οι εν γένει τεχνολογικές δυνατότητες, τις οποίες προσφέρει το διαδίκτυο, επιτρέπουν την πρόσβαση σε ανεξάντλητες ποσότητες παιδικού πορνογραφικού υλικού από ολόκληρο τον κόσμο, υλικό το οποίο καθίσταται άμεσα θεατό και διαθέσιμο σε οποιονδήποτε χρήστη εξασφαλίζοντας την ανωνυμία του, σε οποιονδήποτε χρόνο ή τόπο, χωρίς ανάγκη μετακίνησης, είτε δωρεάν είτε καταβάλλοντας κάποια χρηματική αμοιβή. Παράλληλα, διευκολύνει τη μεταξύ χρηστών ανταλλαγή εικόνων και αναπαραστάσεων υψηλής ψηφιακής ευκρίνειας, οι οποίες μάλιστα δεν φθείρονται με το πέρασμα

⁹ Πρακτικά του συνεδρίου με θέμα «Creating a global agenda to combat child pornography», International Centre for missing and exploited children, Δουβλίνο, 2003.

¹⁰ Wortley R. και Smallbone S., «Child Pornography on the Internet», *Problem-Oriented Guides for Police, Problem-Specific Guides Series, Guide No. 41*, Μάιος 2006, σελ.12 επ.

¹¹ Taylor M., Quayle E., *Child pornography: an Internet Crime*, Hove, Brunner- Routledge, 2003.

του χρόνου, όπως θα συνέβαινε με μία συμβατική/εκτυπωμένη φωτογραφία, απεικονίσεις οι οποίες αποθηκεύονται εύκολα και σε περιορισμένο χώρο στον σκληρό δίσκο ενός υπολογιστή, ή σε αποσπώμενα μέρη αυτού, επιτρέποντας τη δημιουργία και την εύκολη απόκρυψη τεράστιων συλλογών πορνογραφικού υλικού. Επιπρόσθετα, το διαδίκτυο προσφέρει πληθώρα μορφών τέτοιου υλικού, φωτογραφικού, ηχητικού και οπτικοακουστικού, ενώ παρέχει και τη δυνατότητα ζωντανής αλληλεπιδρώσης (interactive) εμπειρίας, κατά την οποία ο χρήστης μπορεί σε πραγματικό χρόνο να παρακολουθήσει την σεξουαλική κακοποίηση ενός παιδιού και να συμμετάσχει σε αυτήν, εκφράζοντας τις επιθυμίες του και δίδοντας οδηγίες για την on-line πραγματοποίησή τους, αλλά και τη δυνατότητα ζωντανών διαδικτυακών συζητήσεων με παιδιά, υποψήφια θύματα κακοποίησης, οι οποίες συχνά καταλήγουν σε πραγματικές συναντήσεις. Τέλος, το διαδίκτυο προσφέρει άπειρες δυνατότητες δημιουργίας και πρόσβασης σε ψηφιακά μορφοποιημένες εικόνες, όπως τις ορίσαμε παραπάνω.

Πέραν των τεχνολογικών αυτών δυνατοτήτων, το διαδίκτυο επιτρέπει στον παιδόφιλο σε ατομικό επίπεδο, τη δημιουργία και διατήρηση ενός απόλυτα προσωπικού, ανώνυμου και κρυφού περιβάλλοντος έκφρασης των ερωτικών του φαντασιώσεων, τόσο μέσω της δυνατότητας συγκέντρωσης και διατήρησης μίας τεράστιας σε όγκο συλλογής πορνογραφικού υλικού, όπως είδαμε ανωτέρω, όσο και παρέχοντας του τη δυνατότητα να προσεγγίσει ανήλικους-υποψήφια θύματα κακοποίησης, υποδύμενος πληθώρα διαφορετικών ρόλων, μέσα από τη σιγουριά και την ανωνυμία του κυβερνοχώρου. Εξάλλου, μέσα στο ιδιωτικό αυτό διαδικτυακό περιβάλλον μειώνονται ή και αναιρούνται εντελώς οποιεσδήποτε σεξουαλικές αναστολές

των χρηστών, αφού δεν υπάρχει ο εξωτερικός έλεγχος, ενώ παράλληλα μέσα από τις κοινωνικές συνθήκες τις οποίες προσφέρει ο κυβερνοχώρος, νομιμοποιείται η σεξουαλική τους απόκλιση. Δημιουργούνται on-line κοινότητες παιδοφίλων, μέσα από τις οποίες οι χρήστες με την ανταλλαγή εικόνων, πληροφοριών και εμπειριών αυτονομιοποιούν ως ομάδα τις σεξουαλικά αποκλίνουσες δραστηριότητες τους, αλληλοκαλύπτονται, αλληλοϋποστηρίζονται και κυρίως νιώθουν ότι ανήκουν σε ένα κοινωνικό σύνολο, το οποίο μοιράζεται τα ενδιαφέροντα τους και τους προσφέρει αίσθημα ασφάλειας και δέσμευσης.

2.3. Φαινομενολογία.

Η παραγωγή και διακίνηση παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο γνωρίζει μια πρωτοφανή ανάπτυξη από το 1995 κι έπειτα, καταλαμβάνοντας σήμερα το 20% του συνολικού πορνογραφικού υλικού που διακινείται στον κυβερνοχώρο, σύμφωνα με το Εθνικό Κέντρο Αγνοουμένων και Κακοποιημένων παιδιών (National Center for Missing and Exploited children) των ΗΠΑ. Πρόκειται για μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις στο internet, με καθαρός κέρδος 2 έως 3 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως, γεγονός που έχει οδηγήσει στην αντίστοιχη αύξηση του αριθμού των online εγκλημάτων κατά των παιδιών, τα οποία από το έτος 1997 έως τα τέλη του 2005 υπολογίζεται ότι αυξήθηκαν κατά 1500% σύμφωνα με τις ίδιες πηγές. Είναι χαρακτηριστικό ότι κάθε μήνα εμφανίζονται είκοσι παιδιά 2-12 ετών σε τέτοιες ιστοσελίδες, ενώ σύμφωνα με στοιχεία που δίνουν κατά καιρούς στη δημοσιότητα οι αρμόδιες Υπηρεσίες και Οργανισμοί καταπολέμησης της παιδοφιλίας στην Ευρώπη, κάθε εβδομάδα πάνω από 3.000 sites με υλικό

παιδικής πορνογραφίας και 20.000 φωτογραφίες με άσεμνες στάσεις παιδιών, από οκτώ μηνών μέχρι 17 ετών, προωθούνται στις 100 και πλέον χιλιάδες πορνογραφικές ιστοσελίδες του κυβερνοχώρου¹².

Σύμφωνα με δημοσίευση του Κέντρου Έρευνας των Εγκλημάτων κατά των Παιδιών του Πανεπιστημίου του New Hampshire¹³ σχετικά με την ηλικία και το φύλο των παιδιών που απεικονίζονται σε σεξουαλική δραστηριότητα στις ιστοσελίδες με παιδικό πορνογραφικό υλικό, το 75% αυτών είναι ηλικίας 13 έως 17 ετών, το 83% είναι παιδιά ηλικίας 6 έως 12 ετών, το 39% 3 έως 5 ετών, ενώ το 19% αποτελείται από παιδιά και βρέφη κάτω των 3 ετών.¹⁴ Σε ποσοστό 62% στους διαδικτυακούς τόπους με παιδικό πορνογραφικό υλικό απεικονίζονται κορίτσια, στο 14% αγόρια και σε ποσοστό 15% αγόρια και κορίτσια από κοινού. Τέλος, όσον αφορά στα χαρακτηριστικά των εικόνων που είναι ανηρτημένες στις σχετικές ιστοσελίδες, το 92% των εικόνων εστιάζουν στα γεννητικά όργανα των παιδιών ή παρουσιάζουν σεξουαλική δραστηριότητα, το 80% απεικονίζουν διείσδυση στο παιδί ή στοματικό βιασμό, το 71% περιέχουν εικόνες με επαφή-θωπεία μεταξύ ανηλίκων και ενηλίκων ενώ το 21% των απεικονίσεων περιλαμβάνει εικόνες βίας, με κυρίαρχες τον βιασμό ανηλίκων και τα βασανιστήρια.¹⁵

¹² http://www.skai.gr/master_story.php?id=40288

¹³ Wolak J., Mitchell K. and Finkelhor D, «Internet sex crimes against minors: the response of law enforcement», *Crimes against Children Research center*, University of New Hampshire, National Center for Missing and Exploited children, November 2003.

¹⁴ Σε πολλές από τις ιστοσελίδες απεικονίζονται από κοινού παιδιά διαφορετικών ηλικιακών ομάδων, γι' αυτό τα ποσοστά προστιθέμενα υπερβαίνουν το 100%.

¹⁵ Ο.π.

2.4 Πρόσφατα περιστατικά ελληνικής πραγματικότητας.

Στην ελληνική επικράτεια από το έτος 2001 έως και το τέλος του 2007 έχουν εξιχνιαστεί πάνω από 60 υποθέσεις διακίνησης παιδικής πορνογραφίας. Μόνο τους τελευταίους 15 μήνες το Σώμα Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ασφάλειας Αττικής έφερε στο φως πάνω από 30 τέτοιες υποθέσεις ενώ από τους 95 συνολικά κατηγορούμενους οι 47 έχουν συλληφθεί.

Στη συνέχεια παραθέτουμε κάποιες από τις πιο πρόσφατες και ενδιαφέρουσες, κατά την άποψή μας, υποθέσεις από αυτές που εξιχνιάσθηκαν από το Τμήμα Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος.

α) Στην Αθήνα, την 19-3-2005 σχηματίστηκε δικογραφία σε βάρος ενός 15χρονου μαθητή, ο οποίος διακινούσε από τις 18-2-2005 μέσω προγράμματος internet, υλικό παιδικής πορνογραφίας με μικρά παιδιά σε σεξουαλική δραστηριότητα με ενήλικους. Στην οικία του βρέθηκε και κατασχέθηκε ένα cd-rom με το διακινηθέν υλικό, ενώ ο ίδιος αποδέχτηκε τις σε βάρος του κατηγορίες και απέδωσε την συμπεριφορά του αυτή σε προσπάθεια εντυπωσιασμού των συνομηλίκων του. Ο ανήλικος δεν συνελήφθη, ελλείπει της αυτοφώρου διαδικασίας.

β) Στην Αθήνα, την 12-4-2005 συνελήφθη ένας 40χρονος κατηγορούμενος για αδικήματα διαπραττόμενα μέσω διαδικτύου, ανάμεσα στα οποία και διακίνηση παιδικού πορνογραφικού υλικού. Ο συλληφθείς, μέσω διαδικτυακών διευθύνσεων του εξωτερικού με χρήση πιστωτικής κάρτας, τα στοιχεία της οποίας είχε υποκλέψει, διακινούσε παγκοσμίως με σκοπό το κέρδος, τουλάχιστον από το έτος 1999, στο χώρο του διαδικτύου υλικό παιδικής πορνογραφίας με φωτογραφίες, στις οποίες απεικονίζονταν ανήλικα

πρόσωπα ηλικίας από 4 ετών περίπου σε άσεμνες στάσεις και σεξουαλική δραστηριότητα μεταξύ τους καθώς και με ενήλικα πρόσωπα. Στην οικία του συλληφθέντος βρέθηκαν και κατασχέθηκαν ανάμεσα στα άλλα, ένας σκληρός δίσκος H/Y, μία ψηφιακή φωτογραφική μηχανή και πλήθος δισκετών και ψηφιακών δίσκων CD και DVD με σκληρό υλικό παιδικής πορνογραφίας. Από την έρευνα προέκυψε ότι ο κατηγορούμενος είχε αγοράσει αποθηκευτικό χώρο σε ιστοσελίδες του εξωτερικού, των οποίων γνώριζε τους κωδικούς πρόσβασης, ώστε ανά πάσα στιγμή να έχει την δυνατότητα να προσθαφαιρέσει υλικό σ' αυτές, ενώ κατείχε σκληρότατο υλικό παιδικής πορνογραφίας, του οποίου ερευνάται το ενδεχόμενο παραγωγής στην χώρα μας.

γ) Στην Αθηνά, την 19-4-2005, συνελήφθη ένας 45χρονος, κατηγορούμενος για διακίνηση υλικού παιδικής πορνογραφίας μέσω διαδικτύου, αποπλάνηση ανηλίκων και ασέλγεια μεταξύ συγγενών. Ο ανωτέρω μέσω δικτυακών διευθύνσεων του εξωτερικού, με χρήση πιστωτικής κάρτας, διακινούσε με σκοπό το κέρδος, τουλάχιστον από διετίας, στο χώρο του διαδικτύου υλικό παιδικής πορνογραφίας με φωτογραφίες στις οποίες απεικονίζονταν ανήλικα πρόσωπα νηπιακής-βρεφικής ηλικίας σε άσεμνες στάσεις και σεξουαλική δραστηριότητα με ενήλικα πρόσωπα. Σε έρευνα που έγινε στην οικία του κατηγορουμένου βρέθηκαν και κατασχέθηκαν ένας σκληρός δίσκος H/Y, δύο βιντεοκάμερες, εκατόν πενήντα ψηφιακοί δίσκοι με σκληρότατο υλικό παιδικής πορνογραφίας, πέντε βιντεοκασέτες VHS, πέντε κασέτες βιντεοκάμερας και τέσσερις εκτυπωθείσες σελίδες με σκληρό υλικό παιδικής πορνογραφίας. Από την έρευνα προέκυψε ότι ο κατηγορούμενος είχε αγοράσει αποθηκευτικό χώρο σε ιστοσελίδες του εξωτερικού, των οποίων

γνώριζε τους κωδικούς πρόσβασης, ώστε ανά πάσα στιγμή να έχει την δυνατότητα να αναρτήσει υλικό, ενώ από τριετίας τουλάχιστον, ασελγούσε σε βάρος της 10χρονης κόρης του και μίας συνομήλικης φίλης της, βιντεοσκοπώντας τις παράλληλα και διακινώντας τις φωτογραφίες τους στο διαδίκτυο.

δ) Στην Αθήνα, την 6-5-2005, συνελήφθη ένας 35χρονος για διακίνηση υλικού παιδικής πορνογραφίας μέσω διαδικτύου και παράβαση του Νόμου περί προστασίας προσωπικών δεδομένων. Ο ανωτέρω, όπως και οι προηγούμενοι συλληφθέντες, διακινούσε παγκοσμίως στο χώρο του διαδικτύου και σε απροσδιόριστο αριθμό προσώπων μέσω δικτυακών διευθύνσεων του εξωτερικού, με χρήση πιστωτικής κάρτας και με σκοπό το κέρδος, από το έτος 2003 τουλάχιστον, υλικό παιδικής πορνογραφίας με φωτογραφίες, στις οποίες απεικονίζονταν ανήλικα πρόσωπα νηπιακής-βρεφικής ηλικίας, σε άσεμνες στάσεις και σε σεξουαλική δραστηριότητα με ενήλικα πρόσωπα. Σε έρευνα που έγινε σε κατάστημα το οποίο διατηρούσε ο κατηγορούμενος βρέθηκαν και κατασχέθηκαν ανάμεσα στα άλλα και ένας σκληρός δίσκος Η/Υ, ένας φορητός Η/Υ, η πιστωτική κάρτα με την οποία γινόταν η διακίνηση, πλήθος εγγράφων αποδεικνυόντων διαδικτυακές συναλλαγές με πιστωτική κάρτα και οκτώ cd-rom με υλικό παιδικής πορνογραφίας. Από επεξεργασία του ηλεκτρονικού μέρους των κατασχεθέντων, διαπιστώθηκε ότι περιείχετο σε αυτό, σκληρό υλικό παιδικής πορνογραφίας, με νήπια εικονιζόμενα σε σεξουαλική δραστηριότητα με ενήλικα πρόσωπα.

ε) Την 18-10-2005, στα πλαίσια αστυνομικής επιχείρησης με την κωδική ονομασία «STORM» σχηματίστηκε δικογραφία σε βάρος είκοσι

Ελλήνων χρηστών του διαδικτύου, πέντε εκ των οποίων συνελήφθησαν στα όρια του αυτοφώρου, κατηγορούμενοι μεταξύ άλλων και για πορνογραφία ανηλίκων κατ' εξακολούθηση. Από ψηφιακή έρευνα, η οποία διήρκησε έξι μήνες προέκυψε, ότι χρήστες του διαδικτύου διακινούσαν τουλάχιστον από το έτος 2004 στο internet από κερδοσκοπία σκληρότατο υλικό παιδικής πορνογραφίας, στο οποίο απεικονίζονταν πολύ μικρά παιδιά, σε ανατριχιαστική σεξουαλική δραστηριότητα με ενήλικούς ακόμη και με ζώα, γεγονός πρωτόγνωρο για τα ελληνικά δεδομένα. Η ηλεκτρονική ανάλυση και έρευνα έδειξε ότι το κύκλωμα δρούσε, διακινώντας το υλικό από τις πόλεις της Αθήνας, της Λάρισας, της Ελευσίνας, της Νάουσας, της Θεσσαλονίκης, της Δράμας, της Βέροιας, των Σερρών, του Αγίου Νικολάου και των Χανίων Κρήτης. Από έρευνα στις ανωτέρω πόλεις προέκυψε ότι οι τέσσερις τουλάχιστον εκ των δραστών, αποτελώντας δομημένη ομάδα με διαρκή δράση, διατηρούσαν εταιρία παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και επιπλέον διατηρούσαν απομακρυσμένο κεντρικό υπολογιστή (server), αποθηκεύοντας ιστοσελίδες (hosting) και φιλοξενώντας υλικό παιδικής πορνογραφίας, το οποίο ανανέωναν και συντηρούσαν, αποσκοπώντας στον προσπορισμό παράνομου περιουσιακού οφέλους. Στην υπόθεση εμπλέκονται και τρεις ανήλικοι μαθητές. Ο διαδικτυακός τόπος, αλλά και ο τρόπος του διακινήθεντος παιδικού πορνογραφικού υλικού, μαρτυρούν ότι οι δράστες, ενεργούσαν για την διακίνηση και πώληση των εν λόγω αρχείων με συγκεκριμένα προγράμματα και με ανταλλαγή αυτών. Ο χρήστης του internet, μέσω αυτών των προγραμμάτων, μπορούσε να πουλήσει ή να παραλάβει ένα αρχείο παιδικής πορνογραφίας χωρίς να είναι απαραίτητη η παρουσία άλλου χρήστη στο διαδίκτυο. Βασική προϋπόθεση όμως, ήταν η σύνδεση του Η/Υ

στο internet, καθόσον η πληρωμή γινόταν με πιστωτική κάρτα και τα χρήματα πιστώνονταν αυτόματα στον πωλητή. Από τις διενεργηθείσες έρευνες, κατασχέθηκαν είκοσι σκληροί δίσκοι Η/Υ, τρεις φορητοί Η/Υ, οκτώ βιβλιάρια διαφόρων τραπεζών, είκοσι πιστωτικές κάρτες και πλήθος CD-ROM που περιείχαν σκληρό υλικό παιδικής πορνογραφίας.

στ) Στην Αθήνα την 6-4-2006 συνελήφθη από το Τμήμα Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Διεύθυνσης Ασφάλειας Αττικής, 37χρονος άντρας, για διευκόλυνση ακολασίας τρίτων και παράβαση των σχετικών με την παιδική πορνογραφία διατάξεων του Π.Κ. Συγκεκριμένα, ο συλληφθείς προσέφερε μέσω του Διαδικτύου ερωτικές υπηρεσίες έναντι αμοιβής σε νεαρές γυναίκες, δημοσιεύοντας επίσης σε σχετική ιστοσελίδα τιμοκατάλογο με τις προσφερόμενες υπηρεσίες. Σε έρευνα που έγινε στην οικία του, βρέθηκαν και κατασχέθηκαν ανάμεσα στα άλλα, ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής, σελίδες με διαφημιστικά φυλλάδια, πλήθος αρχείων άσεμνου υλικού, σε ένα εκ των οποίων εικονίζεται γυμνό ανήλικο κορίτσι. Ο συλληφθείς οδηγήθηκε με τη σε βάρος του σχηματισθείσα δικογραφία ενώπιον του κ. Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών.

ζ) Στη Χαλκίδα την 10-11-2006 συνελήφθη από αστυνομικούς του Τμήματος Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της Ασφάλειας Αττικής, 32χρονος Έλληνας καθηγητής Φυσικής, που ζούσε και εργαζόταν στη Γερμανία, ο οποίος είχε δημιουργήσει ιστοσελίδα με σκληρότατο υλικό παιδικής πορνογραφίας, το οποίο διακινούσε μέσω δικτυακών διευθύνσεων με σκοπό το κέρδος. Τα ίχνη του εντοπίστηκαν ύστερα από ψηφιακή ανάλυση και οδήγησαν τους αστυνομικούς στη Θεσσαλονίκη, όπου βρισκόταν η «βάση» της ιστοσελίδας του και στη Χαλκίδα, όπου συνελήφθη ο ίδιος. Στην

ιστοσελίδα που διατηρούσε, ο καθηγητής διαφήμιζε στους επισκέπτες άλλες ιστοσελίδες σκληρού παιδικού πορνογραφικού υλικού, με πρωταγωνιστές ανήλικα παιδιά, ηλικίας από 5 έως 10 χρόνων. Προκειμένου να έχουν πρόσβαση στο υλικό, οι πελάτες έπρεπε είτε να πληρώσουν με πιστωτική κάρτα είτε να τηλεφωνήσουν σε ροζ γραμμές του εξωτερικού, για να τους παρασχεθεί κωδικός πρόσβασης. Η χρέωση των γραμμών αυτών, που γινόταν μέσω dialer, κόστιζε από 5 έως 7 ευρώ το λεπτό. Όπως έχει προκύψει από τις έρευνές πρόκειται για μέλος διεθνούς κυκλώματος και γι' αυτό το λόγο έχει ειδοποιηθεί και η Ιντερπόλ, προκειμένου να εντοπιστούν οι ιδιοκτήτες των ιστοσελίδων, οι οποίες διαφημιζόνταν στο δικό του site, αλλά και τυχόν άλλοι συνεργοί του στη Γερμανία, όπου ζούσε και εργαζόταν.

η) Στις 10-10-2007 απαγγέλθηκαν κατηγορίες εναντίον πέντε Ελλήνων ηλικίας από 35-60 χρόνων, κατοίκων Αθηνών και επαρχιακών πόλεων –δεν συνελήφθησαν λόγω παρέλευσης του αυτοφώρου- μελών διεθνούς κυκλώματος παιδικής πορνογραφίας, οι οποίοι, σύμφωνα με την Αστυνομία εμπλέκονται σε υπόθεση διακίνησης βίντεο σκληρότατου παιδικού πορνογραφικού υλικού, η οποία εξιχνιάστηκε πριν από λίγους μήνες στην Ιταλία. Ο Ιταλός, ο οποίος φέρεται ως ο εγκέφαλος αυτής της επιχείρησης, κατηγορείται ότι μαγνητοσκοπούσε τα βίντεο αυτά σε αυτοσχέδια στούντιο της Ανατολικής Ευρώπης και τα διακινούσε σε ιστοσελίδες σχετικού περιεχομένου σε διάφορες χώρες του κόσμου. Αμέσως μετά τη σύλληψή του, η EUROPOL οργάνωσε επιχείρηση με το κωδικό όνομα «KOALA» και ξεκίνησαν οι αναζητήσεις εντοπισμού παιδοφίλων σε τουλάχιστον 20 χώρες του κόσμου. Θύματά του κυκλώματος υπήρξαν ανήλικα κορίτσια και αγόρια, ηλικίας από 3 έως 8 χρόνων, που σε κάποιες περιπτώσεις υφίσταντο ακόμη και βιασμούς

σε ζωντανή μετάδοση. Αστυνομικοί της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος άρχισαν να ερευνούν την υπόθεση, όταν διαπιστώθηκε από την ψηφιακή ανάλυση εμπλοκή και Ελλήνων χρηστών του Διαδικτύου και κατέληξαν σε πέντε άτομα στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Πάτρα, από τις οικίες των οποίων κατασχέθηκαν 6 σκληροί δίσκοι, 49 cd με σκληρό πορνογραφικό υλικό και πιστωτικές κάρτες. Ανάλογες έρευνες σε σχέση με την υπόθεση διενεργήθηκαν και σε άλλες χώρες της Ευρώπης, με αποτέλεσμα να συλληφθούν ή να σχηματιστεί δικογραφία σε βάρος 100 χρηστών του Διαδικτύου.

2.5 Modus Operandi.

Το πρόβλημα της διαδικτυακής παιδικής πορνογραφίας διακρίνεται σε τρεις περαιτέρω συνιστώσες: την παραγωγή, τη διακίνηση και τη μεταφόρτωση - κατέβασμα (downloading) τέτοιου είδους υλικού. Το διαδίκτυο προσφέρει μια τεράστια ποικιλία τρόπων για τη δημιουργία, τη συλλογή και τη διακίνηση αρχείων και φακέλων, τους οποίους όπως είναι φυσικό χρησιμοποιούν οι παραγωγοί και οι διανομείς παιδικού πορνογραφικού υλικού για την ικανοποίηση του πάθους τους ή/και την αποκομιδή κέρδους.

A - Παραγωγή.

Η παραγωγή αναφέρεται στη δημιουργία παιδικών πορνογραφικών εικόνων και αναπαραστάσεων. Μεγάλο μέρος του πορνογραφικού υλικού που κυκλοφορεί στο διαδίκτυο είναι παλαιό, και συνήθως αποτελείται από εικόνες αποσπασμένες από ταινίες ή περιοδικά που είχαν κυκλοφορήσει δεκαετίες πριν. Για το λόγο αυτό μάλιστα, πολλοί συλλέκτες προκηρύσσουν και δίδουν

αμοιβή, σε όποιον αναρτήσει στον κυβερνοχώρο νέο παιδικό πορνογραφικό υλικό.

Οι καινούργιες αυτές πορνογραφικές εικόνες, παράγονται είτε από επαγγελματίες και απεικονίζουν τη σεξουαλική κακοποίηση παιδιών από χώρες του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου, είτε συνηθέστερα από ερασιτέχνες, οι οποίοι καταγράφουν την κακοποίηση ανηλίκων από τους ίδιους¹⁶, δημιουργώντας έτσι ταινίες ή φωτογραφικές απεικονίσεις υψηλής ποιότητας, με τη χρήση ψηφιακών ηλεκτρονικών μέσων, όπως κάμερες και φωτογραφικές μηχανές, οι οποίες συνδεόμενες με τον Η/Υ με ένα USB καλώδιο, δίδουν τη δυνατότητα εύκολης και γρήγορης ανάρτησης στο διαδίκτυο, του αποθηκευμένου σε αυτές υλικού. Εξάλλου, προγράμματα υπολογιστών για την επεξεργασία φωτογραφιών, τα οποία είναι ιδιαίτερα εύκολα στη χρήση, όπως το photoshop, επιτρέπουν στον οποιονδήποτε χρήστη τη σύνθεση νέων μορφοποιημένων εικόνων και ψευδοφωτογραφιών, όπως τις αναπτύξαμε παραπάνω, από το ήδη υπάρχον πορνογραφικό υλικό, δημιουργώντας ουσιαστικά νέες απεικονίσεις. Ομοίως, οι εικόνες απογύμνωσης και αυνανισμού του ανηλίκου κατά τη διάρκεια της συνομιλίας του με τον παιδόφιλο στα διαδικτυακά δωμάτια επικοινωνίας, τα οποία θα αναπτύξουμε στην αμέσως επόμενη ενότητα, καταγράφονται με τη χρήση ψηφιακής κάμερας, αποθηκεύονται μέσω ειδικού λογισμικού στον Η/Υ του χρήστη και στη συνέχεια αναρτώνται σε σχετικές ιστοσελίδες. Τέλος, η νέα τεχνολογία που χρησιμοποιείται στα κινητά τηλέφωνα, επιτρέπει στους κατόχους τους, ήτοι στον οποιοδήποτε, να τραβήξει φωτογραφίες οιονδήποτε τρίτο σε ανύποπτη στιγμή και με τη χρήση υπέρυθρων ακτινών ή Bluetooth να

¹⁶ Το διαδίκτυο φυσικά, πριν ακόμα την παραγωγή του πορνογραφικού υλικού, διευκολύνει την προσέγγιση μεταξύ παιδόφιλων και ανηλίκων, υποψήφιων θυμάτων κακοποίησης, όπως θα την αναπτύξουμε εκτενώς κατωτέρω, στο σχετικό κεφάλαιο.

τις αναρτήσει στο διαδίκτυο. Τα τελευταία τέσσερα χρόνια, τα κινητά «τρίτης γενιάς», που έχουν κυκλοφορήσει και οι δυνατότητες που αυτά προσφέρουν, τα έχουν καταστήσει αγαπημένο μέσω παραγωγή και προώθησης παιδικών πορνογραφικών εικόνων στο internet. Φωτογραφίες μαθητών και μαθητριών, ληφθείσες μέσω κινητού τηλεφώνου σε τουαλέτες σχολείων, γυμναστηρίων και άλλων χώρων ψυχαγωγίας ανηλίκων, καθώς και φωτογραφίες και μικρής διάρκειας βίντεο ληφθέντα από παιδόφιλους χρήστες κινητού, κατά τη διάρκεια ερωτικών δραστηριοτήτων μεταξύ ενηλίκων και παιδιών, αναρτώνται στο διαδίκτυο, με τη χρήση των USB καλωδίων, των υπερύθρων ακτινών και του Bluetooth εύκολα, γρήγορα και ανέξοδα.

B - Διακίνηση.

Η διακίνηση πορνογραφικού υλικού ανηλίκων αφορά στην ανάρτηση (uploading) και διανομή πορνογραφικών εικόνων. Η διακίνηση αυτή, πραγματοποιείται άλλοτε από καλά οργανωμένες ομάδες παιδοφίλων ή ομάδες οργανωμένου εγκλήματος στα πλαίσια αναζήτησης κέρδους, πιο συχνά όμως από απλούς χρήστες, οι οποίοι δεν αποζητούν καμία χρηματική αμοιβή. Οι αποτυπώσεις της παιδικής πορνογραφίας αναρτώνται, διακινούνται και ανταλλάσσονται στο διαδίκτυο μέσα από ιστοσελίδες (websites), μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail), με άμεσα ηλεκτρονικά μηνύματα (instant messages μέσω των υπηρεσιών messenger), σε ομάδες συζήτησης (newsgroups και e-groups), μέσα από δωμάτια ανοιχτής επικοινωνίας (chat rooms) και δίκτυα αμοιβαίας ανταλλαγής φακέλων (peer-to-peer -P2P- networks).

- *Ιστοσελίδες (sites).*

Η χρήση ιστοσελίδων με παιδικό πορνογραφικό υλικό είναι ο πλέον διαδεδομένος και εύκολος τρόπος πρόσβασης και διακίνησής του υλικού αυτού. Με τη βοήθεια των «κυβερνοφυλών» (portals), όπως είναι π.χ. τα Yahoo και Google, μπορεί οποιοσδήποτε, με την πληκτρολόγηση στο πεδίο αναζήτησης της σχετικής λέξης ή φράσης, να βρεθεί σε κάποιο site με πορνογραφικό υλικό που αφορά σε ανήλικους, εύκολα, γρήγορα και δωρεάν. Πέραν των ιστοσελίδων που προσφέρουν τέτοιο υλικό χωρίς αμοιβή, υπάρχουν οι διαδικτυακοί τόποι που με χρηματική συνδρομή προσφέρουν πρόσβαση σε πολύ περισσότερες και πιο εξεζητημένες φωτογραφίες ή ταινίες, και παράλληλα διασφαλίζουν καλύτερα την ανωνυμία και την προστασία των συλλεκτών και των επισκεπτών τους. Τέλος, πολλά τέτοια sites επιτρέπουν την πρόσβαση στο πορνογραφικό υλικό που φιλοξενούν, μόνο στους χρήστες εκείνους, που με τη σειρά τους αναρτούν (κάνουν upload) στη συγκεκριμένη ιστοσελίδα νέες εικόνες με παιδική πορνογραφία.

- *Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (E-mail).*

Τα e-mails είναι η παλαιότερη και συνηθέστερα χρησιμοποιούμενη μέθοδος για την αποστολή και ανταλλαγή φακέλων και αρχείων ανεξαρτήτως μεγέθους και μορφής. Η μεγάλη χωρητικότητα και δυνατότητα αποθήκευσης που προσφέρουν οι ειδικοί φάκελοι εισερχομένων (inbox) των ηλεκτρονικών διευθύνσεων, καθώς και η δυνατότητα ταυτόχρονης αποστολής αρχείων σε περισσότερους του ενός χρήστες, επιτρέπει στους παιδόφιλους τη μεταφορά, ανταλλαγή και διατήρηση αρχείων με φωτογραφίες και ταινίες μεγάλου μήκους με υλικό παιδικής πορνογραφίας. Σε αρκετές περιπτώσεις για να

ελαττωθούν οι πιθανότητες να γίνουν αντιληπτοί, οι χρήστες του διαδικτύου αποστέλλουν ηλεκτρονικά μηνύματα κρυπτογραφημένα, ήτοι δεδομένα που έχουν μετατραπεί με τη χρήση κωδικών κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορούν να διαβαστούν μόνο από συγκεκριμένο παραλήπτη με τη χρήση ενός «κλειδιού».¹⁷

- *Άμεσα ηλεκτρονικά μηνύματα (instant messages).*

Πρόκειται για προγράμματα, τα οποία επιτρέπουν σε δύο ή παραπάνω χρήστες να στέλνουν και να λαμβάνουν γραπτά μηνύματα σε πραγματικό χρόνο, να πραγματοποιούν προφορικές συνομιλίες, συνοδευόμενες συχνά από τη χρήση ψηφιακής κάμερας και την ανταλλαγή φακέλων και αρχείων. Χαρακτηριστικά τέτοια προγράμματα είναι τα MSN Messenger, Yahoo Messenger κ.α. Τα προγράμματα αυτά χρησιμεύουν ανάμεσα στα άλλα, πέραν της επικοινωνίας μεταξύ παιδοφίλων, αλλά και παιδοφίλων με υποψήφια θύματα, στην ανταλλαγή και γενικότερη διακίνηση εικόνων και βίντεο πορνογραφίας ανηλίκων.

- *Ομάδες συζήτησης (News groups, e-groups)*

Τα newsgroups είναι υπηρεσίες οι οποίες προσφέρουν τη δυνατότητα καταχώρησης και ανάγνωσης μηνυμάτων σε ανοιχτά forum στο διαδίκτυο, ταξινομημένων κατά θεματικές ενότητες. Η οργάνωση των ηλεκτρονικών αυτών αγγελιών και μηνυμάτων γίνεται ανάλογα με το θέμα και κάθε χρήστης μπορεί να γίνει συνδρομητής σε όποια κατηγορία θεμάτων επιθυμεί, για να αποστέλλει και να διαβάζει μηνύματα. Την υπηρεσία αυτή χρησιμοποιούν

¹⁷ Αγγελής Ι., «Το νομικό πλαίσιο για την ασφάλεια του κυβερνοχώρου κατά το ελληνικό δίκαιο», *Ποινική Δικαιοσύνη Τεύχος 12/2001*, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 1295.

συχνά οι δράστες αδικημάτων σχετικών με την παιδική πορνογραφία για να επικοινωνήσουν μεταξύ τους, να ανταλλάξουν εμπειρίες, συμβουλές και φυσικά να διακινήσουν πορνογραφικό υλικό.

Κάθε άρθρο ή μήνυμα που καταχωρείται από κάποιον χρήστη προωθείται αυτόματα σε όλους τους υπόλοιπους χρήστες της ίδια ομάδας, ενώ το αποσταλέν υλικό διαγράφεται αυτόματα από κάθε υπολογιστή μετά την πάροδο κάποιων ημερών, εκτός αν γίνει ειδική ρύθμιση. Οι ομάδες συζήτησης με θέμα την παιδική πορνογραφία στην συντριπτική τους πλειονότητα χρησιμοποιούν παραπλανητικά θεματικά ονόματα για να μην γίνουν αντιληπτές οι δραστηριότητές τους, όπως Blue Orchid, Candyman, Artus, WOonderland Club κ.α.

Τα e-groups είναι κι αυτά κυβερνο-ομάδες, οι οποίες μοιράζονται τα ίδια ενδιαφέροντα, στη συγκεκριμένη περίπτωση το πάθος για την παιδική πορνογραφία, στα πλαίσια των οποίων στέλλονται και διανέμονται πορνογραφικές εικόνες, καθώς και πληροφορίες για νέες ιστοσελίδες με σχετικό περιεχόμενο. Αν και η λειτουργία των ομάδων αυτών, τόσο των e-groups όσο και των news groups, διακόπτεται άμεσα, όταν αυτές γίνουν αντιληπτές από τους διανομείς (servers), σύντομα επαναλειτουργούν με νέο όνομα συνήθως, το οποίο χρησιμεύει ως κάλυψη στις παράνομες δραστηριότητές τους.

- *Δωμάτια ανοιχτής επικοινωνία (Chat Rooms).*

Τα chat rooms είναι το πλέον προτιμώμενο μέσο διαδικτυακής επικοινωνίας τόσο για τα παιδιά όσο και για τους ενήλικους, καθώς επιτρέπει τη σύγχρονη επικοινωνία με περισσότερους και άγνωστους χρήστες σε

πραγματικό χρόνο.¹⁸ Παράλληλα όμως χρησιμεύει και ως μέσο ανταλλαγής πορνογραφικού υλικού, κυρίως φωτογραφιών και μικρής διάρκειας ταινιών, συνομιλίας μεταξύ των συλλεκτών παιδικής πορνογραφίας, καθώς και ως τόπος γνωριμίας μεταξύ παιδιών και παιδόφιλων ή παραγωγών τέτοιου υλικού. Τα δωμάτια ανοιχτής επικοινωνίας φέρνουν σε επαφή ανθρώπους με τα ίδια ενδιαφέροντα, στη συγκεκριμένη περίπτωση με το ίδιο πάθος για την παιδική πορνογραφία, οι οποίοι συνομιλούν μεταξύ τους, διακηρύσσουν τον τρόπο ζωής τους, αλληλοδικαιώνονται ως προς τις επιλογές τους, ανταλλάσσουν πληροφορίες και συμβουλές για την αποτροπή αποκάλυψης των δραστηριοτήτων τους και διακινούν σε πραγματικό χρόνο και δωρεάν αποτυπώσεις παιδικής πορνογραφίας.

- *Δίκτυα αμοιβαίας ανταλλαγής αρχείων (Peer to peer networks).*

Τα τελευταία πέντε χρόνια έχουν γνωρίσει μεγάλη άνθιση τα δίκτυα αμοιβαίας ανταλλαγής αρχείων, με πρωτοπόρο το Napster και δημοφιλέστερα πλέον τα E-mule, Bearshare, Gnutella, Limewire, Kazaa κ.α. Τα δίκτυα αυτά παρέχουν στους χρήστες τους, μέσω ειδικού προγράμματος τη δυνατότητα να ψάξουν μέσω λέξεων-κλειδιών, τα αρχεία των υπόλοιπων χρηστών του ίδιου προγράμματος και να «κατεβάσουν» (να κάνουν download) οποιοδήποτε αρχείο αυτοί επιθυμούν. Συνήθως, στα πλαίσια της αμοιβαιότητας του προγράμματος, για να κατεβάσει κάποιος ένα αρχείο στον υπολογιστή του οφείλει να έχει κι ο ίδιος αρχεία προς διανομή στον «κοινό φάκελο» (shared folder). Περαιτέρω, τα δίκτυα αυτά παρέχουν στους χρήστες τους τη

¹⁸ Feather M., «Internet and child victimization» Paper presented at the Children and Crime: Victims and Offenders Conference convened by the Australian Institute of Criminology held in Brisbane, 17-18 June 1999.

δυνατότητα να συνομιλήσουν με τον κάτοχο του αρχείου το οποίο επιθυμούν να κατεβάσουν, μέσω προγράμματος άμεσης συνομιλίας (instant messenger program). Στην πλειονότητα των περιπτώσεων τα προγράμματα αυτά χρησιμοποιούνται για το downloading μουσικής σε ψηφιακή μορφή (mp3), εικόνων και κινηματογραφικών ή τηλεοπτικών ταινιών. Δεν είναι λίγες οι φορές όμως που διακινητές ή συλλέκτες παιδικής πορνογραφίας κατεβάζουν με τη βοήθεια των δικτύων αμοιβαίας ανταλλαγής αρχείων πορνογραφικό υλικό σε μορφή εικόνων ή ταινιών, απλά με την πληκτρολόγηση της κατάλληλης λέξης-κλειδιού ή επικοινωνούν μεταξύ τους, μέσω ενός συστήματος που λόγω του αποκεντρωμένου του χαρακτήρα, καθιστά πολύ δυσκολότερο τον εντοπισμό των ιχνών τους.

Γ – Κατέβασμα (downloading) .

Πρόκειται για την πρόσβαση σε υλικό παιδικής πορνογραφίας μέσω του διαδικτύου. Οι εικόνες και τα βίντεο με παιδικό πορνογραφικό περιεχόμενο, είτε αποθηκεύονται στον σκληρό δίσκο ή σε κάποιο αποσπώμενο τμήμα του υπολογιστή μετά τη διαδικασία του downloading, είτε γίνεται απλά προβολή τους χωρίς στη συνέχεια να αποθηκευτούν. Σε κάποιες περιπτώσεις κάποιος χρήστης του internet μπορεί να παρακολουθήσει, να λάβει, ακόμα και να κατεβάσει ακούσια στον υπολογιστή του εικόνες παιδικής πορνογραφίας, μέσω ανεπιθύμητων διαφημιστικών μηνυμάτων (spam advertising), τα οποία λαμβάνει στην ηλεκτρονική του διεύθυνση, με τη μορφή αναδυόμενης σύνδεσης σε κάποια άλλη άσχετη με την πορνογραφία ιστοσελίδα (pop-up link), ή τέλος με την ακούσια παραπομπή του χρήστη σε ιστοσελίδα με παιδικό πορνογραφικό υλικό, μέσω μίας λέξης-κλειδιού σε

μηχανή αναζήτησης, π.χ. Google, λέξη, η οποία ωστόσο, καμία σχέση δεν έχει με την πορνογραφία. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων όμως, η θέαση και το κατέβασμα του πορνογραφικού υλικού ανηλίκων γίνεται σκόπιμα, από χρήστες οι οποίοι αναζητούν τέτοιο υλικό στις σχετικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο, πληρώνοντας την ανάλογη συνδρομή ή συμμετέχουν σε ομάδες όπως τις περιγράψαμε παραπάνω, οι οποίες μοιράζονται το ίδιο πάθος, καθώς όπως υποστηρίζεται, εικόνες παιδικής πορνογραφίας σπάνια απαντώνται σε εύκολα και ανοιχτά προσβάσιμες περιοχές του κυβερνοχώρου, ενώ αντίθετα αυτοί που επιθυμούν να βρουν και να κατεβάσουν τέτοιες εικόνες, γνωρίζουν που να τις αναζητήσουν. Η πλειονότητα της παιδικής πορνογραφίας γίνεται προσβάσιμη και κατεβαίνει μέσα από ομάδες συζήτησης και δωμάτια ανοιχτής επικοινωνίας, όπως τα αναπτύξαμε ανωτέρω, με δεδομένη μάλιστα την δωρεάν τους διάθεση, αφού το downloading αυτού του υλικού από τις ιστοσελίδες τις περισσότερες φορές απαιτεί την καταβολή χρηματικής συνδρομής ή τη χρήση ειδικού συνθήματος.

2.6 Προφίλ των δραστών.

Δράστης συλλογής, παραγωγής ή/και διακίνησης παιδικού πορνογραφικού ή υλικού μπορεί να είναι οποιοσδήποτε ατομικά ή σε ομάδες, καθώς το διαδίκτυο προσφέρει ανωνυμία, ταχύτητα και τη μέγιστη δυνατή ευκολία για την ανάπτυξη αυτών των δραστηριοτήτων. Είναι χαρακτηριστικό, σύμφωνα με έρευνες, ότι η πλειονότητα όσων ανταλλάσσουν ή διανέμουν εικόνες παιδικής πορνογραφίας online δεν θα το έκαναν ποτέ offline.¹⁹

¹⁹Collum J., «Pornography. Behind every picture there is pain», *AFA journal*, October 2001 Edition.

Γενικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι όσοι εμπλέκονται σε αδικήματα σχετικά με την παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο, δεν είναι απαραίτητα δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων στην πραγματική τους ζωή. Πριν την εξάπλωση του διαδικτύου, είχε διαπιστωθεί ότι το ένα τρίτο με ένα πέμπτο όσων συλλαμβάνονταν για κατοχή παιδικού πορνογραφικού υλικού, είχαν ανάμειξη και σε πραγματικές κακοποιήσεις παιδιών.²⁰ Το διαδίκτυο ωστόσο, διευκόλυνε την πρόσβαση σε πορνογραφικό υλικό από χρήστες, οι οποίοι ποτέ πριν δεν αναζήτησαν ενεργά υλικό παιδικής πορνογραφίας υπό τις παραδοσιακές μορφές της, αλλά μέσω της ευκολίας και της ανωνυμίας του internet επιζητούν την επαφή με τέτοιου είδους εικόνες για την ικανοποίηση της περιέργειάς τους, επαφή η οποία όμως δύναται να καταλήξει σε συχνότερη χρήση ή ακόμα και σε εθισμό των χρηστών σε τέτοιες εικόνες. Συμπληρωματικά, όσοι έχουν καταδικαστεί για σεξουαλικά αδικήματα σε βάρος ανηλίκων, δεν είναι αυτονόητο ότι δείχνουν ενδιαφέρον για την αναζήτηση και συλλογή εικόνων παιδικής πορνογραφίας, καθώς σύμφωνα με σχετική έρευνα, το ποσοστό των δραστών σεξουαλικών αδικημάτων, με ενδιαφέρον στην παιδική πορνογραφία, κυμαίνεται μεταξύ του 10 και 24% του συνολικού αριθμού των καταδικασθέντων.²¹

Οι εμπλεκόμενοι στην παραγωγή, κατοχή και διακίνηση παιδικής πορνογραφίας μπορεί να προέρχονται από οποιοδήποτε τμήμα του κοινωνικού συνόλου. Σύμφωνα με έρευνες, είναι πιθανότερο να έχουν μία σταθερή ερωτική σχέση, μόνιμη εργασία, υψηλότερο από τον μέσο όρο δείκτη ευφυΐας, να έχουν πανεπιστημιακή μόρφωση και να μην έχουν βεβαρυμμένο ποινικό μητρώο. Ανάμεσα σε όσους έχουν συλληφθεί για τα σχετικά

²⁰ Wortley R. και Smallbone S., «Child Pornography on the Internet», *Problem-Oriented Guides for Police, Problem-Specific Guides Series, Guide No. 41*, Μάιος 2006, σελ 23 επ.

²¹ Βλ. ο. π.

αδικήματα μέχρι τώρα, τόσο στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς, ευρίσκονται και δικαστές, δικηγόροι, καθηγητές, δάσκαλοι, διασημότητες κ.α. Από τα ελάχιστα κοινά τους χαρακτηριστικά, είναι ότι στην πλειονότητα τους, πρόκειται για λευκούς άνδρες, μεταξύ 26 και 40 ετών, συνήθεις χρήστες του διαδικτύου, γεγονός μάλιστα, το οποίο συχνά επηρεάζει την κοινωνική τους ζωή και τις διαπροσωπικές τους επαφές.

Η ηλικία των εμπλεκομένων διεθνώς για σχετικά με την παιδική πορνογραφία αδικήματα στο διαδίκτυο ποικίλει από 10 έως 65 ετών. Σύμφωνα με σχετική έρευνα του Πανεπιστημίου του New Hampshire²², ποσοστό 3% των συλληφθέντων για τις παραπάνω πράξεις είναι ηλικίας κάτω των 17 ετών, το 11% είναι ηλικίας 18 έως 25 ετών, το 45% ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 26 έως 39 και το 41% είναι 40 ετών και άνω. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, το 99% των κατηγορουμένων είναι άνδρες, στην συντριπτική τους πλειονότητα λευκοί (ποσοστό 92%), οι οποίοι δρουν μόνοι τους (κατά 97%), ανήκουν στη μέση ή ανώτερη οικονομική τάξη, ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις είναι άτομα που χαρακτηρίζονται ως «υπεράνω υποψίας», συχνά δε θεωρούντο πρότυπα για το κοινωνικό σύνολο στο οποίο διαβιούσαν. Από το σύνολο των συλληφθέντων, το 67% απλά κατείχε σε ψηφιακή μορφή το υλικό, ενώ το 22% το δένειμε στο internet, ενώ ένας στους δέκα κατηγορουμένους για αδικήματα σχετικά με την παιδική πορνογραφία έχει συλληφθεί και παλαιότερα για κάποιο αδίκημα σεξουαλικής φύσεως εναντίον ανηλίκου. Από τους εμπλεκομένους στις παραπάνω πράξεις το 91% χρησιμοποιούσε οικιακό ηλεκτρονικό υπολογιστή, το 7% είχε πρόσβαση στο πορνογραφικό υλικό από Η/Υ ευρισκόμενο στον χώρο της εργασίας τους, ενώ

²² Wolak J., Mitchell K και Finkelhor D, «Internet sex crimes against minors: the response of law enforcement», *Crimes against Children Research center*, University of New Hampshire, National Center for Missing and Exploited children, November 2003.

το 2% χρησιμοποιούσε υπολογιστή ευρισκόμενο σε άλλο μέρος, συνήθως δημόσια βιβλιοθήκη.²³

Στη συνέχεια προβαίνουμε σε μία απόπειρα κατηγοριοποίησης των αυτουργών αδικημάτων σχετικών με την παιδική πορνογραφία, ανάλογα με τα γενικότερα χαρακτηριστικά της πράξης τους και την τακτική τους, ξεκινώντας από αυτούς, οι οποίοι δεν εμπλέκονται άμεσα με τους ανήλικους και καταλήγοντας σε αυτούς που αναπτύσσουν σεξουαλικές επαφές μαζί τους. Εννοείται ότι η κατηγοριοποίηση δεν είναι περιοριστική, ενώ κάποιος δράστης μπορεί να ανήκει σε παραπάνω από έναν από τους ακόλουθους τύπους.

- *Ο τυχαίος πλοηγός (Browser).*

Πρόκειται για άτομο που έρχεται σε επαφή με παιδικό πορνογραφικό υλικό για πρώτη φορά τυχαία, χωρίς τέτοιο σκοπό, κυρίως μέσω εσφαλμένου αποτελέσματος διαδικτυακής αναζήτησης σε κάποιο από τα portals που προαναφέραμε, (Yahoo, Google κ.α.) και αποφασίζει να το κρατήσει. Στις περισσότερες έννομες τάξεις - όχι όμως στην ελληνική, η οποία όπως είδαμε ανωτέρω απαιτεί την από κερδοσκοπία κατοχή πορνογραφικού υλικού- η συγκεκριμένη πράξη αποτελεί αδίκημα, αν αποδειχτεί η πρόθεση κατοχής τέτοιου υλικού από τον χρήστη είτε από προσωπική ομολογία, είτε από τις περιστάσεις, π.χ. από τη συχνή επίσκεψη στο συγκεκριμένο site.

- *Ο φαντασιωνόμενος (Private fantasy).*

Αν το συγκεκριμένο άτομο διατηρεί την επιθυμία σεξουαλικής δραστηριότητας με παιδιά απλά και μόνο ως φαντασίωση, στο μυαλό του ή

²³ Επισημαίνεται ότι στις περισσότερες βιβλιοθήκες με δημόσια πρόσβαση, τόσο στο εξωτερικό, όσο και στην ελληνική επικράτεια, δεν έχουν εγκατασταθεί ειδικά φίλτρα, τα οποία να εμποδίζουν την επίσκεψη σε ιστοσελίδες με πορνογραφικό υλικό.

αποτυπωμένη γραπτά σε δικό του κείμενο χωρίς πρόθεση διακίνησής του, δεν στοιχειοθετείται κανένα αδίκημα, αφού απλά και μόνο η σκέψη δεν ποινικοποιείται. Αν όμως η φαντασίωση αυτή υποβοηθάται ή διατηρείται με τη μορφή απεικονίσεων παιδικής πορνογραφίας σε κάποια βάση δεδομένων, στοιχειοθετείται το αδίκημα της κατοχής παιδικής πορνογραφίας, ανεξάρτητα από την πρόθεση του δράστη να διανείμει το υλικό. Στην ελληνική έννομη τάξη, όπως αναφέραμε και παραπάνω, απαιτείται η από κερδοσκοπία κατοχή.

- *Ο αλιευτής- πολυσυλλέκτης (Trawler).*

Πρόκειται για ενεργό συλλέκτη μεγάλης ποσότητας και ποικιλίας πορνογραφικού υλικού, στη συλλογή του οποίου ευρίσκεται και υλικό παιδικής πορνογραφίας, αλλά όχι αποκλειστικά αυτό. Το κατέχει είτε γιατί έδειξε αρχικά ενδιαφέρον για τις εικόνες αυτές, πειραματίστηκε με αυτή τη διαστροφή αλλά αργότερα έπαυσε να τον ενδιαφέρει, είτε γιατί αξιώνει την ελεύθερη πρόσβαση και κατοχή οποιασδήποτε μορφής υλικού υπάρχει στο διαδίκτυο.²⁴

- *Ο επισφαλής συλλέκτης (Non secure collector).*

Ο συγκεκριμένος τύπος δράστη κατεβάζει (κάνει download) ή ανταλλάσσει παιδικό πορνογραφικό υλικό από ανοιχτές και διαθέσιμες σε όλους διαδικτυακές πηγές, μέσα από sites ή chat rooms. Αυτό το πράττει χωρίς να εξασφαλίζει την ανωνυμία του και χωρίς την ύπαρξη δικλίδων ασφαλείας, όπως τη χρήση συνθημάτων ή κρυπτογραφίας.

²⁴ Taylor M., «The nature and dimensions of child pornography on the Internet» , International Conference *Combating Child Pornography on The Internet*, Βιέννη, Οκτώβριος 1999, www.stop-childporn.at.

- *Ο ασφαλής συλλέκτης (Secure collector).*

Σε αντίθεση με τον δράστη της παραπάνω κατηγορίας, ο ασφαλής συλλέκτης χρησιμοποιεί όλες τις δυνατές και διαθέσιμες δικλίδες ασφαλείας για την συλλογή πορνογραφικού υλικού. Εκτός από την κρυπτογράφηση, που είναι η συνηθέστερη μέθοδος εξασφάλισης και απόκρυψης του διακινούμενου υλικού, πολλές ομάδες που σχετίζονται με παιδικό πορνογραφικό υλικό αναγκάζουν τα μέλη τους σε παροχή αλληλοπροστασίας και αλληλοκάλυψης, αξιώνοντας στα νεοεισερχόμενα στην ομάδα μέλη να αναρτήσουν υλικό με παιδική πορνογραφία, καθιστώντας τα επομένως εξίσου υπόλογα για το επιδεικνυόμενο παράνομο υλικό. Ο δράστης αυτής της κατηγορίας κατέχει συνήθως στην συλλογή του πολύ μεγάλο αριθμό φωτογραφιών και ταινιών παιδικής πορνογραφίας, καθώς είναι ο πλέον οργανωμένος και δικτυωμένος.

- *Ο διαδικτυακός σταβλίτης (Online groomer).*

Ο δράστης της συγκεκριμένης κατηγορίας ξεκινά την ηλεκτρονική επαφή με το παιδί, με σκοπό να δημιουργήσει αργότερα σεξουαλική σχέση μαζί του, είτε σωματική είτε εικονική (cybersex). Πριν την οποιαδήποτε επαφή, πραγματική ή εικονική, ο συγκεκριμένος τύπος δράστη προετοιμάζει το παιδί για την επερχόμενη επαφή (όπως φροντίζει ο σταβλίτης τα άλογα πριν την κούρσα, εξ' ου και η ονομασία της κατηγορίας αυτής) δεικνύοντας του εικόνες παιδικής πορνογραφίας, με στόχο την κάμψη της αντίστασης και των αναστολών του.

- *Ο εκμεταλλευτής ανηλίκων (Physical abuser).*

Αυτός ο τύπος δράστη συμμετέχει ενεργά στην σεξουαλική κακοποίηση παιδιού, ενώ χρησιμοποιεί την παιδική πορνογραφία ως απλό συμπλήρωμα για την ικανοποίηση του πάθους του. Πολλές φορές καταγράφει με ψηφιακά μέσα τη σεξουαλική δραστηριότητά του με τον ανήλικο, για δική του αποκλειστική χρήση και σπάνια την διαθέτει σε άλλα πρόσωπα. Συνήθως σε αυτόν τον τύπο, η ποινική δίωξη για κατοχή παιδικού πορνογραφικού υλικού σε ψηφιακή μορφή, συνοδεύει την δίωξη για την κακοποίηση του ανηλίκου.

- *Ο παραγωγός (Producer).*

Ο παραγωγός παιδικής πορνογραφίας συμμετέχει στην κακοποίηση ανηλίκων και καταγράφει τη δραστηριότητα αυτή, με σκοπό να προωθήσει το υλικό σε άλλους συλλέκτες παιδικού πορνογραφικού υλικού.

- *Ο διανομέας (Distributor).*

Ο διανομέας του υλικού παιδικής πορνογραφίας μέσω του διαδικτύου, ενδέχεται να μην έχει προσωπικό ενδιαφέρον στο συγκεκριμένο αντικείμενο, αλλά να το διανέμει αποκλειστικά για οικονομικούς λόγους.

2.7 Προφίλ θυμάτων.

Δεν υπάρχει μία συγκεκριμένη κατηγορία παιδιών, τα οποία αποτελούν αποκλειστικά τα θύματα εκμετάλλευσης στο διαδίκτυο ή/και απεικονίζονται σε πορνογραφικές αποτυπώσεις. Οποιοσδήποτε ανήλικος δύναται να θυματοποιηθεί, αφού σε αυτό βοηθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της νεαρής ηλικίας: η αφέλεια, η εμπιστοσύνη, η περιέργεια, η ανάγκη για

προσοχή και στοργή και η επιθυμία για περιπέτεια. Όπως και οι δράστες, έτσι και τα θύματα προέρχονται από οποιοδήποτε οικογενειακό ή κοινωνικό περιβάλλον και το μόνο κοινό χαρακτηριστικό τους είναι η χρήση του διαδικτύου. Υπάρχουν ωστόσο, μερικά συγκεκριμένα ατομικά χαρακτηριστικά, τα οποία δύνανται να μετατρέψουν κάποιους ανήλικους σε ευκολότερο στόχο για τους αυτουργούς σχετικών με την online παιδική πορνογραφία και εκμετάλλευση εγκλημάτων.

Οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων εναντίον παιδιών τείνουν να στοχεύουν περισσότερο σε ανηλικούς ευρισκόμενους υπό την επίβλεψη και κηδεμονία του κράτους, οι οποίοι συνήθως έχουν στερηθεί την γονική φροντίδα κι αγάπη, σε παιδιά μονογονεϊκών οικογενειών, τα οποία ο γονέας αδυνατεί να εποπτεύσει, ανήλικους που έχουν στο παρελθόν κακοποιηθεί σωματικά, ψυχολογικά ή σεξουαλικά, συναισθηματικά ανώριμους ή μπερδεμένους ως προς την σεξουαλική τους ταυτότητα, με μαθησιακές δυσκολίες, ή ανηλικούς, οι οποίοι δυσκολεύονται να αναπτύξουν φιλίες και διαπροσωπικές σχέσεις με συνομιλήκους τους. Εξίσου ευπρόσβλητους στόχους αποτελούν για τους αυτουργούς τέτοιων αδικημάτων, παιδιά με χαμηλή αυτοπεποίθηση, παιδιά διακατεχόμενα από υπέρμετρα ισχυρό αίσθημα σεβασμού και υπακοής απέναντι στους ενηλίκους ή αντίθετα ανήλικοι οι οποίοι επιθυμούν να επαναστατήσουν ενάντια στη γονική επίβλεψη και τέλος παιδιά τα οποία είναι πρόθυμα να συνεργαστούν με τους εκμεταλλευτές έναντι υλικών ανταλλαγμάτων, όπως χρήματα ή ηλεκτρονικά παιχνίδια.

2.8 Επίδραση παιδικής πορνογραφίας σε θύματα και χρήστες.

1. Επίδραση στους εικονιζόμενους ανηλίκους.

Η μεγάλη πλειονότητα των παιδιών, τα οποία απεικονίζονται σε αποτυπώσεις παιδικής πορνογραφίας, δεν έχουν απαχθεί ή σωματικά εξαναγκαστεί να συμμετάσχουν στις πράξεις που απεικονίζονται. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι ανήλικοι γνωρίζουν τον παραγωγό του πορνογραφικού υλικού, ο οποίος συχνά είναι συγγενικό τους πρόσωπο και καθοδηγούνται στην διάπραξη των εικονιζόμενων σεξουαλικών αυτών ενεργειών με πιο επιδέξιο και πλάγιο τρόπο. Ανεξάρτητα όμως από τη χρήση ή μη σωματικής βίας, η απεικόνιση ενός παιδιού σε πορνογραφικές εικόνες ή βίντεο δύναται να έχει καταστροφικές συνέπειες για τη σωματική, ψυχολογική και κοινωνική εξέλιξη του ανηλίκου. Ο ανήλικος αυτός θυματοποιείται για πρώτη φορά κατά τη διάπραξη της κακοποίησης του και την καταγραφή της, επιπλέον όμως, θυματοποιείται κάθε φορά που η καταγραφή αυτή γίνεται θεατή από κάποιον χρήστη του διαδικτύου.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα μιας πρόσφατης έρευνας²⁵, για την οποία εξετάσθηκαν 100 ανήλικοι-θύματα τέτοιας εκμετάλλευσης για τις συνέπειες της τόσο κατά το πρώτο διάστημα, όσο και σε απώτερο χρόνο, οι ερευνώμενοι ανέφεραν ότι κατά τη διάρκεια της κακοποίησης αισθάνοντο σωματικό πόνο, ιδιαίτερα στην περιοχή των γεννητικών οργάνων, ενώ αργότερα υπέφεραν κι από άλλα σωματικά συμπτώματα, όπως πονοκεφάλους, έλλειψη όρεξης και αϋπνίες, καθώς και ψυχολογικές διαταραχές, άγχος, μοναξιά, αγωνία και φόβο. Παράλληλα, η πλειονότητα των παιδιών αυτών ένιωσαν πίεση προκειμένου να συνεργαστούν με τον δράστη

²⁵ Wortley R. και Smallbone S., «Child Pornography on the Internet», *Problem-Oriented Guides for Police, Problem-Specific Guides Series, Guide No. 41*, Μάιος 2006, σελ 34 επ.

της κακοποίησης και να μην αποκαλύψουν το αδίκημα, τόσο από υπακοή σε αυτόν, όσο κι από ντροπή για τη δική τους συμπεριφορά. Αυτός είναι άλλωστε ο λόγος για τον οποίο ελάχιστες τέτοιες υποθέσεις αποκαλύπτονται από τα θύματά στις αστυνομικές αρχές ή στο οικογενειακό τους περιβάλλον. Ερωτώμενοι οι ερευνώμενοι σε απώτερο χρονικό διάστημα σχετικά με τις επιπτώσεις της κακοποίησης στη μετέπειτα ζωή τους, ανέφεραν ότι η αρχική αίσθηση ντροπής και αγωνίας δεν μετριάσθηκε με την πάροδο των ετών, αντίθετα σε πολλές περιπτώσεις έγινε εντονότερη και μετατράπηκε σε απελπισία, έλλειψη αυτοσεβασμού και χαμηλή αυτοπεποίθηση. Η εμπειρία αυτή εξάλλου, τους οδήγησε σε σχηματισμό διεστραμμένου προτύπου σεξουαλικότητας και σε αδυναμία δημιουργίας και διατήρησης μιας υγιούς συναισθηματικής και σεξουαλικής σχέσης μελλοντικά.

2. Επίδραση στους χρήστες.

Οι επιπτώσεις της πορνογραφίας γενικά, αλλά και της παιδικής πορνογραφίας ειδικότερα στους χρήστες της, έχουν γίνει αντικείμενο εκτεταμένων ερευνών με αντικρουόμενα ωστόσο αποτελέσματα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα αυτά, υπάρχουν τουλάχιστον πέντε πιθανά μοντέλα επίδρασης της θέασης πορνογραφικού υλικού στους χρήστες.

α. Η χρήση της πορνογραφίας ως έκφραση ήδη υπάρχουσας σεξουαλικής διαστροφής. Αυτό σημαίνει ότι κάποιος, ο οποίος κακοποιεί σεξουαλικά ανήλικους, αναζητά σχετικό πορνογραφικό υλικό ως μικρό κομμάτι της σεξουαλικής του ικανοποίησης. Η σεξουαλική διαστροφή του χρήστη δηλαδή, προκαλεί το ενδιαφέρον του για παιδικό πορνογραφικό υλικό κι όχι το αντίστροφο.

β. Η πορνογραφία ως διεγερτικό πριν τη διάπραξη σεξουαλικού εγκλήματος σε βάρος ανηλίκου. Αυτό σημαίνει ότι κάποιος ήδη αποφασισμένος να διαπράξει το σχετικό αδίκημα χρησιμοποιεί παιδικό πορνογραφικό υλικό αμέσως πριν την τέλεση της πράξεως, προκειμένου να ερεθιστεί και να προετοιμάσει εαυτόν.

γ. Η χρήση της πορνογραφίας έχουσα διαβρωτικό χαρακτήρα. Κάποιος με αυξανόμενο ενδιαφέρον στην παιδική πορνογραφία δηλαδή, αρχίζει να ελκύεται από τις εικόνες αυτές, αναζητώντας διαρκώς πιο σκληρές και βίαιες τέτοιες απεικονίσεις σεξουαλικής κακοποίησης με ανηλίκους, με αποτέλεσμα την κλιμακούμενη απευαισθητοποίησή του απέναντι στον πόνο και την βλάβη των εικονιζόμενων παιδιών. Εκτεταμένη θέαση τέτοιου υλικού δύναται μακροπρόθεσμα να επιτείνει τον κίνδυνο κακοποίησης ανηλίκου από τον χρήστη.

δ. Η πορνογραφία δρούσα εξαγνιστικά. Η παρακολούθηση αποτυπώσεων παιδικής πορνογραφίας δρα ως κάθαρση για τον χρήστη, ο οποίος βρίσκει σε αυτήν την μοναδική διέξοδο για την εκδήλωση της διαστροφής του, υποκαθιστώντας με αυτόν τον τρόπο την επιθυμία πραγματικής κακοποίησης ανηλίκου.

ε. Η πορνογραφία ως προϊόν παιδοφιλίας. Στις περιπτώσεις αυτές η παιδική πορνογραφία αποτελεί την αποτύπωση της πραγματοποιούμενης εκείνη τη στιγμή κακοποίησης του ανηλίκου, ή χρησιμοποιείται επιδεικνυόμενη προκειμένου να προετοιμάσει τον ανήλικο για αυτήν. Στις περιπτώσεις αυτές η πορνογραφία έχει δευτερεύουσα σημασία σε σχέση με την σεξουαλική κακοποίηση.

Σε κάθε περίπτωση οι επιπτώσεις της παιδικής πορνογραφίας ποικίλουν ανάλογα με τον χρήστη και όλες οι ανωτέρω θεωρητικές υποθέσεις δύνανται αναλογικά να επαληθευτούν ή να διαψευσθούν.

3. Εκμετάλλευση ανηλίκων στο διαδίκτυο.

3.1. Άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων.

Πέραν της διακίνησης παιδικού πορνογραφικού υλικού, το διαδίκτυο έχει δημιουργήσει νέους τρόπους σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων ή έχει εξελίξει και ενισχύσει τις ήδη υπάρχουσες μορφές παιδικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης.

3.1.α. Επικοινωνία μεταξύ εκμεταλλευτών ανηλίκων και συγκρότηση διεθνών δικτύων.

Το διαδίκτυο έχει διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ των παιδοφίλων, αφού μέσω αυτού ανταλλάσσουν εύκολα και σε πραγματικό χρόνο πληροφορίες και τακτικές προσέγγισης θυμάτων, αλληλοκαλύπτονται, αλληλονομιμοποιούν τις σεξουαλικές τους αποκλίσεις και υποστηρίζουν το αξιακό τους σύστημα. Στο internet έχουν δημιουργηθεί από εκμεταλλευτές ανηλίκων ειδικές ιστοσελίδες και ομάδες συζητήσεων, οι οποίες παρέχουν μεταξύ άλλων links με sites παιδικού πορνογραφικού υλικού, τεχνική υποστήριξη και συμβουλές για το κατέβασμα και την ασφαλή αποθήκευση του υλικού αυτού, την αποκωδικοποίηση κρυπτογραφημένων σελίδων και τη διατήρηση της ανωνυμίας των χρηστών.

Δίκτυα διακίνησης πορνογραφικού υλικού ανηλίκων υπήρχαν και πριν την εμφάνιση του internet, με διαφορετικό ωστόσο περιεχόμενο και πιο περιορισμένη έκταση δράσης. Στο παρελθόν μέλη τέτοιων δικτύων θεωρούντο μονάχα όσοι συμμετείχαν στην παραγωγή του υλικού, το οποίο και διένεμαν αργότερα, αποκλείοντας με αυτόν τον τρόπο από τον οικείο ορισμό τους καταναλωτές και τους συλλέκτες τέτοιων αποτυπώσεων. Σήμερα αντίθετα, μέλη δικτύων παιδικής πορνογραφίας θεωρούνται πέραν των παραγωγών, τόσο οι χρήστες όσο και οι συλλέκτες τέτοιου υλικού. Αυτό συμβαίνει διότι οι διαδικτυακοί καταναλωτές πορνογραφικού υλικού, το αναδιανέμουν και το ανταλλάσσουν παράλληλα με άλλους χρήστες, υιοθετώντας και οι ίδιοι, με τον τρόπο αυτό, τον ρόλο του διακινητή. Εξάλλου, η πληθώρα τέτοιων αποτυπώσεων, η ευκολία και η ταχύτητα μεταφοράς πληροφοριών διεθνώς σε πραγματικό χρόνο, η ανωνυμία και η δυνατότητα αποθήκευσης τεράστιου όγκου πορνογραφικού υλικού, τις οποίες όπως είδαμε και παραπάνω προσφέρει το διαδίκτυο, έχουν ως αποτέλεσμα την ευκολότερη και τοπικά ευρύτερη επέκταση των δικτύων αυτών.

3.1.β. Επικοινωνία με υποψήφια θύματα και ηλεκτρονική σεξουαλική παρενόχληση.

Το διαδίκτυο όμως, εκτός από την επικοινωνία μεταξύ αυτοργών σεξουαλικών αδικημάτων εναντίον ανηλίκων, χρησιμεύει και ως δίαυλος επικοινωνίας μεταξύ παιδεραστών και παιδιών-υποψήφιων θυμάτων, με σκοπό τη διαδικτυακή σεξουαλική παρενόχληση και τη μελλοντική ζωντανή γνωριμία και κακοποίηση, η οποία όπως αναφέραμε και στο σχετικό κεφάλαιο, συχνά καταγράφεται σε κάποιο ψηφιακό μέσο και εκτίθεται σε

ιστοσελίδες με πορνογραφικό υλικό. Σύμφωνα με σχετικές έρευνες στις ΗΠΑ²⁶, ένα στα πέντε παιδιά ηλικίας 10 -17 ετών έχουν δεχτεί σεξουαλική προσέγγιση ή παρενόχληση μέσω του διαδικτύου μέσα στον προηγούμενο χρόνο. Παράλληλα, ένας στους 33 ανηλίκους έγινε θύμα επιθετικής σεξουαλικής προσέγγισης μέσα στον προηγούμενο χρόνο, ήτοι ο δράστης του ζήτησε να βρεθούν ζωντανά, επικοινωνήσε μαζί του τηλεφωνικά ή του απέστειλε μέσω ταχυδρομείου κάποιο γράμμα, χρήματα ή δώρα. Σύμφωνα με έρευνα του Finkelhor²⁷ εξάλλου, στις ΗΠΑ το 2000 το 19% των παιδιών ηλικίας 10 -19 ετών, που χρησιμοποιούσαν συχνά το διαδίκτυο, ανέφεραν ότι έχουν πέσει θύμα online σεξουαλικής παρενόχλησης, ενώ από αυτό το ποσοστό, ένα στα επτά παιδιά ανέφερε ότι ο δράστης προσπάθησε να επικοινωνήσει με αυτά τηλεφωνικά ή με ταχυδρομείο.

Κύριο μέσο επαφής είναι τα ανοιχτά δωμάτια επικοινωνίας, όπως τα αναπτύξαμε ανωτέρω, στα οποία μέσω του προγράμματος Internet Relay Chat (IRC) επιτρέπεται εκτός από την συνομιλία σε δημόσιους χώρους (fora) ανοιχτούς σε όλους τους ενεργούς κατά τη στιγμή εκείνη χρήστες και η διαπροσωπική επικοινωνία, μέσω ιδιωτικών χώρων συνομιλίας. Επίσης, τελευταία γίνεται ιδιαίτερα αγαπητό το λεγόμενο ICQ, από τον αγγλικό όρο «I Seek You» (Σε ψάχνω), όπου μέσα από μια λίστα ατόμων, μπορεί κάποιος να επιλέξει να συνομιλήσει με κάποιο πρόσωπο ορισμένης ηλικίας, και με συγκεκριμένα ενδιαφέροντα, σε ιδιωτικό δωμάτιο συνομιλίας. Τέτοια δωμάτια είναι ιδιαίτερα αγαπητά στους παιδεραστές γιατί δεν αφήνουν ηλεκτρονικά αποτυπώματα, οπότε είναι πολύ δύσκολο να ανιχνευθούν.

²⁶ «Internet Crimes Against Children», U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office for Victims of Crime, December 2001, σελ. 5 επ.

²⁷ «Child abuse prevention», National child protection clearinghouse, δημοσιευμένο από το *Australian Institute of Family studies no 15*, Summer 2001.

Κατά την αναζήτηση θυμάτων κακοποίησης τις περισσότερες φορές οι παιδεραστές και οι παραγωγοί παιδικής πορνογραφίας χρησιμοποιούν ψεύτικα στοιχεία για την προσέγγιση των υποψήφιων θυμάτων τους. Έτσι, εμφανίζονται συνήθως με ψευδώνυμο στο chat room που συμμετέχουν παιδιά, παρουσιάζοντας εαυτόν ως ένα alter ego, ως παιδί της ίδια ηλικίας με την ηλικία που σκοπεύουν να προσεγγίσουν, περιμένοντας κάποιον ανήλικο να απαντήσει. Σε αρκετές περιπτώσεις ο ενήλικος προχωρά σε απευθείας συνομιλία σε ιδιωτικό χώρο επικοινωνίας με κάποιο παιδί που έχει ήδη εντοπίσει στο δημόσιο δωμάτιο επικοινωνίας. Με την πάροδο του χρόνου, ο χρήστης κερδίζει την εμπιστοσύνη του ανηλίκου και τον/την πείθει να του αποκαλύψει το όνομά, τη διεύθυνση του σπιτιού και το τηλέφωνό του. Από τη στιγμή της απάντησης του ανηλίκου μέχρι την ζωντανή προσέγγισή, ακολουθούνται κάποια στάδια, στα οποία αλλάζει το περιεχόμενο και ο σκοπός των συζητήσεων μεταξύ παιδιού και ενηλίκου. Τα στάδια αυτά δεν είναι πάντα εύκολα διακριτά και φυσικά ο χρόνος διάρκειας και η μορφή τους αλλάζει ανάλογα με τις επιδιώξεις του ενηλίκου και τις αντιδράσεις του παιδιού, έχουν όμως κάποια κοινά γενικά χαρακτηριστικά, τα οποία μας επιτρέπουν, χάριν της καλύτερης κατανόησης και ανάλυσης του θέματος, να τα αναπτύξουμε.²⁸

Το πρώτο στάδιο είναι αυτό της «δημιουργίας φιλίας». Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, ο ενήλικος αρχίζει να γνωρίζεται με το παιδί μέσω γενικών ερωτήσεων για τη ζωή και τα ενδιαφέροντά του. Η διάρκεια του σταδίου ποικίλει από χρήστη σε χρήστη και η μετάβαση στο επόμενο στάδιο

²⁸ O'Connell R., «A typology of cybersexexploitation and online grooming practices» Cyberspace Research Unit, University of Central Lancashire, Preston.

εξαρτάται από τη συχνότητα της ηλεκτρονικής επαφής μεταξύ παιδιού και ενήλικου και την αντίδραση του παιδιού στις ερωτήσεις του παιδεραστή.

Το δεύτερο στάδιο είναι αυτό της «δημιουργίας δεσμού». Αποτελεί την προέκταση της περιόδου φιλίας, στην οποία ο ενήλικος ρωτά το παιδί για να αποσπάσει πιο συγκεκριμένες πληροφορίες για το ίδιο, την οικογένεια και το σχολείο του. Το στάδιο αυτό δεν ακολουθείται από όλους τους παιδόφιλους, αλλά μονάχα από αυτούς που σκοπεύουν να διατηρήσουν επαφή με το παιδί, δημιουργώντας του την ψευδαίσθηση ότι ο ενήλικος είναι ο καλύτερός του φίλος. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου αρχίζουν να διατυπώνονται, οι ερωτήσεις που οδηγούν στο επόμενο στάδιο.

Το τρίτο στάδιο είναι αυτό της «αποτίμησης του κινδύνου». Σε αυτή τη φάση της προσέγγισης ο ενήλικος ρωτά για τη θέση του ηλεκτρονικού υπολογιστή που χρησιμοποιεί το παιδί μέσα στο σπίτι και για τον αριθμό και την ιδιότητα των υπολοίπων χρηστών της ίδιας συσκευής. Ανάλογα με τις απαντήσεις που λαμβάνει ο παιδεραστής αποτιμά τις πιθανότητες να γίνουν αντιληπτές οι δραστηριότητες του από του γονείς του παιδιού ή ενδεχομένως άλλους ενήλικους που χρησιμοποιούν τον ίδιο Η/Υ.

Το επόμενο στάδιο είναι αυτό της «αποκλειστικότητας». Στην περίοδο αυτή ο ενήλικος έχοντας κερδίσει τη συμπάθεια του παιδιού, το διαβεβαιώνει ότι είναι οι καλύτεροι φίλοι και μπορούν να μιλάνε ο ένας στον άλλο για τα πάντα. Σε αυτό το στάδιο ο παιδόφιλος αξιώνει την απόλυτη εμπιστοσύνη του ανήλικου, με τη βοήθεια της οποίας προχωρά στο επόμενο στάδιο.

Το «σεξουαλικό στάδιο» που ακολουθεί ξεκινά συνήθως με φαινομενικά αθώες ερωτήσεις, όπως π.χ. αν το παιδί έχει φιλήσει ποτέ κάποιον ή κάποια, ή αν έχει αγγίξει ποτέ τον εαυτό του. Σε ενδεχόμενη

επιφυλακτική ή αρνητική αντίδραση του παιδιού στο ύφος και το περιεχόμενο αυτών των ερωτήσεων, ο παιδόφιλος επικαλείται την απόλυτη εμπιστοσύνη που οφείλουν να έχουν ο ένας στον άλλο και τη δυνατότητα να συνομιλούν για οποιοδήποτε θέμα τους απασχολεί. Στην πορεία αυτής της φάσης, ζητείται από το παιδί να αγγίξει τον εαυτό του σε διάφορα σημεία και να πληκτρολογήσει πως αισθάνεται, καθώς ο ενήλικος παρουσιάζεται ως ο δάσκαλος- μέντοράς του που θα το οδηγήσει στην ανακάλυψη της δικής του σεξουαλικότητας, με την υπόσχεση πως αυτό θα το κάνει περιζήτητο εραστή ή ερωμένη. Στη συνέχεια ο παιδόφιλος προτρέπει το παιδί να αυνανιστεί και το καλεί να συμμετάσχει σε μια ερωτική φαντασίωσή του, την οποία του πληκτρολογεί, ενώ παράλληλα του δίνει πληροφορίες σχετικά με το πώς θα μπορούσε να ικανοποιήσει καλύτερα τον ίδιο, αν και όταν βρεθούν. Σε αυτό το σημείο ο ανήλικος γίνεται δέκτης των, έμμεσων αρχικά και άμεσων στη συνέχεια, προτροπών του ενήλικου για ζωντανή επαφή με αναφορές όπως «αν συναντηθούμε ποτέ θα σου αποδείξω πόσο σε αγαπώ» κ.α. Η ανάπτυξη της ερωτικής φαντασίωσης εκ μέρους του ενήλικου, οδηγεί τις περισσότερες φορές στην τέλεση κυβερνοσέξ με το παιδί, η ακόμα και τον εικονικό βιασμό του. Για την άρση πιθανών επιφυλάξεων του παιδιού για την τέλεση cybersex ή πραγματικού σεξ, ο ενήλικος επιδεικνύει φωτογραφίες με σεξουαλικές περιπτώσεις μεταξύ ενηλίκων και παιδιών, παρουσιάζοντας το ως κάτι το φυσιολογικό και αποδεκτό, ενώ οι διάλογοι μεταξύ ενήλικου και παιδιού, κατά το στάδιο του κυβερνοσέξ συνήθως καταγράφονται από τον παιδόφιλο και δημοσιοποιούνται στο διαδίκτυο στις σελίδες που φιλοξενούν παιδικό πορνογραφικό υλικό. Η διατήρηση της μυστικότητας των δραστηριοτήτων μεταξύ ενήλικου και παιδιού, επιτυγχάνεται είτε με συναισθηματικό εκβιασμό,

όπως π.χ. «σε αγαπάω, αλλά κανείς δεν θα μας καταλάβει, γι' αυτό μην το πεις σε κανένα, αλλιώς θα με χάσεις», είτε με απειλές τόσο για την ζωή ή τη σωματική ακεραιότητα του ίδιου και των δικών του, όσο και για την αποκάλυψη στους γονείς ή τους συμμαθητές, της συμμετοχής του παιδιού στην εικονική σεξουαλική πράξη.

Τις περισσότερες φορές η συνομιλία μεταξύ ανηλίκου και παιδόφιλου στα διαδικτυακά δωμάτια επικοινωνίας, συνοδεύεται από την χρήση ψηφιακής κάμερας που επιτρέπει στον ενήλικο να παρακολουθεί ζωντανά αυτά, τα οποία προτρέπει το παιδί να πράξει. Έτσι, το παιδί γυμνώνεται ή/και αυνανίζεται μπροστά από την κάμερα και ο ανήλικος καταγράφει με ειδικές συσκευές hardware τις πράξεις αυτές, τις οποίες στη συνέχεια αναρτά σε σχετικές ιστοσελίδες. Τη συμφωνία του παιδιού να προβεί σε σεξουαλικής φύσεως πράξεις μπροστά στην κάμερα, επιτυγχάνει ο ενήλικος με την υπόσχεση παροχής ανταλλαγμάτων, κυρίως μέσα από τις σχετικές «wish lists»²⁹. Οι λίστες επιθυμιών αυτές, βρίσκονται στα ηλεκτρονικά προφίλ που δημιουργούν τα παιδιά σε διάφορα sites και περιέχουν τα δώρα που επιθυμούν αυτά να λάβουν από τους φίλους και τους συγγενείς τους. Τα αντικείμενα αυτά όμως, χρησιμοποιούνται από τους παιδόφιλους για να δελεάσουν τους ανήλικους να προβούν στις πράξεις που προαναφέραμε, ενώ συχνά επικαλούμενοι την άμεση αποστολή των δώρων αυτών αποσπούν από το παιδί τη διεύθυνση του σπιτιού και το τηλέφωνο του.

²⁹. Saytarly T, «Fighting child porn online», www.afa.net/pornography.

3.1.γ. Παιδικός σεξουαλικός τουρισμός και trafficking ανηλίκων.

Μέσω του διαδικτύου μπορεί ο οποιοσδήποτε χρήστης να αναζητήσει και να βρει κάθε είδους πληροφορία σχετικά με μέρη όπου ανθεί ο παιδικός σεξουαλικός τουρισμός. Είναι γεγονός, ότι η εμπορική εκμετάλλευση ανηλίκων και ο παιδικός σεξουαλικός τουρισμός εν γένει, έχουν οργανωθεί κάλλιστα με τη βοήθεια του διαδικτύου, ειδικά σε πολλές ασιατικές χώρες, για τις οποίες μάλιστα ο σεξουαλικός τουρισμός αποτελεί μία από τις κυριότερες πηγές εισοδήματος. Έτσι, ο χρήστης δύναται να επικοινωνήσει με οργανωμένες online ταξιδιωτικές επιχειρήσεις που υπόσχονται σεξουαλικές παροχές, με ξενοδοχεία και κέντρα νυκτερινής διασκέδασης, τα οποία διαθέτουν εκπορνευόμενους ανήλικους, να δει φωτογραφίες εκδιδομένων παιδιών, ή/και να επικοινωνήσει με αυτά ή τους προαγωγούς τους, ακόμα και να κάνει «κράτηση» για κάποιο παιδί, για τις ημέρες τις οποίες θα επισκεφθεί το συγκεκριμένο μέρος. Προσωπική έρευνα, μας κατέδειξε τουλάχιστον 600 διαφημίσεις παιδιών, σε διαφορετικές χώρες ιδιαίτερα της Ασίας (Ταϊλανδή, Σρι Λάνκα κ.α.), για τα οποία μάλιστα, υπάρχουν αναρτημένες φωτογραφίες και περιγραφές, σε διάφορους διαδικτυακούς τόπους.

Πέραν του σεξουαλικού τουρισμού, το διαδίκτυο έχει διευκολύνει και το trafficking ανηλίκων. Σε σχετικές ιστοσελίδες διατίθενται προς πώληση παιδιά κάθε ηλικίας, προερχόμενα κυρίως από χώρες του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου, οι παραγγελίες των οποίων γίνονται μέσω e-mail και η πληρωμή μέσω πιστωτικής κάρτας.

3.2 Σχέση μεταξύ πορνογραφίας και λοιπών μορφών εκμετάλλευσης ανηλίκων.

Υπάρχουν δύο διαφορετικές και εν πολλοίς αντικρουόμενες απόψεις, σχετικά με την επίδραση της πορνογραφίας στην τέλεση σεξουαλικών εγκλημάτων. Τις απόψεις αυτές θα αναγάγουμε εδώ στην θέαση παιδικής πορνογραφίας και την διάπραξη λοιπών σεξουαλικών online αλλά και offline αδικημάτων εναντίον ανηλίκων.

Η πρώτη άποψη υποστηρίζει ότι η έκθεση σε πορνογραφικό υλικό συμβάλλει αποφασιστικά στην διάπραξη σεξουαλικών αδικημάτων, ενώ η δεύτερη υποστηρίζει ότι η έκθεση σε τέτοιο υλικό δεν αποτελεί κρίσιμο παράγοντα, ικανό να οδηγήσει στην έκφραση σεξουαλικής βίας.

Ειδικότερα, με βάση τις θεωρίες των υποστηρικτών της πρώτης άποψης, η παιδική πορνογραφία μπορεί να οδηγήσει σε ποικίλες μορφές σεξουαλικής παρενόχλησης και σεξουαλικής βίας, τόσο σε διαδικτυακό περιβάλλον όσο και ζωντανά. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η έκθεση σε παιδική πορνογραφία, αν και δεν αποτελεί τον μοναδικό παράγοντα διάπραξης σεξουαλικού εγκλήματος, είναι ωστόσο ένας από τους κυριότερους, αφού α) προδιαθέτει κάποιους άντρες να εκμεταλλευτούν σεξουαλικά ανηλίκους ή εντατικοποιεί αυτή την επιθυμία, β) κλονίζει τις εσωτερικές αλλά και τις κοινωνικές αντιστάσεις κάποιων ατόμων, οι οποίες έως τότε τους συγκρατούσαν ενάντια στην σεξουαλική κακοποίηση παιδιών και τέλος γ) εξασθενίζει τις δυνατότητες των θυμάτων να αποφύγουν ή να αντισταθούν στην κακοποίηση³⁰.

³⁰ Russel D., *Dangerous relationships, Pornography, misogyny, and Rape*, Sage publications, Thousand Oaks, London, New Delhi, 1998, σελ 118 επ.

α) Συγκεκριμένα, σύμφωνα με αυτή τη θεωρητική κατασκευή, η θέαση παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο, με την ευκολία πρόσβασης και την ποικιλία με την οποία προσφέρεται στο internet, δύναται να ωθήσει ορισμένους χρήστες, οι οποίοι έως τότε δεν είχαν τέτοια προδιάθεση, να προβούν στην τέλεση σεξουαλικών αδικημάτων σε βάρος παιδιών, ή να εντείνει αυτή την επιθυμία σε πρόσωπα τα οποία ήδη την αισθάνοντο. Υποστηρίζεται ότι η συχνή θέαση τέτοιων εικόνων μπορεί μέσω της διαδικασίας της εσωτερικής μάθησης να οδηγήσει στην ανάπτυξη σεξουαλικών φαντασιώσεων και ερεθισμού, όσων τις παρακολουθούν, ενώ ο αυνανισμός του χρήστη κατά τη διάρκεια ή μετά την επαφή με το πορνογραφικό υλικό, συχνά με πρωταγωνιστή μιας ανάλογης φαντασίωσης τον ίδιο, ενδυναμώνει στο υποσυνείδητο του χρηστή τον συνδυασμό ερεθισμού και σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων. Οι εικόνες αυτές άλλωστε δίνουν σεξουαλικό περιεχόμενο στον πόνο, την ταπείνωση και υποταγή των παιδιών και αντίστοιχα στην κυριαρχία των ενηλίκων οι οποίοι απεικονίζονται να κακοποιούν τα παιδιά, ενώ παράλληλα η μαζική έκθεση στην παιδική πορνογραφία δημιουργεί την διάθεση για συνεχώς πιο ασυνήθιστες και βίαιες μορφές κακοποίησης (κτηνοβασία, ομαδικούς βιασμούς ανηλίκων κλπ), αφού μέσω της διαδικασίας της οικειοποίησης οι συνήθεις εικόνες δεν ερεθίζουν πλέον τον χρήστη.

β) Η συχνή επαφή με την παιδική πορνογραφία δύναται εξάλλου να οδηγήσει στις λοιπές μορφές κακοποίησης ανηλίκων, μέσω του παραγκωνισμού των εσωτερικών αντιστάσεων και την απευαισθητοποίηση του χρήστη. Αυτό επιτυγχάνεται με την προβολή των ανηλίκων ως σεξουαλικά αντικείμενα, από τα οποία αφαιρείται η ανθρώπινη ιδιότητα και με την

ενίσχυση του μύθου ότι ο ανήλικος απολαμβάνει την κακοποίηση, μέσω εικόνων χαμογελαστών ή με ουδέτερες εκφράσεις ανηλίκων, οι οποίοι υπόκεινται σε σεξουαλική κακοποίηση από ενηλίκους σε οικιακό συχνά περιβάλλον. Παράλληλα οι εικόνες αυτές μεταφράζουν την κακοποίηση παιδιών σε αποδεκτή μορφή σεξουαλικής συμπεριφοράς, δίνοντας έμφαση στο σεξουαλικό κομμάτι κι όχι στη σωματική και κυρίως ψυχολογική βία, την οποία υφίσταται το θύμα, ενώ η συχνή έκθεση σε βίαιες εικόνες σμικρύνει στη συνείδηση τους τη βαρύτητα του αδικήματος και δίνει έμφαση στην κυριαρχία του ενηλίκου πάνω στο υποταχθέν παιδί μέσα από μία στενή προσωπική σχέση. Η παιδική πορνογραφία επιπροσθέτως, αμβλύνει τις κοινωνικές αντιστάσεις του χρήστη, ο οποίος μέσω του διαδικτύου ευρίσκει εύκολα, γρήγορα και με απόλυτη μυστικότητα πληθώρα αποτυπώσεων κακοποίησης ανηλίκων, οι οποίες κατ' αυτόν νομιμοποιούν την αποκλίνουσα συμπεριφορά του και αποδεικνύουν την φυσικότητα αυτής της δραστηριότητας.

γ) Τέλος, η παιδική πορνογραφία χρησιμοποιείται συχνά, όπως είδαμε και ανωτέρω, ως εργαλείο για την πειθώ, την κάμψη της άρνησης και των αντιστάσεων των ανηλίκων για κυβερνοσεξ ή ακόμα και για συνάντηση με στόχο τη ζωντανή σεξουαλική επαφή. Επιδεικνύεται κατ' αυτόν τον τρόπο το πορνογραφικό υλικό από τον ενήλικο χρήστη στο παιδί, ως απόδειξη μιας δήθεν φυσιολογικής και συνήθους συμπεριφοράς για τον παραπάνω σκοπό.

Παρότι όμως τα πορίσματα σχετικών ερευνών συνηγορούν στην αποδοχή της ύπαρξης συνδέσμου ανάμεσα στην έκθεση σε παιδικό πορνογραφικό υλικό και στην εκδήλωση βίαιων σεξουαλικών συμπεριφορών ενάντια σε ανηλίκους, δε θα πρέπει να ξεχνάμε ότι η τελευταία είναι αποτέλεσμα ποικίλων παραγόντων, όπως η προσωπικότητα και ο

χαρακτήρας του κάθε ατόμου, όπως διαμορφώθηκαν μέσα από τα διάφορα στάδια της ζωής του. Άποψή μας λοιπόν είναι, ότι κάποιος μπορεί όντως να οδηγηθεί σε σεξουαλικό έγκλημα μετά από έκθεση σε πορνογραφία. Καθοριστικό όμως ρόλο για την εκδήλωση μιας τέτοιας συμπεριφοράς δεν παίζει η έκθεση καθεαυτή αλλά η διάρκεια της, ο βαθμός της και σε κάθε περίπτωση η προδιάθεση ενός ατόμου, ως αποτέλεσμα των βιωμάτων και της γενικότερης διαδικασίας της κοινωνικοποίησης του.

- ΜΕΡΟΣ Β'. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ.

Στην προσπάθειά ανεύρεσης θεωρητικού υποβάθρου για τα ηλεκτρονικά εγκλήματα εν γένει και ειδικότερα για την διαδικτυακή παιδική εκμετάλλευση και πορνογραφία, αντιμετωπίσαμε αρκετές δυσκολίες, καθώς η πολύ πρόσφατη εμφάνιση του φαινομένου της ηλεκτρονικής εγκληματικότητας και η εξαιρετικά περιορισμένη βιβλιογραφία και θεωρητική ενασχόληση με το θέμα μας οδήγησε σε αδιέξοδο ως προς την θεμελίωση αυτού του είδους εγκλημάτων σε κάποια συγκεκριμένη εγκληματολογική θεωρία. Για τον λόγο αυτό, προσπαθούμε στη συνέχεια να αναγάγουμε την online παιδική εκμετάλλευση και πορνογραφία σε ήδη υπάρχουσες θεωρητικές κατασκευές, σχετικά με το διαδίκτυο καθαυτό, την πορνογραφία ως φαινόμενο γενικά και την άποψη της επιστήμης της εγκληματολογίας για τη νέα τεχνολογία.

1. Θεωρητικές προσεγγίσεις για το διαδίκτυο, προσαρμοσμένες στην παιδική πορνογραφία- εκμετάλλευση.

Σχετικά με το διαδίκτυο υπάρχουν τρεις θεωρητικές προσεγγίσεις, οι οποίες ανά διαφορετικές χρονικές περιόδους αποκτούν κυρίαρχο ρόλο: η κυβερνο-ουτοπική, η τεχνο-φοβική και η τεχνο-ρεαλιστική.³¹

α. Σύμφωνα με την κυβερνο-ουτοπική θεωρητική προσέγγιση, το διαδίκτυο είναι ένα πλέγμα από εξωτικές υποσχέσεις και μελλοντολογικές προβολές, το οποίο θα κατορθώσει να χειραφετήσει και να αναβαπτίσει κοινωνικά τον άνθρωπο. Το internet αποτελεί μία «αμόλυντη σφαίρα

³¹ Ζάνη Α., *Media και έγκλημα: Το διαδικτυακό έγκλημα*, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2005, σελ 49-57.

πραγματικότητας», όπου θέματα εξουσίας, πάλης και ανισότητας έχουν ξεπεραστεί μέσα από το συνεργατικό ήθος που κυριαρχεί. Στην αμόλυντη αυτή σφαίρα, οι άνθρωποι έρχονται κοντά, δημιουργώντας ηλεκτρονικές γειτονιές με βάση όχι την γεωγραφική εγγύτητα αλλά τα κοινά ενδιαφέροντα. Η σχολή αυτή, η οποία συγκεντρώνει φιλόσοφους της τεχνολογίας, μελλοντολόγους, υπερβατιστές, ακτιβιστές εικονικών κοινοτήτων και θεωρητικούς της αριστεράς, συλλαμβάνει τον κυβερνοχώρο ως έναν μεταμοντέρνο παράδεισο, όπου όλοι απελευθερώνονται από τον χώρο, το χρόνο, την κοινωνία και τον εαυτό τους. Θα μπορούσαμε λοιπόν να συνάγουμε ότι σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, κάθε χρήστης είναι απόλυτα ελεύθερος να πράττει όπως επιθυμεί στο εικονικό αυτό περιβάλλον, το απαλλαγμένο από συμβατικούς περιορισμούς και μέτρα, καθώς και να επισκέπτεται, να συλλέγει και να αναρτά στο διαδίκτυο οποιασδήποτε φύσης υλικό επιθυμεί χωρίς αυτό να είναι κατακριτέο ή παράνομο. Δεν υπάρχει επομένως παράνομη διαδικτυακή συμπεριφορά- όπως π.χ. η διακίνηση εικόνων παιδικής πορνογραφίας- και διαδικτυακή εγκληματικότητα, αφού ο χώρος του internet είναι μία «αμόλυντη σφαίρα» απόλυτα ελεύθερη από τη συμβατική offline εξουσία.

β. Στον αντίποδα του κυβερνο-ουτοπισμού βρίσκεται η θεωρητική προσέγγιση του τεχνο-φοβισμού. Σύμφωνα με τους τεχνοφοβικούς το διαδίκτυο είναι ένα μέσο επιτηρητικής εισβολής, με σκοπό την απώλεια της πραγματικότητας και την εγκαθίδρυση ενός πανοπτικού ηλεκτρονικού φασισμού. Το διαδίκτυο ως γέννημα της «απατηλής» νέας τεχνολογίας, καταστρέφει τις αξίες του πολιτισμού μας και έχει υπερβολικό κοινωνικό και ηθικό κόστος. Επομένως, σύμφωνα με την τεχνοφοβική σχολή θα

μπορούσαμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η ηλεκτρονική εγκληματικότητα και πολύ περισσότερο η διαδικτυακή πορνογραφία και η σεξουαλική εκμετάλλευση των ανηλίκων μέσω του internet είναι φυσικό επακόλουθο της «ηθικής αποτελμάτωσης», που επέφερε η νέα τεχνολογία και ειδικότερα το διαδίκτυο, το οποίο μετέτρεψε τον άνθρωπο σε «άβουλο έρμαιο και τυφλό εκτελεστή των νοσηρών προθέσεων των τεχνοκρατών».

γ. Η τρίτη προσέγγιση τέλος, η οποία προσπαθεί να συγκεράσει τις δύο προηγούμενες ονομάζεται τεχνο-ρεαλισμός. Οι τεχνορεαλιστές απορρίπτουν το ψευτοδίλλημα για το αν «η τεχνολογία είναι καλή ή κακή» και υποστηρίζουν ότι το διαδίκτυο, ως κομμάτι της τεχνολογίας μπορεί να προσεγγιστεί μονάχα μέσα από τη γνώση των δυνατοτήτων του, που θα προκύψουν από έναν δημόσιο, νηφάλιο και ορθολογιστικό διάλογο. Όπως και τα προηγούμενα κύματα αλλαγής στην ανθρώπινη ιστορία, έτσι και το τωρινό αναμένεται να φέρει αξιόλογες απολαβές αλλά και αναπάντεχες συνέπειες, οι οποίες πρέπει να προσεγγίζονται με σχεδιασμό και κατάλληλη χρήση. Στόχος τους επομένως δεν είναι να χειροκροτήσουν ή να απορρίψουν το διαδίκτυο ως προϊόν της νέας τεχνολογίας, αλλά να το κατανοήσουν και να το εφαρμόσουν με τρόπο συνεπή με τις βασικές ανθρώπινες αρχές. Σύμφωνα με την τεχνορεαλιστική θεωρητική προσέγγιση λοιπόν, το διαδίκτυο είναι ένα πραγματικό εργαλείο του οποίου η καλή ή κακή χρήση εναπόκειται στα χέρια του εκάστοτε διαχειριστή. Η κυβερνο-εγκληματικότητα επομένως, είναι το αποτέλεσμα κακής χρήσης του internet και αποτελεί κομμάτι των μειονεκτημάτων που, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, είναι φυσικό να ενυπάρχουν σε κάθε νέο τεχνολογικό επίτευγμα. Έτσι, κατανοώντας και αξιολογώντας με βάση την ανθρώπινη αξία, τις δυνατότητες που παρέχει το

διαδίκτυο, θα γίνει δυνατή η συν τω χρόνω μείωση ή ακόμα και η εξάλειψη των μειονεκτημάτων του, μεταξύ των οποίων και η online παιδική πορνογραφία και σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων.

2. Θεωρητικές προσεγγίσεις για την πορνογραφία γενικά και η άποψη των θεωρητικών για την παιδική πορνογραφία.

Για την πορνογραφία γενικά, αλλά και τη διαδικτυακή πορνογραφία ειδικότερα, έχουν υποστηριχτεί αντιφατικές θέσεις.³² Από κάποιους εκτιμάται ως ελευθερία λόγου, από άλλους κατακρίνεται ως εμπόδιο σε αυτόν, υποστηρίζεται ως φεμινιστική διεκδίκηση, αλλά κατηγορείται ότι υποτιμά τη γυναίκα, έχει δεχτεί κριτική για τον λανθασμένο τρόπο, με τον οποίο παρουσιάζει τα σεξουαλικά πρότυπα, αλλά παράλληλα έχει επισημανθεί και η εκπαιδευτική της λειτουργία, ενώ τέλος κατηγορείται ως υποκινητής της σεξουαλικής βίας όπως είδαμε και ανωτέρω, αλλά παράλληλα εκτιμάται ότι αυξάνει τις θετικές διεξόδους της σεξουαλικής επιθετικότητας, με αποτέλεσμα τη μείωση της σεξουαλικής βίας.

Οι θεωρητικές σχολές που αντιπαρατίθενται σχετικά με την πορνογραφία, είναι κι αυτές που επιδιώκουν είτε την απόλυτη ελευθερία της, είτε τον νομοθετικό περιορισμό της. Στη συνέχεια θα δούμε τις τρεις σημαντικότερες θεωρητικές προσεγγίσεις, αλλά και τον τρόπο που αντιμετωπίζουν την παιδική πορνογραφία ειδικότερα.

α. Η συντηρητική σχολή αντιλαμβάνεται τη ζωή σαν έναν αγώνα ανάμεσα στα ατομικά, εγωιστικά και πρωτόγονα ανθρώπινα κίνητρα από τη μία και την διατήρηση της πειθαρχίας και των κοινωνικών αξιών από την

³² Ζάνη Α., *Media και έγκλημα: Το διαδικτυακό έγκλημα*, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2005, σελ. 70 επ.

άλλη. Η κοινωνία κατά την άποψη αυτή, έχει το δικαίωμα να προστατεύεται από την αταξία και την ηθική αποσύνθεση, οι οποίες πηγάζουν από την σεξουαλική ελευθεριότητα. Ο περιορισμός της επίδειξης σεξουαλικών πράξεων στην πορνογραφία, ο οποίος ευθύνεται σε μεγάλο ποσοστό για την αποσύνθεση και την αταξία αυτή, οφείλει να επιτευχθεί μέσα από την διατήρηση και υποστήριξη της σεξουαλικής ευχαρίστησης μέσα σε μία μονογαμική σχέση, τον γάμο.

β. Ο ριζοσπαστικός φεμινισμός και η ως άνω σχολή των συντηρητικών ξεκινούν από διαφορετική αφετηρία, από εντελώς διαφορετικό θεωρητικό υπόβαθρο, συγκλίνουν ωστόσο στην απαγόρευση της πορνογραφίας. Η θεωρία του ριζοσπαστικού φεμινισμού υποστηρίζει ότι εφόσον η δύναμη δεν είναι ίσα διανεμημένη στην κοινωνία, οι άνδρες αναγκάζουν τις γυναίκες σε σεξουαλικές σχέσεις, οι οποίες ευνοούν τους ίδιους και έτσι τους υπαγορεύουν τον τρόπο με τον οποίο θα αντιλαμβάνονται οι ίδιες τους εαυτούς τους. Σύμφωνα δε με η σχολή αυτή, η πορνογραφία σεξουαλικοποιεί τον βιασμό, την σεξουαλική παρενόχληση, την πορνεία και την παιδική κακοποίηση, αφού δρα ουσιαστικά ως προπαγάνδα υπέρ της σεξουαλικής βίας και επιθετικότητας.

γ. Η τρίτη σχολή, αυτή των φιλελευθέρων, διαφοροποιείται από τις προηγούμενες. Αποτελείται από μέλη του κινήματος των φεμινιστριών, οι οποίες υποστηρίζουν την ελευθερία των γυναικών να διαθέτουν το σώμα τους όπως αυτές επιθυμούν. Το θεωρητικό τους υπόβαθρο εδράζει στην θεωρία του φιλελευθερισμού, ότι δηλαδή η αλήθεια μπορεί να γίνει κατανοητή μονάχα όταν όλες οι ιδέες είναι ελεύθερες και στην κατοχύρωση ελευθερίας έκφρασης και διακίνησης ιδεών, από τα περισσότερα συντάγματα των πολιτισμένων

κρατών. Υποστηρίζεται λοιπόν, ότι η γυναίκα, άμα θέλει μπορεί να λάβει μέρος σε πορνογραφικές απεικονίσεις, χωρίς να θεωρείται θύμα και να χρήζει προστασίας. Αντίθετα, η πορνογραφία γίνεται αντιληπτή ως σημάδι της αγάπης της γυναίκας για τον σεξουαλικό της εαυτό, μέσα από τον οποίο αγκαλιάζει το πνεύμα της, διασκεδάζει και θεραπεύει τον κόσμο.

Όσον αφορά στο θέμα της παιδικής πορνογραφίας όμως, και οι τρεις αυτές διαφορετικές σχολές έρχονται σε συμφωνία, προτείνοντας ωστόσο διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισής της. Την καταδικάζουν ως μία μορφή παιδικής κακοποίησης για την αντιμετώπιση της οποίας, η πρώτη σχολή των συντηρητικών υποστηρίζει τις αυστηρές νομοθετικές ρυθμίσεις, σε όποιους χώρους και με όποια μέσα κι αν αυτή προβάλλεται, η τρίτη σχολή των φιλελευθέρων, επικαλούμενη την προσπάθεια καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων επιδιώκει έναν έλεγχο του χώρου μέσα από ιδιωτικές πρωτοβουλίες αυτορύθμισης, όπως φίλτρα, συστήματα και προγράμματα περιορισμού πρόσβασης, ενώ η δεύτερη θεωρητική προσέγγιση του ριζοσπαστικού φεμινισμού προτείνει έναν συγκερασμό των δύο προτάσεων με γνώμονα την προστασία του παιδιού και τη μη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

3. Εγκληματολογικές προσεγγίσεις.

Όσον αφορά στη στάση της Εγκληματολογίας απέναντι στο νέο αυτό φαινόμενο της διαδικτυακής εγκληματικότητας, κομμάτι της οποίας είναι και η πορνογραφία και κακοποίηση ανηλίκων στο διαδίκτυο, γίνεται πολύς λόγος τα τελευταία χρόνια, ορθά κατά την άποψή μας, για την ανάγκη επαναπροσδιορισμού των στόχων, των θεωρητικών προσεγγίσεων και των

μεθοδολογικών της εργαλείων, για να μπορέσει να ανταποκριθεί επιτυχώς στο συνεχώς εξελισσόμενο τεχνολογικά περιβάλλον. Κλείνοντας, λοιπόν, θα παραθέσουμε κάποιες απόψεις που διατυπώνει ο Ronald V. Clarke, θιασώτης της παραπάνω γνώμης, σε άρθρο του με τίτλο «Technology, Criminology and Crime Science». ³³

«Στην εγκληματολογία του μέλλοντος, η καταφυγή των εγκληματολόγων στο δίκαιο, την ψυχολογία και την κοινωνιολογία, πρέπει να πάψει να αποτελεί την πηγή της αυθεντίας και του κύρους της. Αυτό σημαίνει ότι η εγκληματολογία οφείλει να ετοιμαστεί να εγκαταλείψει τις θεωρίες, που για δεκαετίες υπήρξαν το “μεσοδόκι” της. Συγκεκριμένα, οι εγκληματολόγοι οφείλουν να υποβαθμίσουν τη σημασία των θεωριών που προσδιορίζουν το έγκλημα ως το αποτέλεσμα μειονεξιών. Επειδή η εγκληματικότητα συνεχίζει να αυξάνει παρά την αύξηση του εισοδήματος και τη βελτίωση των υπολοίπων κοινωνικών δεικτών, οι θεωρίες αυτές έχουν χάσει την αξιοπιστία τους. Σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να εξηγήσουν τα εγκλήματα που τελούνται στο διαδίκτυο, τα οποία σπάνια διαπράττονται από μειονεκτούντες παραβάτες. Περισσότερο θα βοηθούσε στην αντεγκληματική πολιτική η «εγκληματολογία της καθημερινής ζωής» (....) Επιπλέον, για τον σχεδιασμό αποτελεσματικών πολιτικών οι εγκληματολόγοι οφείλουν να αναζητήσουν τη βοήθεια αρχών, τις οποίες είχαν παλαιότερα αποκηρύξει, με προφανέστερες τα οικονομικά, τη βιολογία, τη δημογραφία, τη γεωγραφία και τον πολεοδομικό σχεδιασμό. Σε ένα περιβάλλον διαρκώς εξελισσόμενο τεχνολογικά, οφείλουν να επικουρούνται εξάλλου από επιστήμονες και μηχανικούς (...) Τα περισσότερα εγκληματολογικά σχόλια σχετικά με το διαδίκτυο, ήταν

³³ Clarke R.V. «Technology, Criminology and Crime Science», *European Journal on criminal Policy and Research*, Vol 10, Kluwer Academic Publishers 2004, σελ 58.

προκατειλημμένα σχετικά με την «απαγορευτική», για τους φτωχότερους ανθρώπους, διάπραξη εγκλήματος, διότι αυτοί δεν μπορούν να αντέξουν το κόστος ενός υπολογιστή. Τα περισσότερα από αυτά τα σχόλια όμως, παρέβλεψαν το γεγονός πως το διαδίκτυο προσέφερε πληθώρα νέων ευκαιριών για τη διάπραξη εγκλήματος και δεν ανέφεραν την άμεση ανάγκη να βρεθούν τρόποι για την πρόληψη του εγκλήματος αυτού.»

ΜΕΡΟΣ Γ'. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ.

1. Γενικά: Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του εγκλήματος στον Κυβερνοχώρο και δυσχέρειες κατά την έρευνα και αντιμετώπισή του.

Το ηλεκτρονικό έγκλημα και ιδιαίτερα το κυβερνοέγκλημα, κομμάτι του οποίου είναι η διαδικτυακή πορνογραφία και εκμετάλλευση ανηλίκων, παρουσιάζει σημαντικές δυσκολίες κατά την διερεύνηση και αντιμετώπισή του, εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του γνωρισμάτων³⁴.

1.1. Δυσχέρειες κατά τη διερεύνηση.

Το έγκλημα στον Κυβερνοχώρο είναι εύκολο στην τέλεσή του, γρήγορο και διασυνοριακό, αφού τα αποτελέσματά του μπορεί να επέλθουν ταυτόχρονα σε πολλούς τόπους. Διαπράττεται σε χρόνο δευτερολέπτων, χωρίς πολλές φορές να γίνεται αντιληπτό ούτε από το ίδιο το θύμα, ενώ ο δράστης ενεργεί από το γραφείο ή το σπίτι του μέσω του υπολογιστή του, χωρίς να χρειασθεί να μετακινηθεί, αφήνοντας πίσω του μονάχα ψηφιακά ίχνη, των οποίων η ανίχνευση απαιτεί εξειδικευμένη τεχνογνωσία και χρήση εξελιγμένης τεχνολογίας. Όπως είδαμε ανωτέρω, οι δράστες των διαδικτυακών εγκλημάτων, ιδιαίτερα των σεξουαλικών εγκλημάτων, αποκρύπτουν την πραγματική τους ταυτότητα και αποστέλλουν ηλεκτρονικά μηνύματα, συμμετέχουν σε δημόσιες on-line συζητήσεις και προσεγγίζουν τα θύματά τους εμφανιζόμενοι με ψευδή στοιχεία. Περαιτέρω, ο τεράστιος όγκος μεταφερόμενων πληροφοριών και η μεγάλη επισκεψιμότητα ιστοσελίδων με

³⁴ Αγγελής Ι., «Διαδίκτυο (internet) και ποινικό δίκαιο», «Έγκλημα στον κυβερνοχώρο (Cybercrime-Internet Crime)», Ν/2000, σελ. 667-668 και Δ. Αγγελόπουλος - Ι. Πάσχος, «Κατάσχεση - Ανάλυση ψηφιακών πειστηρίων», Ποινική Δικαιοσύνη Τεύχος 4/2003 σελ. 439.

παράνομο περιεχόμενο, καθιστά δύσκολη τη διερεύνηση, τον εντοπισμό και τον έλεγχο τόσο του περιεχομένου όλων των ιστοσελίδων, όσο και των επισκεπτών τους.

Η διερεύνηση των ηλεκτρονικών και διαδικτυακών εγκλημάτων άλλωστε, είναι αρκετά δύσκολη και ιδιαίτερα χρονοβόρος, καθώς για τον εντοπισμό των «ηλεκτρονικών ίχνών» η έρευνα μπορεί να διαρκέσει από ένα μήνα έως και δύο χρόνια. Αυτό συμβαίνει διότι οι διερευνώμενοι χρήστες του internet λαμβάνουν μέτρα προστασίας, τα οποία καθιστούν τον εντοπισμό τους ιδιαίτερα δύσκολο. Σε κάθε διαδικτυακή έρευνα γίνεται προσπάθεια εντοπισμού του «ηλεκτρονικού ίχνους» του δράστη, το οποίο για κάθε χρήστη του internet είναι μοναδικό και αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την αποδεικτική διαδικασία στο δικαστήριο. Η λεγομένη ηλεκτρονική απόδειξη (electronic evidence) ωστόσο, δεν ταυτίζεται με τα παραδοσιακά αποδεικτικά μέσα. Τα τελευταία έχουν κατά κανόνα υλική υπόσταση και μπορούν να εντοπιστούν σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο, ενώ αντίθετα τα ηλεκτρονικά αποδεικτικά μέσα είναι ψηφιακά, επομένως η συλλογή και την αξιοποίησή τους για την εξιχνίαση των εγκλημάτων είναι δυσκολότερη, αφού δεν είναι ορατά «δια γυμνού οφθαλμού» και μπορεί να ευρίσκονται παράλληλα αποθηκευμένα σε πλήθος υπολογιστών σε διαφορετικές χώρες. Κυριότερες πηγές ψηφιακών αποδείξεων αποτελούν: **α.** *Ο υπολογιστής του παραβάτη*, στον σκληρό δίσκο του οποίου συνήθως ανευρίσκονται αποθηκευμένες πορνογραφικές αναπαραστάσεις ή αποκαλύπτονται με τη βοήθεια εξειδικευμένων τεχνικών αρχεία και στοιχεία κρυφά ή αόρατα με γυμνό μάτι, όπως η ημερομηνία, η ώρα και η διάρκεια περιήγησης στο διαδίκτυο, οι ιστοσελίδες που ο παραβάτης επισκέφθηκε, με ποιους συνομίλησε κ.α. **β.**

Βοηθητικές συσκευές, οι οποίες χρησιμοποιούνται παράλληλα με τον Η/Υ για την παραγωγή και διακίνηση υλικού παιδικής πορνογραφίας, όπως ψηφιακές κάμερες, φωτογραφικές μηχανές και κινητά τηλέφωνα, συσκευές στις κάρτες μνήμης των οποίων καταγράφονται οι παράνομες δραστηριότητες κι από τις οποίες συνήθως γίνεται uploading στο διαδίκτυο. *γ. Παροχές υπηρεσιών διαδικτύου*, οι οποίοι δίδουν πληροφορίες και με τη βοήθεια των οποίων καθίσταται δυνατός ο εντοπισμός χρηστών παιδικής πορνογραφίας, μέσω ενός μοναδικού για κάθε χρήστη ψηφιακού αριθμού ταυτότητας, του IP, ο οποίος εκτός από τα προσωπικά στοιχεία του ιδιοκτήτη του όνομα διεύθυνση κλπ, δίδει πληροφορίες για τις ιστοσελίδες και τα αρχεία τα οποία επισκέφθηκε. *δ. Online δραστηριότητα*. Οι μηχανές διαδικτυακής αναζήτησης επιτρέπουν στις διωκτικές αρχές την καταγραφή της διαδικτυακής δραστηριότητας και της συμμετοχής παιδόφιλων στα δωμάτια ανοικτής επικοινωνίας, όπως αυτή αποκαλύπτεται μέσω του προσωπικού IP αριθμού τους.

Αλλά και μετά τη συλλογή των αποδεικτικών στοιχείων τίθεται το πρόβλημα της διατήρησής τους, καθώς αν δεν φυλαχθούν υπό τις κατάλληλες συνθήκες, ήτοι μακριά από σκόνη, υγρασία, ήλιο κ.λ.π. μπορεί να καταστραφούν κι επομένως να μη είναι δυνατή η περαιτέρω χρησιμοποίηση και αξιολόγησή τους³⁵.

Παράλληλα, η έρευνα απαιτεί κατά κανόνα συνεργασία δύο τουλάχιστον κρατών -αφού περιπτώσεις εγκληματικής συμπεριφοράς στα όρια ενός μόνον κράτους είναι σπάνιες- ήτοι του κράτους στο οποίο έγινε αντιληπτό το αποτέλεσμα της εγκληματικής συμπεριφοράς και του κράτους

³⁵ Αγγελής Ι., «Ηλεκτρονικό έγκλημα και απονομή της ποινικής δικαιοσύνης», *Ποινική Δικαιοσύνη Τεύχος 8-9/2005*, σελ. 1063.

όπου εντοπίσθηκε ο δράστης ή βρίσκονται τα αποδεικτικά στοιχεία, καθιστώντας συχνά προβληματική την προσπάθεια συγχρονισμού και συνεννόησης μεταξύ των διωκτικών και δικαστικών αρχών διαφορετικών χωρών. Εξάλλου, πέραν της δυσχέρειας αναζήτησης των στοιχείων και εντοπισμού του δράστη, υπάρχει δυσκολία προσδιορισμού του τόπου τελέσεως του διαδικτυακού εγκλήματος και συνακόλουθα προβληματισμός ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο και τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων, καθώς υπάρχει το ενδεχόμενο ο δράστης να ενεργεί, να εντοπισθεί και να συλληφθεί σε μία χώρα, τα αποδεικτικά στοιχεία να ευρίσκονται σε άλλη, ενώ τα αποτελέσματα της πράξης του να επήλθαν σε διαφορετική ή σε πολλές διαφορετικές χώρες ταυτόχρονα.

Τέλος, η καταγραφή της εγκληματικότητας στον κυβερνοχώρο ελάχιστα ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, διότι ελάχιστες περιπτώσεις εγκλημάτων του Κυβερνοχώρου, καταγγέλλονται διεθνώς. Ειδικότερα, όσον αφορά στις περιπτώσεις παιδικής πορνογραφίας και online σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης ανηλίκων μέσω του διαδικτύου, υπάρχει τεράστιος σκοτεινός αριθμός, ο οποίος οφείλεται κυρίως στο φόβο επαναθυματοποίησης του ήδη θυματοποιημένου ανηλίκου, στις πιέσεις της οικογένειας προς αποφυγή της δημοσιότητας και στην πίστη των θυμάτων ότι κινδυνεύει η υπόληψή τους, στο φόβο τους για ενδεχόμενο «κοινωνικό» στιγματισμό, αλλά και στην έλλειψη εμπιστοσύνης στην αποτελεσματικότητα της ποινικής δικαιοσύνης. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι η θεατότητα του εν λόγω εγκλήματος, εξαιτίας τόσο του περιβάλλοντος στο οποίο λαμβάνει χώρα και της ανωνυμίας που αυτό προσφέρει, όσο και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του ως σεξουαλικό έγκλημα, είναι πολύ πιο μικρή σε σχέση

με αυτή του «κοινού» εγκλήματος. Κατά συνέπεια, το μέγεθος της εγκληματικότητας στο χώρο του Διαδικτύου είναι «ακόμα πιο σκοτεινό», από ότι στον κοινό εγκληματικό χώρο.

Όλες οι παραπάνω δυσχέρειες εντοπισμού, ελέγχου και επιτυχούς αντιμετώπισης των κυβερνοεγκλημάτων, εντείνονται από την συνεχή πρόοδο και τελειοποίηση των τεχνικών μέσων και μεθόδων των διαδικτυακών εγκληματιών, στις οποίες αντιπαρατίθενται η συχνή έλλειψη εξειδικευμένης τεχνογνωσίας και σύγχρονης τεχνολογίας των διωκτικών αρχών αλλά και η έλλειψη στοιχειωδών τεχνικών γνώσεων Η/Υ και διαδικτύου από τις Δικαστικές αρχές. Η «Επιτροπή πρόβλεψης και πρόληψης εγκλήματος» (Foresight Crime Prevention Panel) μάλιστα, με βάση ειδική έρευνα που έγινε στη Μ. Βρετανία, οδηγήθηκε στην διαπίστωση ότι το έτος 2020 οι κακοποιοί θα γνωρίζουν στην εντέλεια την λειτουργία των συστημάτων ασφαλείας (...) και των τεχνικών αναγνώρισης και θα μπορούν να ξεπεράσουν οποιοδήποτε ηλεκτρονικό εμπόδιο³⁶.

1.2. Προβληματισμοί ως προς την εφαρμογή δικαίου και τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων.

Όπως είδαμε το έγκλημα που διαπράττεται στον κυβερνοχώρο δεν γνωρίζει γεωγραφικά σύνορα, καθώς το επίδικο αντικείμενο μπορεί να εντοπίζεται σε πολλούς υπολογιστές, οι οποίοι μάλιστα βρίσκονται σε διαφορετικές χώρες. Το πρόβλημα της εφαρμογής δικαίου, ήτοι το ερώτημα ποιο δίκαιο θα ισχύσει σε κάθε περίπτωση, είναι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι διωκτικές αρχές κατά την καταπολέμηση

³⁶ Αγγελόπουλος Δ.-. Πάσχος Ι, «Κατάσχεση - Ανάλυση ψηφιακών πειστηρίων», *Ποινική Δικαιοσύνη*, Τεύχος 4/2003 σελ. 441-442.

της εγκληματικότητας στον κυβερνοχώρο, δεδομένου ότι η ίδια αξιόποινη πράξη μπορεί να διαπράττεται ταυτόχρονα σε εκατοντάδες ή ακόμη και χιλιάδες τόπους τελέσεως.

Το διαδίκτυο λόγω της παγκοσμιότητάς του επιτρέπει στον οποιοδήποτε να εισάγει και να καταστήσει προσβάσιμη απ' όλα τα σημεία του πλανήτη οποιαδήποτε πληροφορία θελήσει. Για την ανεύρεση της δικαιοδοσίας και κατ' επέκταση της αρμοδιότητας του δικαστηρίου είναι απαραίτητο να καθοριστεί ο τόπος τελέσεως του αδικήματος. Για τον καθορισμό του τόπου τελέσεως της αξιόποινης πράξης υποστηρίζονται τέσσερις διαφορετικές θεωρίες.

I. Η θεωρία του τόπου ενέργειας, σύμφωνα με την οποία ως τόπος τέλεσης του αδικήματος θεωρείται ο τόπος όπου τελέστηκε η ενέργεια, που έτεινε στο άδικο αποτέλεσμα, κι αν η ενέργεια έλαβε χώρα σε περισσότερα του ενός κράτη, ο τόπος όπου αυτή ολοκληρώθηκε.

II. Η θεωρία του τόπου του αποτελέσματος, σύμφωνα με την οποία ως τόπος τελέσεως του αδικήματος θεωρείται ο τόπος όπου εκδηλώθηκε το ζημιογόνο αποτέλεσμα.

III. Η μικτή θεωρία, όπου ως τόπος τελέσεως της αξιόποινης πράξης θεωρείται τόσο ο τόπος ενέργειας όσο και ο τόπος του αποτελέσματος, με δικαίωμα επιλογής του παθόντος.

IV. Η θεωρία του βαρύνοντος τόπου, κατά την οποία ο τόπος του αδικήματος εντοπίζεται στο κράτος όπου το έγκλημα εκδηλώθηκε κατά την κύρια σημασία του. Πολλές φορές ανακύπτουν εμπόδια κατά την εφαρμογή της εν λόγω θεωρίας, καθότι είναι δύσκολο να καθοριστεί ο βαρύνων τόπος για την τέλεση της διαδικτυακής αδικοπραξίας.

Η τελευταία αυτή θεωρία είναι και η κρατούσα στην Ευρώπη και στη χώρα μας³⁷.

1.3. Δυσχέρειες κατά την απονομή της Δικαιοσύνης.

Δυσκολίες από τα χαρακτηριστικά του διαδικτυακού εγκλήματος δεν προκύπτουν μονάχα κατά τη διερεύνηση του, αλλά και μετά την εξιχνίασή των κυβερνοεγκλημάτων, κατά το στάδιο της απονομής της δικαιοσύνης.³⁸ Το πρώτο σοβαρό πρόβλημα, το οποίο αντιμετωπίζει ιδιαίτερα ο Έλληνας νομικός- Δικαστής, Εισαγγελέας αλλά και Δικηγόρος- είναι η έλλειψη βασικών τεχνικών γνώσεων σε θέματα Η/Υ και διαδικτύου, οι οποίες μαζί με τις νομικές γνώσεις είναι απαραίτητες για την προσέγγιση των θεμάτων που αφορούν το ηλεκτρονικό και διαδικτυακό έγκλημα. Πρόβλημα συνιστά και η έλλειψη επαρκούς βιβλιογραφίας, αρθρογραφίας και νομολογίας σχετικά με την ποινική αντιμετώπιση της νέας αυτής μορφής εγκλήματος, ενώ τόσο η τεχνική όσο και η νομική ορολογία στο συγκεκριμένο θέμα είναι ως επί το πλείστον, διατυπωμένη στην αγγλική γλώσσα και η μεταφορά των όρων αυτών στην ελληνική δεν είναι ούτε εύκολη, ούτε δόκιμη. Εξάλλου κατά την άσκηση της ποινικής δίωξης, λόγω της έλλειψης εξειδικευμένων γνώσεων από μεριάς του Εισαγγελέα, δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις, όπου για τα ίδια πραγματικά περιστατικά ασκείται διαφορετική ποινική δίωξη, η οποία δύναται να οδηγήσει σε εσφαλμένη δικαστική απόφαση. Τέλος, κατά το στάδιο της ακροαματικής διαδικασίας, η έλλειψη των τεχνικών αυτών γνώσεων από μέρους των δικαστών καθιστά σημαντικότες και ιδιαιτέρως βαρύνουσες τις πραγματογνωμοσύνες και τις καταθέσεις μαρτύρων με εξειδικευμένες

³⁷ Κιούπης Δ., «Ποινικό δίκαιο και Internet», σειρά *Ποινικά*, Νο 57, 75.

³⁸ Αγγελής Ι., «Ηλεκτρονικό έγκλημα και απονομή της ποινικής δικαιοσύνης», *Ποινική Δικαιοσύνη Τεύχος 8-9/2005*, σελ. 1062.

γνώσεις, τόσο για την εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων, όσο και για την έκδοση των αποφάσεων. Με τον τρόπο αυτό, καθίσταται εμφανής ο κίνδυνος έκδοσης δικαστικών αποφάσεων τυπικά μεν από τους Δικαστές, ουσιαστικά όμως από τους μάρτυρες και τους πραγματογνώμονες ή ελλοχεύει ο κίνδυνος έκδοσης λανθασμένων δικαστικών αποφάσεων, λόγω μη κατανόησης των εξειδικευμένων θεμάτων από το δικαστήριο, για την οποία απαιτούνται έστω και οι βασικές γνώσεις της σύγχρονης τεχνολογίας.

2. Τρόποι αντιμετώπισης.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι η πλήρης εξάλειψη του φαινομένου της παιδικής πορνογραφίας και εκμετάλλευσης ανηλίκων από το διαδίκτυο είναι με τις σημερινές τεχνολογικές δυνατότητες και γνώσεις σχεδόν αδύνατη, εξαιτίας των χαρακτηριστικών του κυβερνοεγκλήματος που αναπτύξαμε λεπτομερώς ανωτέρω. Δυνατή είναι ωστόσο, η μείωση του όγκου του επιδεικνυόμενου και διακινούμενου on line υλικού, καθώς και η αύξηση της δυσκολίας, της επικινδυνότητας και των πιθανοτήτων αναγνώρισης, εντοπισμού, σύλληψης και τιμωρίας όσων έχουν πρόσβαση, παράγουν, εκθέτουν και διακινούν τέτοιο υλικό στο διαδίκτυο. Για την επίτευξη των καλύτερων δυνατών αποτελεσμάτων στην προσπάθεια αντιμετώπισης του φαινομένου έχουν προταθεί και εφαρμόζονται μέτρα, τόσο δικαιοκτικής όσο και μη δικαιοκτικής φύσεως.

2.1 Μη δικαιοκρές ρυθμίσεις, ήπιας πρόληψης και αντιμετώπισης .

2.1α. Αυτορρύθμιση βιομηχανίας η/υ και ίντερνετ.

Ο ρόλος των φυσικών και νομικών προσώπων που εμπλέκονται στην παροχή διαδικτυακών υπηρεσιών είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την άμεση ή βραχυπρόθεσμη διευθέτηση των εγκληματικών καταστάσεων που δημιουργούνται στο διαδίκτυο. Αυτό δύναται να επιτευχθεί μέσω της αυτορρύθμισης (self regulation), ήτοι μέσω των κανόνων συμπεριφοράς που υιοθετεί και μπορεί να επιβάλλει σε τεχνολογικό και δεοντολογικό επίπεδο η βιομηχανία ηλεκτρονικών υπολογιστών και διαδικτύου, οι οποίοι θα λειτουργούν υποστηρικτικά προς τους κανόνες δικαίου, που ήδη υφίστανται ή που πρόκειται να θεσπισθούν.

I. Παροχείς υπηρεσιών διαδικτύου (ISP).

Οι παροχείς υπηρεσιών διαδικτύου (Internet Service Providers, ISP) μπορούν να διαδραματίσουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην απόπειρα αντιμετώπισης του φαινομένου της εκμετάλλευσης και πορνογραφίας ανηλίκων στο διαδίκτυο, καθώς αν εστιάσουν στις δυνατότητές τους για τον εντοπισμό και την απομάκρυνσή ιστοσελίδων τέτοιου περιεχομένου από τον κυβερνοχώρο, την ειδοποίηση των αρμοδίων υπηρεσιών και τη διατήρηση και παροχή ψηφιακών αποδείξεων στις διωκτικές αρχές, οι τελευταίες θα μπορέσουν να δώσουν μεγαλύτερο βάρος στην καταπολέμηση της πηγής των εικόνων αυτών, ήτοι στην παραγωγή τους.

Υπάρχουν ωστόσο, δύο διαφορετικές κι αντικρουόμενες στρατηγικές στα πλαίσια της εμπορικής λειτουργίας των παροχών, σχετικά με την στάση

τους απέναντι στις ιστοσελίδες με παράνομο περιεχόμενο γενικότερα και στην πορνογραφία ανηλίκων ειδικότερα. Από τη μία, αν ένας παροχέας απαγορεύσει την μέσω των υπηρεσιών του πρόσβαση σε πορνογραφικό υλικό, είναι βέβαιο ότι θα έχει οικονομικές απώλειες σε σχέση με άλλους παροχείς, οι οποίοι επιτρέπουν την πρόσβαση σε τέτοιο περιεχόμενο. Από την άλλη, είναι προς όφελος της εμπορικής τους φήμης η συνεργασία με τις δικωκτικές αρχές για την επιτυχή αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού, για το λόγο αυτό άλλωστε η πλειονότητα των παροχέων διαδικτυακών υπηρεσιών συνεργάζονται με τις αρχές για την επιτυχή αντιμετώπιση του φαινομένου.

Οι κυριότερες αυτορρυθμιστικές στρατηγικές των παροχέων είναι:

α. Η απομάκρυνση των παράνομων ιστοσελίδων. Πολλοί παροχείς κατά τη σύναψη σχετικής συμφωνίας με κάποιον πελάτη, θέτουν περιορισμούς ως προς τη νομιμότητα του περιεχομένου της ιστοσελίδας, την οποία θα φιλοξενήσουν, ενώ μεγάλος αριθμός ενώσεων παροχέων διαδικτυακών υπηρεσιών υποχρεώνουν τα μέλη τους να μην δέχονται παράνομο υλικό στις ιστοσελίδες που φιλοξενούν ή να το απομακρύνουν μόλις αντιληφθούν την ύπαρξή του. Για τον εντοπισμό παράνομου περιεχομένου μάλιστα, κάποιοι ISP διαθέτουν ειδικές υπηρεσίες κυβερνο-περιπολίας, οι οποίες αναζητούν, εντοπίζουν και απομακρύνουν τις σχετικές ιστοσελίδες.

β. Θέσπιση ανοικτών γραμμών και ιστοσελίδων καταγγελιών. Κάποιοι παροχείς έχουν θέσει σε λειτουργία ιστοσελίδες ή ανοικτές γραμμές καταγγελιών, στις οποίες οι χρήστες του διαδικτύου μπορούν να αναφέρουν ιστοσελίδες με παράνομο περιεχόμενο, καταγγελίες τις οποίες οι παροχείς προωθούν στη συνέχεια στις αρμόδιες αρχές.

γ. *Φιλτράρισμα μηχανών αναζήτησης*. Οι ISP δύνανται να εφαρμόσουν φίλτρα στις μηχανές αναζήτησης, τις οποίες χρησιμοποιούν οι πελάτες τους για τον εντοπισμό κάποιας ιστοσελίδας, ώστε στα αποτελέσματα αναζήτησης να μην περιλαμβάνονται sites με παράνομο περιεχόμενο.

δ. *Ειδοποίηση και συνεργασία με αρχές*. Οι παροχείς υπηρεσιών internet προκειμένου να συμβάλλουν ενεργά στην αντιμετώπιση του φαινομένου, πέραν της ειδοποίησης των δικτυικών αρχών για την ύπαρξη ενδεχόμενου παράνομου υλικού σε ιστοσελίδες που φιλοξενούν, οφείλουν να διατηρούν τις ψηφιακές αποδείξεις για όσο χρονικό διάστημα απαιτείται, να παραδίδουν τις αποδείξεις αυτές όταν τους ζητηθεί και γενικότερα να διευκολύνουν με κάθε τρόπο την έρευνα των αρμοδίων αρχών για τον εντοπισμό των δραστών.

Προτείνεται εξάλλου από διάφορες πλευρές, η αντικειμενικοποίηση της ποινικής ευθύνης των παροχών για τις φιλοξενούμενες σε αυτούς σελίδες παιδικού πορνογραφικού περιεχομένου. Ήδη στην Ιταλία ψηφίστηκε ένας νέος νόμος, ο οποίος ορίζει ότι οι ISPs θα πρέπει να απαγορεύουν την πρόσβαση σε sites που φιλοξενούν παιδική πορνογραφία. Ο νόμος, ο οποίος τέθηκε άμεσα σε ισχύ, απαιτεί από τους ISPs να εγκαταστήσουν ένα σύστημα απαγόρευσης της πρόσβασης, ενώ ο χρόνος απόκρισης του ISP στο αίτημα ορίζεται επίσης από τον νόμο, ώστε να μην ξεπερνά τις 6 ώρες.³⁹

Αξίζει τέλος, να αναφέρουμε την εφεύρεση ενός Ισπανού ειδικού στην ασφάλεια υπολογιστικών συστημάτων, σε συνεργασία με την δίωξη ηλεκτρονικού εγκλήματος της Ισπανίας και κάποιων παροχών υπηρεσιών διαδικτύου. Πρόκειται για μια νέα μηχανή αναζήτησης, η οποία έχει την

³⁹ Βλ. Reuters, <http://www.e-pcmag.gr/modules/news/article.php?storyid=2728>

ικανότητα να ανιχνεύει δίκτυα αμοιβαίας ανταλλαγής αρχείων (P2P) για παιδικό πορνογραφικό υλικό (φωτογραφίες, βίντεο κ.ά.) καθώς και τις IP διευθύνσεις των ατόμων που τα μοιράζονται. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα που φέρει την ονομασία «Hispalis» είναι το μοναδικό του είδους στον κόσμο και η Ισπανική αστυνομία έχει ήδη ξεκινήσει να το χρησιμοποιεί σε συνεργασία με τους ISPs, ενώ έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον και άλλων αρχών ασφαλείας, όπως του αμερικάνικου FBI. Το «Hispalis» χρησιμοποιώντας μια βάση δεδομένων από προηγούμενες αναζητήσεις παιδικής πορνογραφίας, εντοπίζει την διεύθυνση IP των χρηστών των δικτύων P2P, οι οποίοι είτε διανέμουν είτε κατεβάζουν το υλικό αυτό, καθιστώντας ουσιαστικά εφικτή την σύλληψή τους μέσω του εντοπισμού της τοποθεσίας που αυτοί βρίσκονται⁴⁰.

II. Μέθοδος ταξινόμησης

Η κατηγορία προστασίας αυτή βασίζεται στην αξιολόγηση των ιστοσελίδων από τους δημιουργούς ή/και τους ιδιοκτήτες τους. Ορισμένοι παροχείς προτείνουν συστήματα αξιολόγησης του περιεχομένου στους κατασκευαστές ή τους υπευθύνους των ιστοσελίδων που φιλοξενούν, χωρίς ωστόσο να δύνανται να τους επιβάλλουν την αξιολόγηση. Τα συστήματα αυτά ονομάζονται ratings, με γνωστότερα τα PICS και RSACi και σε συνδυασμό με τα φίλτρα, τη λειτουργία των οποίων θα αναπτύξουμε παρακάτω, μπορούν να συνδράμουν κυρίως στον αποκλεισμό της θέασης του παράνομου υλικού από παιδιά.

⁴⁰ Βλ. <http://www.myphone.gr/forum/showthread.php?t=89548>

III. Κώδικες δεοντολογίας.

Αν και δεν έχει θεσπισθεί μέχρι σήμερα κάποιος επίσημος κώδικας δεοντολογίας από τη βιομηχανία του διαδικτύου, έχουν εμφανισθεί αρκετοί άτυποι κώδικες προερχόμενοι τόσο από δημόσιες όσο και από ιδιωτικές πρωτοβουλίες, με σκοπό τη δημιουργία αισθήματος εμπιστοσύνης και ασφάλειας στους χρήστες αναφορικά με την περιήγηση τους στο διαδίκτυο.⁴¹

Ήδη τον Σεπτέμβριο του 1997 υπήρξε μία σημαντική πρωτοβουλία από το Τηλεπικοινωνιακό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη σύσταση ενός κώδικα δεοντολογίας των παροχών και των χρηστών, καθώς και τη σύνταξη ενός κανονισμού λειτουργίας του διαδικτύου, με στόχο τον περιορισμό του παράνομου υλικού. Στα τέλη του 1997 εξάλλου, ένας σημαντικός αριθμός από παροχείς υπηρεσιών συνέταξε έναν άτυπο κώδικα δεοντολογίας, τον οποίο ονόμασαν «πολιτική μηδενική ανοχής» (zero tolerance policy) ενάντια στην παιδική πορνογραφία και δεσμευτήκαν να απομακρύνουν το παιδικό πορνογραφικό υλικό, που υποπίπτει στην αντίληψή τους και υπόκειται στον έλεγχό τους και να συνεργάζονται πλήρως με τους ανώτερους υπαλλήλους επιβολής του νόμου για την εξάλειψη της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο, υπό τον όρο των συνταγματικών και νομικών μέτρων προστασίας της μυστικότητας.

Στην Ελλάδα υπάρχουν φορείς, οι οποίοι συμμετέχουν σε σχετικά ερευνητικά προγράμματα, ενώ τον Νοέμβριο του 2000 το Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών δημοσίευσε έναν κατάλογο 12 μέτρων που πρέπει να ακολουθούν οι χρήστες του διαδικτύου, ιδιαίτερα οι γονείς και τα παιδιά⁴².

⁴¹ Ζάνη Α., *Media και έγκλημα: Το διαδικτυακό έγκλημα*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2005, σελ. 160 επ.

⁴² Βλ. www.kepka.org.

2.1β. Συμβουλές και μέθοδοι πρόληψης και αυτοπροστασίας.

Ι. Οδηγίες προς τους γονείς

Το διαδίκτυο προσφέρει εύκολα και γρήγορα ανεξάντλητες πηγές πληροφοριών και αποτελεί πλέον βασικό εργαλείο για την εκπαίδευση των παιδιών. Η πρόσβαση και η περιήγηση στο διαδίκτυο ωστόσο, σπάνια ακολουθείται από κάποια ενημέρωση για τους κινδύνους που αυτή ενέχει για τους ανήλικους, με δεδομένο μάλιστα ότι αυτοί συχνά χειρίζονται τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τις παρεχόμενες από το διαδίκτυο υπηρεσίες με μεγαλύτερη άνεση από τους γονείς τους, οι οποίοι ωστόσο, φέρουν την πρωταρχική ευθύνη για την προστασία των παιδιών τους από την επαφή και την έκθεση σε βλαβερό και προσβλητικό για την προσωπικότητά τους υλικό στον κυβερνοχώρο και κάθε απόπειρα προσέγγισης τους από παραγωγούς παιδικής πορνογραφίας, παιδόφιλους και κάθε είδους εκμεταλλευτές ανηλίκων, όπως τους σκιαγραφήσαμε παραπάνω.

Οι γονείς οφείλουν επομένως να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα πρόληψης και προστασίας των παιδιών τους από κακόβουλες διαδικτυακές ενέργειες. Ειδικότερα, πρέπει να τοποθετούν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή σε κεντρικά σημεία του σπιτιού, όπως στο σαλόνι ή την κουζίνα, όπου το παιδί δε θα είναι απομονωμένο και με την οθόνη του στραμμένη προς το κέντρο του δωματίου, οπότε και θα έχουν οι γονείς τη δυνατότητα να επιβλέπουν τις δραστηριότητες και τις επαφές των ανηλίκων, να περιορίζουν το χρονικό διάστημα που παραμένουν συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο και να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί όταν τα παιδιά χρησιμοποιούν τα δωμάτια συνομιλίας (chat rooms). Αντίθετα δεν συνιστάται η πλήρης απαγόρευση πλοήγησης στο διαδίκτυο από τον οικιακό υπολογιστή, καθώς τα παιδιά μπορούν εύκολα να

έχουν πρόσβαση σε υπολογιστή εκτός σπιτιού, χωρίς μάλιστα την επίβλεψη και τον έλεγχο των γονέων τους. Παράλληλα, οφείλουν οι γονείς να κάνουν την πλοήγηση στο internet μια οικογενειακή δραστηριότητα, επισκεπτόμενοι από κοινού ιστοσελίδες με εκπαιδευτικό και κατάλληλο περιεχόμενο και διδάσκοντας τα παιδιά να χρησιμοποιούν μηχανές αναζήτησης και φυλλομετρητές προορισμένους για χρήση αποκλειστικά από παιδιά⁴³, ενώ επιβάλλεται να συζητούν με ευαισθησία για θέματα ασφαλείας και για τις ενδεχόμενες μελλοντικές απειλές μέσω του Διαδικτύου, έτσι ώστε να κατανοήσουν και τα ίδια τα παιδιά τους κινδύνους αυτούς.

Ταυτόχρονα πρέπει οι γονείς να διδάσκουν τα παιδιά τους να μη δίνουν προσωπικές πληροφορίες σε αγνώστους και κυρίως να μην συναντούν ζωντανά άτομα που γνώρισαν στο διαδίκτυο, χωρίς την παρουσία τους, ενώ απαιτείται να γνωρίζουν τους διαδικτυακούς φίλους των παιδιών τους, όπως ακριβώς κάνουν με τους φίλους της καθημερινής ζωής και να τα συμβουλεύουν να τους ενημερώνουν για κάθε είδους διαδικτυακή συναναστροφή και γνωριμία που δημιουργήσαν, καθώς και για κάθε ενοχλητική, προσβλητική ή περίεργη εμπειρία που είχαν κατά την πλοήγηση στο διαδίκτυο.

Σε κάθε περίπτωση κρίνεται απαραίτητη η χρησιμοποίηση φίλτρων, ήτοι ειδικών προϊόντων λογισμικού με στόχο την παρεμπόδιση της πρόσβασης σε τόπους του Κυβερνοχώρου με παράνομο ή επιβλαβές περιεχόμενο, ο έλεγχος του περιεχομένου του οπτικοακουστικού υλικού (cd, dvd, δισκέτες κ.α.) που αγοράζουν τα παιδιά ή που ανταλλάσσουν με τους φίλους τους αλλά και η διαρκής ενημέρωση των γονιών για τις εξελίξεις στο

⁴³ Ενδεικτικά αναφέρουμε τους Kiddonet, Surf Monkey, Chibrow, AT Kids Browser Cybersitter, στις διευθύνσεις: www.kiddonet.com, www.surfmonkey.com, www.chibrow.com, www.winshare.com και www.cybersitter.com αντίστοιχα.

διαδίκτυο και τις αρμόδιες υπηρεσίες και ιστοσελίδες καταγγελίας, που μπορούν να συνδράμουν στο έργο τους⁴⁴.

II. Οδηγίες προς τα παιδιά.

Τα παιδιά χειρίζονται πλέον με μεγαλύτερη ευκολία από τους γονείς τούς τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, λόγω της καθημερινής και πολύωρης τριβής με αυτούς στο σχολείο και στο σπίτι. Κατά την πλοήγησή τους στον παγκόσμιο ιστό είναι πιθανό να συναντήσουν ενημερωτικές σελίδες και υλικό, ενώ παράλληλα είναι ενδεχόμενο να γνωρίσουν και να συνομιλήσουν με άγνωστα άτομα, κυρίως μέσα από τα «ανοιχτά δωμάτια επικοινωνίας». Προς αποφυγή των κινδύνων, οι οποίοι ελλοχεύουν στο διαδίκτυο, τα ίδια τα παιδιά οφείλουν να ακολουθούν κάποιους κανόνες κατά την πλοήγηση τους στον κυβερνοχώρο⁴⁵.

Επιβάλλεται να μάθουν να μη απαντούν ποτέ σε πρόστυχα ή δελεαστικά online μηνύματα και να μιλούν πάντα στους γονείς τους ή σε κάποιον ενήλικο για εικόνες ή κείμενα που βρήκαν στο Διαδίκτυο και τους προκάλεσαν αισθήματα ανασφάλειας ή φόβου, ενώ παράλληλα θα πρέπει να τους γίνει συνείδηση ότι δε φέρουν καμία ευθύνη κι επομένως δεν πρέπει να αισθάνονται ντροπή και ενοχές όταν λαμβάνουν προσβλητικά μηνύματα ή μηνύματα που δεν κατανοούν ή ακόμη και απρεπείς εικόνες, οι οποίες τους είναι δυσάρεστες ή τους προκαλούν ταραχή και να ενημερώνουν γι' αυτές τους γονείς τους ή τον παροχέα υπηρεσιών δικτύου. Οφείλουν να προσέχουν

⁴⁴ Armagh D., «A Safety Net for the Internet: Protecting our children», *Juvenile Justice Journal*, Volume V, No 1, May 1998, από <http://www.ojjdp.ncjrs.org/jjjournal/jjjournal598/hope/html> και Net-Consumers Organization, στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.net-consumers.org/erica/greek.htm>.

⁴⁵ National center for Missing and Exploited Children, February 1997, «Child Safety on the Information Highway» Pamphlet, Arlington, VA: National center for Missing and Exploited Children and the Interactive Services Association, http://www.missingkids.com/en_US/publications/NC03.pdf.

όταν μιλούν μέσω chatroom ή e-mail και να διακόψουν τη συνομιλία όταν κάποιοι τα κάνουν να νιώσουν άβολα και σε κάθε περίπτωση να διαφυλάσσουν τις προσωπικές τους πληροφορίες και ποτέ να μην δίνουν το όνομα και την διεύθυνσή τους ή το όνομα και την διεύθυνση του σχολείου τους, το τηλέφωνο τους και φωτογραφίες τους σε αγνώστους που συναντούν στο διαδίκτυο ακόμη και αν τους ζητηθεί. Κυρίως δε, δεν πρέπει να συναντούν κάποιον που γνώρισαν για πρώτη φορά στο διαδίκτυο, χωρίς να το αναφέρουν πρώτα στους γονείς τους προκειμένου να λάβουν την προηγούμενη έγκρισή τους και χωρίς να συνοδεύονται από κάποιον από αυτούς.

III. Λογισμικά φίλτρα

Κανένα λογισμικό πρόγραμμα φιλτραρίσματος δε μπορεί να μειώσει ή να υποκαταστήσει την ανάγκη των γονέων να ελέγχουν τον τρόπο περιήγησης στο διαδίκτυο και τους επισκεπτόμενους διαδικτυακούς τόπους, με τους τρόπους με τους οποίους αναπτύξαμε ανωτέρω. Τα σωστά προγράμματα φιλτραρίσματος ωστόσο, δύνανται να αποτελέσουν τον καταλληλότερο τρόπο αποκλεισμού ιστοσελίδων με ακατάλληλο, παράνομο ή επιβλαβές για ανηλίκους περιεχόμενο.

Η αποτελεσματικότητα ενός φίλτρου εξαρτάται από την εξειδίκευση του λογισμικού καθώς και από τη συχνότητα ανανέωσης των καταλόγων με τους απαγορευμένους τόπους. Διαφορετικά φίλτρα είναι αποτελεσματικά στο να αποκλείουν την πρόσβαση σε τόπους με διαφορετικό τύπο επιβλαβούς περιεχομένου. Για παράδειγμα, κάποιο φίλτρο μπορεί να αποκλείει την

πρόσβαση σε τόπους με πορνογραφικό περιεχόμενο, ενώ κάποιο άλλο να είναι πιο αποτελεσματικό σε περιεχόμενο με βία ή ρατσισμό.

Κάποιοι από τους παροχείς υπηρεσιών Ίντερνετ έχουν ήδη εγκαταστήσει λογισμικά φίλτρα στις υπηρεσίες τους, οπότε δεν είναι αναγκαία η εγκατάσταση άλλων φίλτρων. Τα συστήματα φιλτραρίσματος λειτουργούν με ποικίλους τρόπους, οι κυριότεροι από τους οποίους είναι οι εξής:

i) *Οι λίστες με τα «Όχι»*. Συντάσσεται μια λίστα με «Όχι», ήτοι με ιστοσελίδες ακατάλληλου περιεχομένου, στις οποίες η επίσκεψη πρέπει να αποφευχθεί και όταν το παιδί προσπαθήσει να μπει σε κάποια από αυτές τις ιστοσελίδες, είτε εκούσια είτε επισκεπτόμενο ένα link, το οποίο εμφανίσθηκε τυχαία στην οθόνη του ή του απέστειλε κάποιος συνομιλητής του, η πρόσβαση αποκλείεται αυτόματα. Ορισμένα προγράμματα λειτουργούν κατά τον ίδιο τρόπο αλλά με λίστες απαγορευμένων λέξεων, όπως π.χ. porn, sex κ.α. Μόλις βρεθεί κάποια από αυτές τις λέξεις σε κάποια ηλεκτρονική διεύθυνση ή στο περιεχόμενο της ίδιας της ιστοσελίδας, μπλοκάρεται η πρόσβαση. Το πρόβλημα με αυτές τις λίστες είναι ότι πρέπει να αναβαθμίζονται συνεχώς.

ii) *Φιλτράρισμα σε πραγματικό χρόνο*. Το φίλτρο ελέγχει τις λέξεις ή τις φωτογραφίες τη στιγμή που εκφράζεται η επιθυμία επίσκεψης ή κατεβάσματος και σταματάει την εμφάνιση οποιασδήποτε ιστοσελίδας με ανεπιθύμητο κείμενο ή φωτογραφία. Το πρόβλημα με τα φίλτρα τέτοιου τύπου είναι ότι υπάρχει η πιθανότητα, πριν το φίλτρο εντοπίσει την προσβλητική λέξη ή φωτογραφία, να εμφανιστεί τμήμα της ιστοσελίδας ή της φωτογραφίας. Επίσης, το σύστημα αυτό μπορεί να επιβραδύνει την πρόσβαση σε ιστοσελίδες.

iii) *Περιγραφή/αξιολόγηση ιστοσελίδας*. Ο δημιουργός μιας ιστοσελίδας, τοποθετεί εθελοντικά σε αυτή μία ετικέτα, η οποία δηλώνει αν η ιστοσελίδα περιέχει ανεπιθύμητο υλικό (π.χ. βία, γυμνό, τυχερά παιχνίδια, περιεχόμενο για ενηλίκους, κ.λ.π.). Οι ετικέτες και οι ανταποκρινόμενες σε αυτές κατηγορίες έχουν δημιουργηθεί από την Ένωση Αξιολόγησης Περιεχομένου του Διαδικτύου (ICRA - Internet Content Rating Association). Το φίλτρο διαβάζει αυτές τις ετικέτες και αποφασίζει αν θα επιτρέψει την πρόσβαση, σύμφωνα με την προεπιλογή των γονέων. Το πρόβλημα με το σύστημα αυτό, είναι ότι στηρίζεται αποκλειστικά στη διακριτική ευχέρεια των δημιουργών των site να αξιολογήσουν τις ιστοσελίδες τους.

iv) *Περιφραγμένες τοποθεσίες*. Συντάσσονται λίστες από ιστοσελίδες κατάλληλες για ανηλίκους και εφεξής η πρόσβαση επιτρέπεται μόνο σε αυτές. Αποτελεί ίσως τον ασφαλέστερο τρόπο προστασίας των παιδιών⁴⁶.

Τα φίλτρα πάντως, παρά την αναμφίβολη συνεισφορά τους, δεν είναι αλάνθαστα, δεδομένου ότι μπορούν εύκολα να παρακαμφθούν από κάποιον με την κατάλληλη τεχνογνωσία, ενώ οι ποικίλοι τρόποι με τους οποίους αυτά λειτουργούν σε συνδυασμό με τον τεράστιο όγκο πληροφοριών και ιστοσελίδων, έχουν ως αποτέλεσμα άλλοτε τον επιτυχή αποκλεισμό κάποιων ιστοσελίδων με ακατάλληλο περιεχόμενο, κι άλλοτε την ελεύθερη πρόσβαση σε αυτές.

Αξίζει τέλος να σημειωθεί ότι οι περισσότερες δημόσιες βιβλιοθήκες σε όλο τον κόσμο είναι ενάντια στη χρήση φίλτρων στο λογισμικό των ηλεκτρονικών υπολογιστών τους, καθώς πιστεύουν ότι τα φίλτρα μπλοκάρουν και ουσιαστικά καταργούν το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της

⁴⁶. Edwards L., *Pornography and the internet, Law and the Internet: A framework for electronic commerce*, Second Edition, Oxford- Portland Oregon, 2000, 297-303.

ελευθερίας της έκφρασης και εμποδίζουν την ελεύθερη πρόσβαση σε οποιαδήποτε πληροφορία.

IV) Ιστοσελίδες και γραμμές καταγγελίας.

Οι ιστοσελίδες και ανοικτές γραμμές καταγγελίας είναι διαδικτυακοί τόποι και τηλεφωνικές γραμμές αντίστοιχα, οι οποίες λειτουργούν συνήθως σε συνεργασία με τους παροχείς υπηρεσιών internet και δίνουν στους χρήστες του διαδικτύου, τη δυνατότητα να αναφέρουν πιθανές παράνομες εικόνες που εντοπίζουν στο internet, αναφορές οι οποίες καταγράφονται σε μία βάση δεδομένων, από την οποία προωθούνται στη συνέχεια στις αρμόδιες υπηρεσίες καταστολής ή σε ανοικτές γραμμές άλλων χωρών. Η πρώτη γραμμή καταγγελίας για ιστοσελίδες παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο και online σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων εν γένει, ξεκίνησε να λειτουργεί τον Ιανουάριο του 1997 στη Νορβηγία και μέσα στα δύο πρώτα χρόνια λειτουργίας της έλαβε πάνω από 6.000 καταγγελίες⁴⁷. Ανοικτές γραμμές διαδικτυακής καταγγελίας λειτουργούν σήμερα, σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και σε χώρες εκτός Ε.Ε., όπως η Αυστραλία, ο Καναδάς, η Ιαπωνία, οι Η.Π.Α. κ.α, η δράση των περισσότερων από τις οποίες συντονίζεται από τον Παγκόσμιο Σύνδεσμο Ανοικτών Γραμμών Internet, «INHOPE». Ορισμένες από τις πιο γνωστές ιστοσελίδες που ασχολούνται με την προστασία των παιδιών στο διαδίκτυο, πολλές από τις οποίες λειτουργούν και ως δίκτυα καταγγελίας, είναι: Childnet International, CyberAngels Internet Safety Organization, Enough is Enough, Family

⁴⁷ «Position paper on child pornography and Internet-related sexual exploitation», of Children Save the Children Europe Group, Ιούνιος 2003.

Research Council, Focus on the Family, National Coalition for the Protection of Children & Families, Safeguarding Our Children - United Mothers, National Center of Missing and Exploited Children, FBI, Inter Crime Complaint Center, Internet Watch Foundation, Movement Against Paedophilia on the Internet, End Child Prostitution and Trafficking for Sexual Purposes (ECPAT) κ.α.

Στην Ελλάδα η πιο γνωστή ιστοσελίδα και ανοικτή γραμμή καταγγελιών για διαδικτυακούς τόπους, newsgroups και peer to peer υπηρεσίες, που περιέχουν εικόνες κακοποίησης παιδιών σε οποιοδήποτε σημείο του κόσμου και γενικά παράνομο υλικό, είναι η «SafeLine» που λειτουργεί από τον Απρίλιο του 2003. Πρωταρχικός της στόχος είναι η εξάλειψη από το διαδίκτυο τη παιδικής πορνογραφίας. Καταγγελίες υποβάλλονται μέσω internet, στη διεύθυνση www.safeline.gr, με e-mail, τηλεφωνικά, ή ταχυδρομικά, ενώ ο καταγγέλλων δύναται είτε να αποκρύψει τα προσωπικά του στοιχεία, είτε να επιλέξει να τα παρέξει προκειμένου να ενημερωθεί για την εξέλιξη της καταγγελίας του. Η SafeLine μετά την λήψη της καταγγελίας, προχωρεί σε τυπική επαλήθευση της, ότι δηλαδή το περιεχόμενο της καταγγελίας όντως υπάρχει και μπορεί ενδεχομένως να χαρακτηριστεί παράνομο, έπειτα εντοπίζει τη χώρα προέλευσης του διαδικτυακού τόπου με τη χρήση τεχνικών μέσων και αν το περιεχόμενο προέρχεται από την Ελλάδα, ενημερώνει την ελληνική αστυνομία, άλλως ενημερώνει την αντίστοιχη ανοικτή γραμμή της χώρας προέλευσης, ενώ αν τέτοια γραμμή δεν υπάρχει, ενημερώνεται η ελληνική αστυνομία, προκειμένου αυτή με τη σειρά της να ενημερώσει την Interpol. Ήδη το έτος 2006 το πλήθος των καταγγελιών τις οποίες έλαβε η SafeLine ήταν ιδιαίτερα αυξημένο σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές. Συγκεκριμένα, επεξεργάστηκε 375 καταγγελίες, η συντριπτική πλειονότητα

των οποίων ήταν ανώνυμες και από τις οποίες, οι 175 αφορούσαν την εκμετάλλευση παιδιών. Από τις καταγγελίες συνολικά, οι 49 προωθήθηκαν στην ελληνική αστυνομία, 113 σε ανοικτές γραμμές καταγγελίας των χωρών προέλευσης και 138 σε άλλους αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες. Η προέλευση των καταγγελιών που αφορούσαν στην εκμετάλλευση παιδιών ήταν στην πλειονότητά τους (κατά 64,6%) από τις Η.Π.Α., το 16% από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 9% από την υπόλοιπη Ευρώπη και το 10% από την Ασία.

2.2. Δικαιικές ρυθμίσεις.

Οι απόπειρες αυτορρύθμισης της βιομηχανίας του διαδικτύου και των ηλεκτρονικών υπολογιστών έχουν εν πολλοίς αποτύχει, καθώς συγκρούονται με τα οικονομικά συμφέροντα των παροχών ενώ παράλληλα δεν υπάρχει ανταπόκριση από τους δημιουργούς ιστοσελίδων γενικά, πολύ δε περισσότερο από τους δημιουργούς ιστοσελίδων με παράνομο περιεχόμενο.

Εξάλλου, τα προσωπικά μέτρα προστασίας εκ μέρους των γονέων και των παιδιών, τα λογισμικά φίλτρα και οι γραμμές καταγγελίας δεν επαρκούν για την αντιμετώπιση του φαινομένου της εκμετάλλευσης και πορνογραφίας ανηλίκων στον διαδίκτυο στην πλήρη του έκταση. Καθίσταται λοιπόν με βάση τα παραπάνω, αναγκαία η δικαιική ρύθμιση του ζητήματος, μέσω πρωτοβουλιών νομοθετικού περιεχομένου για την πρόληψη και την -όσο το δυνατόν- αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του.

2.2.α. Διεθνής πραγματικότητα.

2.2.α.1. Στα πλαίσια Διεθνών Οργανισμών.

Στα πλαίσια διεθνών οργανισμών, έχουν γίνει σημαντικά βήματα για την προστασία των ανηλίκων από τη διαδικτυακή σεξουαλική κακοποίηση και την εκμετάλλευση προς παραγωγή θεαμάτων ή υλικού πορνογραφικού χαρακτήρα.

α. Μία πρώτη προσπάθεια αποτελεί η *Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού* (Convention on the rights of the children) της 20ης Νοεμβρίου 1989, η οποία υιοθετήθηκε ομόφωνα από τη γενική Συνέλευση. Η σύμβαση κυρώθηκε από την Ελλάδα το 1992, ενώ από τις 193 χώρες που την υπέγραψαν, δεν την έχουν κυρώσει ακόμα μονάχα οι ΗΠΑ και η Σομαλία. Ανάμεσα στις ρυθμίσεις που αφορούν στην προστασία σε κάθε έκφανση της ζωής των παιδιών, ήτοι όπως ορίζει ρητά η Σύμβαση κάθε ανθρώπινου όντος κάτω των δεκαοκτώ ετών, εκτός εάν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα, σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί εθνική νομοθεσία, υπάρχει ρητή αναφορά στην προστασία των ανηλίκων από κάθε μορφή σεξουαλικής βίας και κακοποίησης. Συγκεκριμένα, όπως προβλέπει το άρθρο 34, τα κράτη οφείλουν να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο για να εμποδίσουν: *I. την παρακίνηση ή τον εξαναγκασμό των παιδιών σε παράνομη σεξουαλική δραστηριότητα, II. την εκμετάλλευση των παιδιών για πορνεία ή άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες και III. την εκμετάλλευση των παιδιών για παραγωγή θεαμάτων ή υλικού πορνογραφικού χαρακτήρα.*

β. Στα πλαίσια της παραπάνω Σύμβασης προκειμένου να επιτευχθούν αποτελεσματικότερα οι στόχοι τους οποίους θέτει, ιδιαίτερα σε κάποια άρθρα

ειδικότερης προστασίας, στα οποία συγκαταλέγεται και το άρθρο 34, ψηφίστηκε την 25^η Μαΐου 2000 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, για την Εμπορία Παιδιών, την Παιδική Πορνεία και την Παιδική Πορνογραφία, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 18^η Ιανουαρίου 2002. Το πρωτόκολλο μεταξύ άλλων, χαράσσει τις κατευθυντήριες γραμμές προστασίας ενάντια στην παιδική πορνογραφία, την εμπορία παιδιών και των σεξουαλικό τουρισμό, των οποίων τη ραγδαία αύξηση επισημαίνει ήδη στο προοίμιο. Παράλληλα κάνει ειδική αναφορά στην πορνογραφία ανηλίκων μέσω διαδικτύου και άλλων τεχνολογικών μέσων, της οποία την αυξανόμενη διαθεσιμότητα τονίζει επίσης στο προοίμιο, αναφερόμενο μάλιστα στα συμπεράσματα της Διεθνούς Συνδιάσκεψης της Βιέννης το 1999, ενάντια στην Παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο, για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της παραγωγής, διακίνησης, εξαγωγής, μεταφοράς, εισαγωγής, κατοχής και διαφήμισης υλικού παιδικής πορνογραφίας και την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των κυβερνήσεων και την βιομηχανία του διαδικτύου. Στο πρώτο άρθρο του πρωτοκόλλου προβλέπεται η απαγόρευση από τα κράτη μέλη της παιδικής πορνογραφίας, όπως αυτή ορίζεται στην γ' παράγραφο του 2^{ου} άρθρου, ορισμό τον οποίο αναπτύξαμε στο σχετικό κεφάλαιο⁴⁸.

γ. Εφαρμογή έχει επίσης η *Σύμβαση της Γενεύης της 12^{ης} Σεπτεμβρίου 1923 για τα άσεμνα δημοσιεύματα*, η οποία τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλό της 12^{ης} Νοεμβρίου 1947, το οποίο υπεγράφη από τα μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση με τον Ν.4311/1929 και το πρωτόκολλο με τον Ν.2306/1953.

⁴⁸ Βλ. σελ. 10

δ. Τέλος, η Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την απαγόρευση των χειροτέρων μορφών εργασίας των παιδιών και την άμεση δράση με σκοπό την εξάλειψή τους, του 1999, περιλαμβάνει στην έννοια της «χειρότερης μορφής εργασίας των παιδιών», τη χρησιμοποίηση, τη δέσμευση και την προαγωγή ενός παιδιού στην πορνεία και την παραγωγή πορνογραφικού υλικού. Η Σύμβαση αυτή κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν.Δ. 2918/2001.

2.2.α.2. Διεθνές έθιμο.

Όπου δεν υπάρχει κάποια διεθνής συνθήκη ή σύμβαση, σχετική με το ζήτημα της παιδικής εκμετάλλευσης πορνογραφίας, το νομικό αυτό κενό καλύπτεται από το διεθνές έθιμο, το οποίο διαμορφώνεται από την πρακτική της πλειονότητας των κρατών κατά το παρελθόν πάνω σε κάποιο συγκεκριμένο θέμα. Έτσι, καθώς η πλειονότητα των κρατών έχουν ήδη νομοθετήσει ενάντια στην εκμετάλλευση και την πορνογραφία των ανηλίκων, το διεθνές έθιμο λόγω αυτής της διαπολιτισμικής αποδοκimasίας της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης ανηλίκων κινείται προς την κατεύθυνση της εγκληματοποίησης της παραγωγής, διακίνησης και κατοχής παιδικής πορνογραφίας με οποιονδήποτε τρόπο κι αν αποτυπώνεται – συμβατικά ή διαδικτυακά.

2.2.α.3. Στις Η.Π.Α.

Στις Η.Π.Α. η δεκαετία του 1980 χαρακτηρίζεται από την εμφάνιση των πρώτων σχετικών με το ηλεκτρονικό έγκλημα νομοθετημάτων. Η ποινική κατασταλτική θεώρηση θα γνωρίσει μια θεαματική άνοδο κατά τις δεκαετίες

1980 και 1990 μέχρι και σήμερα. Ειδικότερα, όσον αφορά στο ζήτημα της παιδικής πορνογραφίας:

α. Ομοσπονδιακή Νομοθεσία.

Μέχρι πρόσφατα τα σπουδαιότερα ομοσπονδιακά νομοθετικά κείμενα που αφορούσαν στην παιδική πορνογραφία ήταν ο «Communication Decency Act» (CDA) και ο «Child Pornography Prevention Act» (CPPA), που ψηφίστηκαν από το Κογκρέσο το 1996, των οποίων πολλές διατάξεις στη συνέχεια κρίθηκαν αντισυνταγματικές από το Ανώτατο Δικαστήριο.

Ο CDA, ο οποίος αποτελούσε τμήμα γενικότερου νομοθετικού κειμένου γνωστού ως «Telecommunications Act» του 1996, και ψηφίστηκε από το Κογκρέσο την 1^η Φεβρουαρίου 1996, απαγόρευε σε ιδιώτες να καταστήσουν διαθέσιμο μέσω διαδικτύου ή άλλων τηλεπικοινωνιακών μέσων αισχρού ή απρεπούς υλικού. Συγκεκριμένα, ο CDA προβλέπει ποινικές κυρώσεις για όσους με γνώση χρησιμοποιούν αλληλεπιδρώσα υπηρεσία Η/Υ για να αποστείλουν ή να καταστήσουν διαθέσιμο σε πρόσωπο ή πρόσωπα ηλικίας κάτω των 18 ετών οποιοδήποτε σχόλιο, απαίτηση, πρόταση⁴⁹, εικόνα ή οποιοδήποτε άλλο τρόπο επικοινωνίας, ο οποίος απεικονίζει ή περιγράφει, με όρους προφανώς προσβλητικούς για τα σύγχρονα κοινά ήθη σεξουαλικές δραστηριότητες ή όργανα.

Το Ανώτατο Δικαστήριο των Η.Π.Α. έκρινε αντισυνταγματικές τις διατάξεις του κειμένου, που απαγόρευαν την επίδειξη απρεπούς υλικού λόγω της αοριστίας και της υπερβολικής τους γενίκευσης, ενώ διατήρησε την διάταξη που απαγορεύει την θέση σε διάθεση από άτομα, αισχρού υλικού μέσω διαδικτύου, στο οποίο συγκαταλέγεται και το παιδικό πορνογραφικό

⁴⁹Βλ. http://en.wikipedia.org/wiki/Communications_Decency_Act

υλικό, του οποίου η διακίνηση επομένως συνεχίζει να απαγορεύεται. Αντίθετα με τον CDA, ο οποίος ασχολήθηκε γενικά με απρεπές υλικό στο διαδίκτυο, ο «Child Pornography Prevention Act» (CPPA) του 1996 επικεντρώθηκε μονάχα στην παιδική πορνογραφία, δημιούργησε κι αυτός ωστόσο έντονες διαμάχες στους νομικούς κύκλους, καθώς διέυρνε τον ορισμό της παιδικής πορνογραφίας, περιλαμβάνοντας σε αυτόν εκτός από τις εικόνες πραγματικής σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων, τις μορφοποιημένες μέσω υπολογιστή εικόνες, οι οποίες για την παραγωγή τους δεν χρησιμοποιούν πραγματικά παιδιά. Τον Απρίλιο του 2002 το Ανώτατο Δικαστήριο των Η.Π.Α. έκρινε και το νομοθετικό αυτό κείμενο αντισυνταγματικό, ως αόριστο και ανεπίτρεπτα γενικόλογο, καθώς περιόριζε την ελευθερία λόγου και διακίνησης ιδεών που προβλέπονται και προστατεύονται από τα άρθρα 1 και 5 του Συντάγματος των Η.Π.Α.

Ο επί του παρόντος ισχύων ομοσπονδιακός νόμος, που ρυθμίζει τα σχετικά με την παιδική πορνογραφία θέματα είναι ο «PROTECT Act» (Prosecutorial Remedies and Other Tools to End the Exploitation of Children Today), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ τον Απρίλιο του 2003 και αντικατέστησε τον CPPA, που όπως είδαμε κρίθηκε αντισυνταγματικός. Κατά τον PROTECT Act⁵⁰, τιμωρείται η παραγωγή, κατοχή, διακίνηση, αναπαραγωγή και πώληση υλικού παιδικής πορνογραφίας με οποιονδήποτε τρόπο κι αν γίνονται- διαδίκτυα ή συμβατικά- με ποινές κυμαινόμενες από 2 έτη για απλή κατοχή μέχρι είκοσι έτη για παραγωγή και διακίνηση υλικού, συνοδευόμενων και από χρηματική ποινή. Όσον αφορά στην απλή κατοχή παιδικού πορνογραφικού υλικού για προσωπική χρήση, ποινικοποιείται μονάχα σε περίπτωση που το

⁵⁰ Για τον ορισμό της παιδικής πορνογραφίας, κατά τον Protect Act, βλ. ανωτέρω, σελ. 11-12.

υλικό κατασκευάσθηκε με πραγματική κακοποίηση ανηλίκων, καθώς κάθε άλλη περίπτωση θα συνιστούσε ανεπίτρεπτη επέμβαση στην ιδιωτική σφαίρα του ατόμου, η οποία προστατεύεται συνταγματικά.⁵¹

Η λεκτική διατύπωση του νέου ομοσπονδιακού νομοθετικού κειμένου ωστόσο, δεν διαφέρει πολύ από την ανάλογη διατύπωση του καταργηθέντος ως αντισυνταγματικού CPRA, αφού στον μεν νόμο του 1996 τιμωρείται και η διακίνηση εικόνων «που μοιάζουν ή δίνουν την εντύπωση ότι ανήλικοι τελούν σεξουαλικές πράξεις» και στον ισχύοντα νόμο του 2003 τιμωρείται αντίστοιχα η διακίνηση εικόνων «που παράγουν την πεποίθηση ή αποβλέπουν να προκαλέσουν σε άλλο την πεποίθηση ότι το υλικό ή το ούτως εννοούμενο υλικό αφορά σε ανηλίκους», εγείροντας ήδη διαμάχες και ερωτηματικά για τη συνταγματικότητα και του ισχύοντος PROTECT Act.

β. Πολιτειακοί Νόμοι.

Όπως το Κογκρέσο, έτσι και οι πολιτειακοί νομοθέτες αντέδρασαν στην αύξηση του διαδικτυακά κινούμενου παιδικού πορνογραφικού υλικού, θεσπίζοντας νομοθετήματα με σχετικό περιεχόμενο. Σήμερα, η πλειονότητα των αμερικανικών πολιτειών απαγορεύουν διά νόμου την παραγωγή και την πώληση αποτυπώσεων πορνογραφικού υλικού που αφορά σε ανηλίκους. Οι πολιτειακοί αυτοί νόμοι επιτρέπουν στις τοπικές διωκτικές και εισαγγελικές αρχές να συνδράμουν στην προσπάθεια των ομοσπονδιακών πρακτόρων (F.B.I.) για την επιτυχή αντιμετώπιση του φαινομένου στα όρια των πολιτειών τους .

⁵¹ *Η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, Σειρά ομάδας νέων (ΙΜΔΑ), επιστημονική εποπτεία Δημήτριος Κιούπης, Νομική Βιβλιοθήκη 2007, σελ. 102

2.2.β. Ευρωπαϊκή πραγματικότητα.

2.2.β.1 Τα πρώτα βήματα

Τον Οκτώβριο του 1996 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προώθησε ένα έγγραφο ανακοινώσεων που αφορούσε στο παράνομο και επιβλαβές περιεχόμενο και μία Πράσινη Βίβλο για την προστασία των ανηλίκων και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια στα οπτικοακουστικά μέσα και τις υπηρεσίες πληροφοριών. Το 1997 εκδόθηκε το 97/C70/01 ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με κύριο χαρακτηριστικό του την αναγνώριση των θετικών στοιχείων του κυβερνοχώρου, ιδιαίτερα στον τομέα της εκπαίδευσης, επισημαίνοντας όμως παράλληλα την ανάγκη καταπολέμησης της παράνομης χρήσης των τεχνικών δυνατοτήτων του κυβερνοχώρου, ιδιαίτερα για αξιόποινες πράξεις που αφορούν στην εκμετάλλευση και κακοποίηση ανηλίκων.

Τον Απρίλιο του 1998 η αρμόδια Επιτροπή παρουσίασε στο Συμβούλιο τα αποτελέσματα μελέτης για το πληροφορικό έγκλημα και την αντιμετώπισή του, ενώ τον Οκτώβριο του 1999 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο απηύθυνε έκκληση για την εξεύρεση κοινά αποδεκτών ορισμών για τα εγκλήματα πληροφορικής και για την πραγματική προσέγγιση των νομοθεσιών, ιδιαίτερα όσον αφορά στο ποινικό ουσιαστικό και δικονομικό δίκαιο. Το Συμβούλιο εξέδωσε κοινή θέση σχετικά με τις διαπραγματεύσεις που αφορούν στο σχέδιο σύμβασης του Συμβουλίου για το έγκλημα στον Κυβερνοχώρο και έλαβε ορισμένα μέτρα για την καταπολέμηση του εγκλήματος υψηλής τεχνολογίας μέσω δύο σχετικών με το θέμα συστάσεων, i) τη σχετική με το έγκλημα που διαπράττεται μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή Σύσταση No R (89) 9 και ii) τη σχετική με τα ποινικά δικονομικά προβλήματα

σε υποθέσεις που αφορούν στην τεχνολογία των πληροφοριών Σύσταση Νο R (95) 13, με την οποία καθιερώνονται για πρώτη φορά σε διεθνές νομοθετικό κείμενο, γενικές δικονομικές αρχές ισχύουσες κατά τη διερεύνηση των ηλεκτρονικών εγκλημάτων⁵².

2.2.β.2 Απόφαση της 29^{ης} Μαΐου 2000 του Συμβουλίου της Ε.Ε.

Η απόφαση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 29^{ης} Μαΐου, τονίζει την ανάγκη σύστασης ειδικού φορέα καταπολέμησης της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο, για την αντιμετώπιση της οποίας δεν αρκούν τα διάφορα μέτρα που έχουν ληφθεί από την Ε.Ε. για την καταπολέμηση της εκμετάλλευσης των παιδιών ή της διάδοσης μηνυμάτων με παράνομο και βλαβερό περιεχόμενο στο διαδίκτυο, δεδομένης της έκτασης που έχει λάβει το φαινόμενο. Έτσι, η απόφαση του Συμβουλίου καλεί τα κράτη – μέλη να ερευνήσουν όλα τα πιθανά μέτρα, τα οποία θα μπορούσαν να συνδράμουν στην εξάλειψη της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο και να λάβουν μέτρα προκειμένου να ενθαρρύνουν τους χρήστες του διαδικτύου να ενημερώνουν τις αρχές στην περίπτωση που αντιληφθούν ή υποπτευθούν διακίνηση υλικού παιδικής πορνογραφίας ανηλίκων στον κυβερνοχώρο, να διασφαλίσουν την διερεύνηση των αδικημάτων από ειδικευμένες μονάδες, την τιμωρία τους και την διασφάλιση της γρήγορης αντίδρασης των διωκτικών αρχών όταν λαμβάνουν πληροφορίες για υποθέσεις παραγωγής, διακίνησης, διανομής και κατοχής παιδικής πορνογραφίας.

⁵² Ζάνη Α., «Media και έγκλημα: Το διαδικτυακό έγκλημα», Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2005, σελ 180-182.

2.2.β.3 Σύμβαση της Βουδαπέστης

Το σημαντικότερο νομοθέτημα από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο είναι η Σύμβαση της Βουδαπέστης (Budapest Convention on Cyber-crime), η οποία υπογράφηκε στις 23 Νοεμβρίου του 2001 από εικοσιέξι χώρες - μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, και τέσσερις χώρες παρατηρητές, τον Καναδά, τις Η.Π.Α., τη Ν. Αφρική και την Ιαπωνία. Η κατάρτιση και η επεξεργασία του κειμένου της Σύμβασης άρχισε τον Απρίλιο του 1997, λόγω όμως της συνεχούς εξέλιξης της τεχνολογίας και της εμφάνισης νέων αξιόποινων μορφών διαδικτυακής συμπεριφοράς, ολοκληρώθηκε μετά από τέσσερα χρόνια.

Ειδικότερα, η σύμβαση καθιερώνει την υποχρέωση εναρμονίσεως των εθνικών νομοθεσιών σε θέματα εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο, τόσο στον τομέα του ποινικού όσο και του αστικού δικαίου. Περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και διατάξεις για εγκλήματα σχετικά με το περιεχόμενο που διακινείται στο διαδίκτυο⁵³. Συγκεκριμένα στο άρθρο 9 κάνει λόγο για αδικήματα που σχετίζονται με την παιδική πορνογραφία (την κυριότερη μορφή on line σεξουαλικής εγκληματικότητας)⁵⁴. Ως αξιόποινες συμπεριφορές ορίζονται ειδικότερα: α) η παραγωγή παιδικής πορνογραφίας με σκοπό τη διανομή της μέσω συστήματος Η/Υ, β) η προσφορά ή διάθεση παιδικής πορνογραφίας μέσω συστημάτων Η/Υ, γ) η προμήθεια παιδικής πορνογραφίας μέσω

⁵³ Α. Ζάνη, *Media και έγκλημα: Το διαδικτυακό έγκλημα*, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2005, σελ 178-183.

⁵⁴ Για τον ορισμό της πορνογραφίας ανηλίκων κατά τη Σύμβαση της Βουδαπέστης, βλ. ανωτέρω, σελ. 10-11.

συστήματος Η/Υ για τον ίδιο ή άλλον, και δ) η κατοχή παιδικής πορνογραφίας σε σύστημα Η/Υ ή μέσο αποθήκευσης δεδομένων ⁵⁵.

2.2.β.4 Απόφαση πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου της ΕΕ.

Θεμελιώδους σημασίας για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων και της παιδικής πορνογραφίας είναι η Απόφαση Πλαίσιο 2004/68/ ΔΕΥ του Συμβουλίου της Ε.Ε. της 22ας Δεκεμβρίου 2003, που στοχεύει στην προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών – μελών και την αστυνομική και δικαστική συνεργασία για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, μέσω της θέσπισης κοινών διατάξεων επί ορισμένων θεμάτων, όπως οι ποινικοί χαρακτηρισμοί, οι ποινές, οι επιβαρυντικές περιπτώσεις και η έκδοση.

Στο πρώτο άρθρο της Απόφασης – Πλαισίου υπάρχουν οι ορισμοί των βασικών όρων που περιέχονται στο κείμενο, ενώ στο δεύτερο άρθρο αναφέρονται τα σχετικά με την σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών αδικήματα, ήτοι: α) ο εξαναγκασμός, η εκμετάλλευση, η απόκτηση κέρδους ή η κατ' άλλο τρόπο διευκόλυνση της παιδικής πορνείας, β) η σεξουαλική δραστηριότητα με παιδί, με έναν από τους ακόλουθους τρόπους: χρήση εξαναγκασμού, βίας ή απειλής, προσφορά χρημάτων ή άλλων μορφών αμοιβής ως αντάλλαγμα σεξουαλικών υπηρεσιών και κατάχρηση αναγνωρισμένης θέσης εμπιστοσύνης ή επιρροής επί του παιδιού.

Περαιτέρω, οι τιμωρητέες συμπεριφορές που συνιστούν αδίκημα σχετικό με την παιδική πορνογραφία, είτε γίνονται με τη βοήθεια ηλεκτρονικού

⁵⁵ Βλ. <http://conventions.coe.int/treaty/E.N/cadreprojects.htm>, για το κείμενο της συνθήκης.

συστήματος είτε όχι, είναι: α) η παραγωγή υλικού παιδικής πορνογραφίας) η διανομή, διάδοση, ή η μετάδοση παιδικής πορνογραφίας, γ) η προσφορά, ή η με άλλο τρόπο διάθεση της παιδικής πορνογραφίας, δ) η απόκτηση και η κατοχή υλικού παιδικής πορνογραφίας.

Τα κράτη μέλη οφείλουν σύμφωνα με την απόφαση - πλαίσιο να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να τιμωρείται η υποκίνηση διάπραξης ενός από τα απαριθμούμενα αδικήματα, καθώς και η απόπειρα διάπραξης μιας απαγορευμένης συμπεριφοράς. Οι κυρώσεις που προβλέπονται να ληφθούν από κάθε κράτος μέλος πρέπει να είναι αποτελεσματικές, ανάλογες και αποτρεπτικές. Συγκεκριμένα, για τα αδικήματα που αναφέρονται στα άρθρα 2, 3 και 4 προβλέπεται φυλάκιση διάρκειας τουλάχιστον μεταξύ ενός και τριών ετών, ενώ για ορισμένα αδικήματα τελούμενα υπό επιβαρυντικές περιστάσεις, προβλέπεται φυλάκιση διάρκειας τουλάχιστον μεταξύ πέντε και δέκα ετών.

Το άρθρο 5 παρουσιάζει στη συνέχεια, κατάλογο των επιβαρυντικών περιστάσεων, υπό την επιφύλαξη άλλων τοιαύτων, που μπορούν να θεσπιστούν από το εθνικό δίκαιο. Οι επιβαρυντικές αυτές περιστάσεις είναι α) η διάπραξη αδικήματος σε παιδί νεότερο της ηλικίας σεξουαλικής συναίνεσης βάσει του εθνικού δικαίου, β) ο αυτουργός εκ προθέσεως ή εξ απερισκεψίας να έθεσε σε κίνδυνο τη ζωή του παιδιού, γ) να υπήρξε προσφυγή σε σοβαρή βία ή να προκλήθηκε σοβαρή βλάβη στο παιδί και δ) το αδίκημα να διαπράχθηκε στο πλαίσιο εγκληματικής οργάνωσης.

Επιπλέον, η απόφαση-πλαίσιο θεσπίζει την ποινική και αστική ευθύνη των νομικών προσώπων, ευθύνη συμπληρωματική ωστόσο, της ευθύνης του φυσικού προσώπου. Το νομικό πρόσωπο λοιπόν, είναι υπεύθυνο εάν το αδίκημα διαπράττεται προς όφελός του από ένα οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο

που ενεργεί είτε ατομικά είτε ως μέλος οργάνου του νομικού προσώπου ή ασκεί εξουσία λήψης αποφάσεων, ενώ και για τα νομικά πρόσωπα οι κυρώσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικές, ανάλογες και αποτρεπτικές και περιλαμβάνουν ποινικές, μη ποινικές και ειδικές κυρώσεις, όπως η προσωρινή ή οριστική απαγόρευση άσκησης εμπορικής δραστηριότητας, η δικαστική επιβολή εποπτείας ή ο αποκλεισμός από δημόσιες παροχές και ενισχύσεις.

Τέλος, για να αποφευχθεί το ενδεχόμενο μη τιμωρίας του εγκλήματος λόγω σύγκρουσης αρμοδιοτήτων, η απόφαση θεσπίζει κριτήρια δικαιοδοσίας, συνδυάζοντας την αρχή της εδαφικότητας και την αρχή της προσωπικότητας του δράστη. Έτσι, ένα κράτος θεμελιώνει τη δικαιοδοσία του όταν α) το αδίκημα διαπράττεται στην επικράτειά του, β) ο δράστης του αδικήματος είναι υπήκοος του κράτους αυτού, γ) το αδίκημα διαπράττεται προς όφελος νομικού προσώπου εγκατεστημένου στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους. Παράλληλα, η απόφαση πλαίσιο ορίζει ότι τα κράτη οφείλουν να θεσπίσουν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να διώκονται οι υπήκοοί τους για αδικήματα που έχουν διαπραχθεί εκτός της επικράτειάς τους.

2.2.γ. Ελληνική πραγματικότητα.

Άρθρο 348 Π.Κ.

Το ζήτημα της πορνογραφίας ανηλίκων ρυθμίζεται από τον Έλληνα ποινικό νομοθέτη στο καινούργιο σχετικά άρθρο 348^A, το οποίο προσετέθη στον Π.Κ. με τον Ν. 3064/2002, και περιελήφθη στο 19^ο κεφάλαιο. Αντικείμενο

προστασίας του παρόντος άρθρου, είναι η ανηλικότητα⁵⁶, ή άλλως η ιδιότητα του παιδιού⁵⁷ και η γενετήσια αυτού ελευθερία, ενώ αντικείμενο της αξιόποινης πράξης είναι το ανήλικο πρόσωπο, δηλαδή καθέννας που δεν έχει συμπληρώσει ακόμη τα 18 έτη ηλικίας, σύμφωνα και με το άρθρο 121 Π.Κ., όπως αυτό τροποποιήθηκε από τον Ν.3189/2003. Η νομοθετική αυτή αλλαγή ως προς το ανώτατο όριο της ανηλικότητας ενοποίησε τα χρονικά πλαίσια προστασίας του ανήλικου με τις αντίστοιχες ρυθμίσεις του Α.Κ.⁵⁸ και εναρμόνισε την ελληνική νομοθεσία με τις σύγχρονες τάσεις και νομοθεσίες των κυριότερων Ευρωπαϊκών χωρών⁵⁹. Προκειμένου να υπαχθεί κάποια ανθρώπινη πράξη στην τυποποιημένη μορφή του συγκεκριμένου άρθρου, πρέπει ο δράστης να τελεί σε θετική γνώση της ανηλικότητας του θύματος-ανηλικού. Η προσωπικότητα των ανηλικών κρίνεται από τον νομοθέτη ως ιδιαίτερα ευάλωτη και για τον λόγο αυτόν, άξια ειδικότερης μέριμνας και προστασίας από την πολιτεία. Το ανήλικο άτομο χρειάζεται την έννομη προστασία, η οποία είναι απόρροια του αναγνωρισμένου πλέον δικαιώματός του για προστασία από αυθαίρετες και παράνομες προσβολές κατά της ιδιωτικής του ζωής, της ομαλής του ψυχικής εξέλιξης καθώς και της τιμής και της υπόληψής του.

Η διάταξη του 348^A Π.Κ. περιλαμβάνει τρεις παραγράφους: Ι. στην πρώτη διατυπώνεται η αξιόποινη συμπεριφορά στη βασική της μορφή ήτοι η από κερδοσκοπία: α) παρασκευή υλικού παιδικής πορνογραφίας, δηλαδή η δημιουργία του με τρόπο πρωτογενή, β) κατοχή αυτού, δηλαδή η φυσική

⁵⁶ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση, σελ 523.

⁵⁷ Μανωλεδάκης Ι., *Η διαλεκτική έννοια των εννόμων αγαθών*, Αντ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1973, σελ. 99-101.

⁵⁸ Τερζόγλου Β. Μ., «Ο νόμος 3189/2003 για την αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας ανηλικών», *ΠοινΔικ2003*, σελ.1180.

⁵⁹ Βλ. Διεθνή Σύμβαση Για Τα Δικαιώματα Του Παιδιού, άρθρο 1.

εξουσία προσώπου στο υλικό αυτό, ακόμα κι αν πρόκειται για προσωπική του χρήση, γ) προμήθεια πορνογραφικού υλικού, ήτοι η εξασφάλισή του, ακόμα και για προσωπική χρήση δ) αγορά ή η πώληση του, όπως αυτή νοείται στο αστικό δίκαιο, ε) μεταφορά ή η διακίνηση του πορνογραφικού υλικού, ήτοι η διαμετακόμιση του υλικού από τόπο σε τόπο, αυτοπροσώπως ή με άλλα πρόσωπα, με οποιοδήποτε μέσο αρκεί να έχει ο δράστης την ευθύνη της μεταφοράς, στ) διάθεση του, δηλαδή η αποξένωση του δράστη από το υλικό και η για οποιαδήποτε αιτία μεταβίβασή του σε άλλον και ζ) θέση με οποιονδήποτε τρόπο σε κυκλοφορία, ήτοι η πέραν των ανωτέρω τρόπων διάθεση του πορνογραφικού υλικού στο κοινό, II. στη δεύτερη παράγραφο δίδεται ο αυθεντικός ορισμός της κεντρικής έννοιας του παρόντος άρθρου, δηλαδή του πορνογραφικού υλικού⁶⁰ και III. στην τρίτη και τελευταία παράγραφο απαριθμούνται οι επιβαρυντικές περιπτώσεις τέλεσης της αξιόποινης πράξης.

Στην τελευταία αυτή παράγραφο του άρθρου 348^A προβλέπεται η σε βαθμό κακουργήματος τιμωρία του εγκλήματος, αν κάποια από τις πράξεις της πρώτης παραγράφου συνδέεται *«με την εκμετάλλευση της ανάγκης, της πνευματικής αδυναμίας, της κουφότητας ή της απειρίας ανηλίκου ή με την άσκηση σωματικής βίας κατ' αυτού»*. Προβλέπεται εδώ μία διακεκριμένη παραλλαγή του ανωτέρω αναφερομένου βασικού εγκλήματος, για την οποία τα απειλούμενα πλαίσια ποινής, τόσο της στερητικής της ελευθερίας όσο και της χρηματικής, αυξάνονται περαιτέρω, δείχνοντας την αυστηρή κατασταλτική βούληση του Ν.3064/2002.

Ως ανάγκη κατά την πρόβλεψη του άρθρου, νοείται τόσο η οικονομική,

⁶⁰ Για τον ορισμό του πορνογραφικού υλικού ανηλίκων κατά τον άρθρο, βλ. παραπάνω, σελ. 12-13.

όσο και η προσωπική τοιαύτη, ανεξάρτητα αν είναι μόνιμη ή παροδική, ως κουφότητα νοείται η διανοητική ελαφρότητα, η ακρισία και η ανωριμότητα της νόησης, απειρία είναι η έλλειψη πείρας της ζωής και των συναλλαγών, πνευματική αδυναμία νοείται η ελαττωμένη πνευματική ανάπτυξη ενώ εκμετάλλευση τέλος, είναι η συνειδητή και ανάρμοστη αξιοποίηση προς όφελος του δράστη της προεκτεθείσας θέσης του ανηλίκου, προς απόκτηση υπέρμετρων περιουσιακών ωφελημάτων. Η ανάγκη, η κουφότητα, η απειρία και η πνευματική αδυναμία πρέπει να υπάρχουν κατά τον χρόνο τέλεσης του εγκλήματος και ο δράστης να τελεί εν γνώσει των.

Σύμφωνα με το άρθρο 348^A η πορνογραφία ανηλίκων δεν τιμωρείται σε κάθε περίπτωση, αλλά μονάχα όταν αυτή τελείται από κερδοσκοπία, ήτοι αν ο δράστης επιδιώκει μέσω αυτής κατά τρόπο διαρκή ή περιστασιακό, τον προσπορισμό αθέμιτου περιουσιακού οφέλους, είτε χρηματικού είτε δυνάμενου να αποτιμηθεί σε χρήμα. Παρατηρούμε λοιπόν, ότι μόνη η πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος, που προβλέπεται από το άρθρο δεν αρκεί για την τιμώρηση του, καθώς απαιτείται η συνδρομή και του υποκειμενικού στοιχείου του αδίκου, δηλαδή της από κερδοσκοπία τέλεσης της πράξης, δημιουργουμένου με τον τρόπο αυτό ενός εγκλήματος με υπερχείλη υποκειμενική υπόσταση. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι αν δεν συντρέχει το υποκειμενικό στοιχείο της κερδοσκοπίας, ήτοι της επιθυμίας επίτευξης κέρδους, η πορνογραφία ανηλίκων, σύμφωνα με το γράμμα του νόμου παραμένει ατιμώρητη. Επομένως αν κάποιος διακινεί παιδικό πορνογραφικό υλικό στο διαδίκτυο χωρίς να αποσκοπεί στο κέρδος, ή παρασκευάζει τέτοιο υλικό για την προσωπική του ικανοποίηση και στη συνέχεια το διανέμει δωρεάν σε άλλους χρήστες του internet, δεν είναι

αξιόποινος κατά το άρθρο 348^A. Η συγκεκριμένη επιλογή του νομοθέτη όμως, η οποία μετατρέπει τα σχετικά με την πορνογραφία ανηλίκων αδικήματα, αποκλειστικά σε εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης, χαρακτηρίζεται προβληματική, αφού σε καμία περίπτωση δεν προστατεύει τον ανήλικο αποτελεσματικά από κάθε μορφής κακοποίηση. Το γράμμα του νόμου όπως το αναπτύξαμε παραπάνω, δέχεται ότι εκείνος που παράγει και διακινεί πορνογραφικό υλικό ανηλίκων αφιλοκερδώς, δεν προσβάλλει τον ανήλικο, όπως αυτός που το διακινεί έναντι αμοιβής, διαπίστωση η οποία είναι σίγουρα ατελής και αναποτελεσματική στην πράξη. Επιπρόσθετα, υπάρχουν ιδιαίτερες δυσκολίες για την απόδειξη της επιδίωξης κέρδους από μέρους του δράστη, όταν μάλιστα οι συναλλαγές πραγματοποιούνται μέσω διαδικτύου, αφού όπως είδαμε κι ανωτέρω τα αποδεικτικά στοιχεία αυτά μπορούν να εξαφανιστούν με το πάτημα ενός πλήκτρου. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 348^A ελλείπουν όλες εκείνες οι περιπτώσεις πορνογραφίας ανηλίκων, όπου το στοιχείο της κερδοσκοπίας είτε απουσιάζει είτε δεν μπορεί να αποδειχτεί, αποτυγχάνοντας με αυτόν τον τρόπο το άρθρο να θωρακίσει και να προστατεύσει κατά τρόπο αποτελεσματικό και ολοκληρωμένο τον ανήλικο από την κάθε είδους σεξουαλική κακοποίηση⁶¹.

⁶¹ Στις περιπτώσεις όπου, κατά τα ανωτέρω, δεν μπορεί να έχει εφαρμογή το 348^A Π.Κ., το αξιόποινο του δράστη μπορεί να θεμελιωθεί μονάχα στον Ν.5060/1931 περί αδικημάτων του τύπου και ασέμνων δημοσιευμάτων. Συγκεκριμένα, η αφιλοκερδής διακίνηση πορνογραφικού υλικού ανηλίκων, πληροί την αντικειμενική υπόσταση του άρθρου 29 του Ν. 5060/1931, η οποία προβλέπει τη με φυλάκιση και χρηματική ποινή τιμωρία, όποιου «προς τον σκοπό εμπορίας, ή διανομής, ή δημοσίας εκθέσεως, παρασκευάζει, αποκτά, κατέχει, μεταφέρει, εισάγει στο Κράτος ή εξάγει, ή καθ' οιονδήποτε τρόπο θέτει σε κυκλοφορία έγγραφα, έντυπα, συγγράμματα, σχέδια εικόνας, ζωγραφίες, εμβλήματα, φωτογραφίες, κινηματογραφικές ταινίες, ή άλλα αντικείμενα άσεμνα, οποιουδήποτε είδους, όποιος μεταχειρίζεται οποιοδήποτε μέσο δημοσιότητας προς διευκόλυνση της κυκλοφορίας ή τού εμπορίου των αυτών ασέμνων αντικειμένων».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Καθίσταται φανερό από τα προεκτεθέντα και αναλυθέντα στοιχεία, ότι η εκμετάλλευση και η πορνογραφία ανηλίκων στο διαδίκτυο, γνωρίζει πρωτοφανή άνθηση τα τελευταία χρόνια, γεγονός στο οποίο έχουν συμβάλει η ταχύτατη εξάπλωση, τα γενικά χαρακτηριστικά και οι ευκολίες τις οποίες παρέχει το νέο αυτό μέσο επικοινωνίας.

Η παιδική πορνογραφία όπως την αναπτύξαμε ανωτέρω αποτελεί μία από τις πλέον κερδοφόρες επιχειρήσεις στο internet, ενώ συνδέεται άμεσα με την πραγματική και ηλεκτρονική σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων, την εμπορία παιδιών και τον σεξουαλικό τουρισμό. Οι δράστες των διαδικτυακών σεξουαλικών εγκλημάτων σε βάρος ανηλίκων, μπορεί να προέρχονται από οποιοδήποτε οικογενειακό, κοινωνικό, οικονομικό και επαγγελματικό περιβάλλον και να ανήκουν σε οποιαδήποτε ηλικιακή ομάδα, φύλο ή φυλή με μοναδικό κοινό τους χαρακτηριστικό την εντατική τους περιήγηση στο διαδίκτυο, ενώ και τα θύματα ανήκουν σε όλες τις ηλικίες, από τη βρεφική μέχρι την εφηβική και προέρχονται επίσης από κάθε περιβάλλον, με τις συνέπειες της κακοποίησης αυτής να αποδεικνύονται τραυματικές τόσο βραχυπρόθεσμα, όσο και μακροπρόθεσμα.

Ο πρωτεύων ρόλος, τον οποίο καλείται να διαδραματίσει η επιστήμη της εγκληματολογίας για την κατανόηση και την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου, αλλά και την κατάλληλη μεταχείριση των δραστών και των θυμάτων, επιβάλλει την επανεξέταση και τον επαναπροσδιορισμό των αρχών της, προκειμένου να μπορέσει να αγκαλιάσει

θεωρητικά την νεοδημιουργηθείσα κυβερνο-εγκληματικότητα γενικά και την εκμετάλλευση και πορνογραφία των ανηλίκων στο διαδίκτυο ειδικότερα.

Προκειμένου δε το φαινόμενο να προληφθεί επιτυχώς και να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά έχουν υπάρξει σημαντικές πρωτοβουλίες, τόσο εξωνομικές όσο και δικαιοτικές σε διεθνές, ευρωπαϊκό αλλά και ελληνικό επίπεδο. Οι μη δικαιοτικές ρυθμίσεις από μόνες τους ωστόσο, δεν είναι απόλυτα αποτελεσματικές, ενώ οι νομικές δράσεις δεν έχουν την προσδοκόμενη επιτυχία, αφού οι τεχνολογικές εξελίξεις συνήθως προηγούνται των νομοθετικών ρυθμίσεων, καθιστώντας συχνά τις τελευταίες ουραγούς και πεπερασμένες ήδη εν τη γενέσει τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ- ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ- ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ.

- Αγγελής Ι., «Διαδίκτυο και ποινικό δίκαιο: Έγκλημα στον κυβερνοχώρο», (Cybercrime- Internet Crime), *N/2000*.
- Αγγελής Ι., «Το νομικό πλαίσιο για την ασφάλεια του κυβερνοχώρου κατά το ελληνικό δίκαιο», *Ποινική Δικαιοσύνη Τεύχος 12/2001*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Αγγελόπουλος Δ. – Πάσχος Ι., «Κατάσχεση-Ανάλυση ψηφιακών πειστηρίων», *Ποινική Δικαιοσύνη Τεύχος 4/2003*.
- Ζάννη Α. *Media και έγκλημα: Το διαδικτυακό έγκλημα*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2005.
- Κιούπης Δ., «Ποινικό δίκαιο και Internet», σειρά *Ποινικά, Νο 57*.
- Κιούπης Δ., «Ποινική ευθύνη των Εταιριών Παροχής Πρόσβασης στο Internet», *ΠοινΧρον ΜΗ΄*.
- Κιούπης Δ. επιστημονική εποπτεία, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, Σειρά ομάδας νέων (ΙΜΔΑ), *Η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο*, Νομική Βιβλιοθήκη 2007.
- Λάζος Γρ., *Πληροφορική και Έγκλημα*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2001.
- Μανωλεδάκη Ι., *Η διαλεκτική έννοια των εννόμων αγαθών*, Σάκκουλας Θεσσαλονίκη, 1973.
- Νικολός Ι., «Η πληροφορική στην Υπηρεσία της Αστυνομίας», *Αστυνομική Επιθεώρηση 1995*.
- Παπαδοκωστάκη Α., «Στο στόχαστρο η πορνογραφία: Ιστοσελίδα - ασπίδα στο ίντερνετ», *Εφημερίδα Πατρίς, Επιστήμη και Τεχνολογία, Νοέμβριος 2003*, <http://www.patris.gr/articles/14327>.
- Β. Τερζόγλου Μ., «Ο νόμος 3189/2003 για την αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας ανηλίκων», *Ποινική Δικαιοσύνη Τόμος 2001*, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Τσουραμάνης Χ., «Internet και Ποινική δικαιοσύνη: Πορνογραφία και Internet», *Ποινική Δικαιοσύνη Τεύχος 4/2002*, Νομική Βιβλιοθήκη.

- Armagh D., «A Safety Net for the Internet: Protecting our children», *Juvenile Justice Journal, Volume V, Number 1, May 1998*, <http://www.ojjdp.ncjrs.org/jjjournal/jjjournal598/hope/html>.
- Benson R., «Will glut of online porn create more young sex offenders?», *AFA Journal, Nov/Dec, 2002 edition*.
- Budapest Convention on Cybercrime, <http://www.conventions.coe.int/treaty/E.N/cadreprojects.htm>.
- Chatelle Bob, «The Limits to Free Expression and the problem of child pornography», *PIC Newsletter, February 1995, Volume 2, issue iii*, <http://www.eff.org/Misc/Organizations/BCFE/limits2.html>.
- Clarke R. V., «Technology, Criminology and Crime Science», *European Journal on criminal Policy and Research, Vol 10*, Kluwer Academic Publishers 2004.
- Collum J., «Internet Porn in Public Libraries and Schools, ALA (American Library Association) refuses to keep porn from kids», *AFA Journal, January 2001 Edition*, <http://www.afa.net/taf/referral.asp>.
- Collum J., «Pornography. Behind every picture there is pain», *AFA journal, October 2001 Edition*.
- Edwards L., «Pornography and the internet», *Law and the Internet: A framework for electronic commerce, Second Edition*, Edited by Lilian Edwards and Charlotte Waelde, Oxford- Portland Oregon, 2000.
- Feather M, «Internet and child victimization» Paper presented at the Children and Crime: Victims and Offenders Conference convened by the Australian Institute of Criminology and held in Brisbane, 17-18 June 1999.
- Finkelhor D., Kimberly Mitchell and Janis Wolak, «Highlights of the youth internet safety survey», *U.S. Department of Justice, Fact Sheet, Vol. 4, March 2001*.
- Gracey M., «Censorship or Common Sense?», September 2005, http://www.oii.ox.ac.uk/research/cybersafety/extensions/pdfs/papers/mark_gracey.pdf.
- Furnell Steven, *Κυβερνοέγκλημα. Καταστρέφοντας την κοινωνία της πληροφορίας*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2006.
- Grant A., David F. & Grabosky P., *Child Pornography in the Digital Age, The new Slave Trade*, Edited by Phil Williams.

- Huey L.J., «Policing the abstract: Some observations on policing cyberspace», *Canadian Journal of Criminology*, July 2002.
- Hughes D., «The use of new communications and information technologies for sexual exploitation of women and children.» *Hastings women's Law Journal*, Vol 13.
- Koomen K., «Illegal and harmful content on the internet», paper presented at the conference: Internet crime, held in Melbourne, 16-17 February 1998, by the Australian Institute of Criminology.
- Kristol Irving, «Pornography, Obscenity and the Case for censorship», *English Composition Board*, April 1995, <http://www.Personal.umich.edu/~wbutler/kristol.html>.
- Krone T., «A typology of online child pornography offending», *Trends and issues in crime and criminal justice*, Australian Institute of Criminology, July 2004.
- National center for Missing and Exploited Children, February 1997, «Child Safety on the Information Highway» Pamphlet, Arlington, VA: *National center for Missing and Exploited Children and the Interactive Services Association*, http://www.missingkids.com/en_US/publications/NC03.pdf.
- Net - Consumers Organization, συμβουλές για τη χρήση του ίντερνετ, <http://www.net-consumers.org/erica/greek.htm>.
- Networks Wizards, www.nw.com.
- O'Connell R., «A typology of cybersexexploitation and online grooming practices» Cyberspace Research Unit, University of Central Lancashire, Preston.
- Reuters, <http://www.e-mag.gr/modules/news/article.php?storyid=2728>.
- Russel D., *Dangerous relationships, Pornography, misogyny, and Rape*, Sage Publications, Thousand Oaks, London, New Delhi, 1998.
- Russel D., *Pornography as a cause of rape: Empirical findings on the causative role of pornography in rape*, 1994, <http://www.dianarussell.com/furtherfindings.html>.
- Saytarly T., «Fighting child porn online», www.afa.net/pornography

- Stanley J., «Child abuse and the Internet», *Child Abuse Prevention Issues No 15, Summer 2001, National Child Protection Clearing House*, [http:// www.aifs.gov.au/nch/issues/issues15.html](http://www.aifs.gov.au/nch/issues/issues15.html).
- Taylor M., Quayle E. *Child pornography: an internet Crime*, Hove, Brunner- Routledge, 2003.
- Taylor M. «The nature and dimensions of child pornography on the Internet» , International Conference «Combating Child Pornography on The Internet», Βιέννη, Οκτώβριος 1999, www.stop-childporn.org.
- Wells – Branscomb A., «Internet Babylon? Does the Carnegie Mellon Study of Pornography on the Information Superhighway Reveal a Threat to the Stability of the Society?», *Crime, Deviance and the Computer, The Georgetown Law Journal, Vol. 83*.
- Wolak J., Kimberly Mitcell and David Finkelhor, «Internet sex crimes against minors: the response of law enforcement», *Crimes against Children Research center, University of New Hampshire, National Center for Missing and Exploited children, November 2003*.
- Wortley R., Smallbone S., «Child Pornography on the Internet», *Problem-Oriented Guides for Police, Problem-Specific Guides Series, Guide No. 41* Μάιος 2006.
- www.astranews.gr.
- <http://www.myphone.gr/forum/showthread.php?t=89548>
- www.kepka.org
- http://en.wikipedia.org/wiki/Communications_Decency_Act
- <http://conventions.coe.int/treaty/E.N/cadreprojects.htm>